CSALOG ZSOLT

Tavaszra minden rendben lesz

MAGVETŐ KIADÓ BUDAPEST

SZVETTER

Új ház

Ezt a házat András bátyámék építették, még kislány vótam, tízéves tán, még a tizennégyes háború előtt.

Aztán hát vót ez még akkor, hogy féltek bemenni az új házba, mer beszélték így a népek, hogy ha az új házba belemennek, meghal valaki akkor. Aki először alszik el benne – vagy tudomisén már hogyan beszélleték. így oszt András bátyám benne hálatta a tehenet. A csikót akarta elébb, de mondták neki a szomszédok: – A tehenet inkább, András, az a legjobb jószág, jobban ragaszkodik a gazdájáho, mint a lú. – No, jó van, szóval benne hált első éjjel a tehén, az új házba. De csak nem vótak megnyugodva tűle, utána se, féltek az új háztul András bátyámék.

No oszt, vót nekünk egy bátyánk, az édesanyámnak meg az András bátyámnak egy test-verje, a Gábor bácsi. Legkisebb gyerek vót, oszt ilyen születési hibás, gyenge gondolkodású, zsen-gés. Szóval – nem vót egész tökéletes. Dolgozni azér, dolgozni tudott, csak hát megházasítani nem akarta nagyanyánk. Úgy lakott az azután felváltva, hol egyikünknél, hol másikunknál. Amikor András bátyám cztet a házat építette, minálunk vót éppen. A Zsodomán vót házunk. Kinn az istállóba vót neki ágy. No, gyün oszt Annus néném, András bátyánk felesége. – Róza – aszondja anyámnak –, te, küldjétek már Gábort estére – aszondja –, háljon már minálunk. Kimennénk a tanyára, holnap gyüvünk csak vissza.

Ment oszt estére Gábor bátyám. Oszt hált az új házba.

Nem halt meg, csak sokkal utána. Csak mondta másnap anyámnak: – Róza, jaj – aszondja –, de rossz vót hálni egyedül abba a nagy, üres házba! – Csak nem féltél, te? – kérdezi anyám.

– De – aszondja –, féltem.

De nem halt meg, csak sokkal azután, oda vót az uram a tizennégyes háborúba, akkor halt meg Gábor bátyám, ahogy megrúgta a lú.

Így lett ez a ház.

Apám

Apám olyan vót: nagygazda nem vót, de szerette vóna mutatni,

hogy ű azér valami csodás ember. Nagygazda nem vót, hát tizenöt köblös födje vót öt családra csak, de szükséget azér nem láttunk, ennünk vót mit, rendesen jártunk, édesapám meg még mutatta is az urat. Mikor a kovács hozta ki a kovácskontót, harmincöt korona lett vóna, hát apám negyvenet adott. – Ne keressed a visszajárót – aszondja Sós kovácsnak –, így kerek az!

Kűdött engemet a köszörűshő, fencssem ki a beretváját. De az árának, amit mond a köszörűs, a dupláját fizessem érte. Ha hármat mond (koronát, korona vót még), hatot. Mutatom oszt a köszörűsnek a beretvát, kérdem, mennyibe kerül. – Hát, nem rossz pofájú – aszondja –, két korona. – Én meg adom neki a négyet. – Mondd meg, jányom, Albert gazdának, tiszteltetem! – aszondja a köszörűs. Hát így lett az én apám gazda a tizenöt köblös főddel: így tisztelték.

De nem gyütt ki azér ez rosszul. Gyün át Gergely Mihály bátyám, a mostaninak az apja, sokat tanyázott az minálunk – oszt nízi, nízi, hogyan beretválkozik édesapám. – Te, Albert – aszondja –, hogy a jóistenbe, hát a te beretvád úgy szalad, akár a hajó a vízen, az enyim meg csak nyúzza a pofámrul a bűrt! – Ja – aszondja édesapám –, ez meg van fizetve. – De hiszen megfizetem én is, amit kér a köszörűs! – Ne annyit fizesse, te bunkó paraszt, amennyit kér, hanem kétszer annyit! – Avval csak beretválja édesapám nagy peckesen tovább magát, környül a bajuszát. Szíp, erős, nagy gazdabajusza vót édesapámnak …

Galambok.

Az első meghalt két hónapra. Akkor lett a Károly, aki huszonnégy évesen veszett el a háborúba. A harmadik meghalt kilenc hónapra. A negyediket tizennyolc évesen vették el tűlem tizenhatba. Tizenhat éves vótam, mikor férhez adtak. Húszba hagyott itt az uram, utánahalt a fiainak a nagy bánatba. Én meg itten vagyok, és csak egyre egzisztálok. Hogy nem tudok meghalni …

Az aprókra nem is emlékszek, hogy vótak. De a két nagy mindig itt van velem. Mikor jött a papíros, hogy elveszett a nagyobbik, egész elhagyott az erőm. Csak sírtam, sírtam, nem tudtam létrejönni, feküdtem és egyre folyt a könnyem. A kisebbik meg jött vigasztalni, hogy – Édesanyám, ne sírjon úgy, hát nem itt vagyok én magának? – Itt vagyol, fiam, de hát amaz is kéne …

Aztán tizenhatba sorozták űt is. Áll a tükör előtt, ászt mondja: – Anyám, ugyan behagynak-e 'engem? – Ha tégedet be nem hagynak, fiam, akkor egyet se…

Kiszálltak, mint a galamb. Mint mikor a galambpad ajtaját kinyissuk, oszt a galamb kiröppen, és nem lássuk többé. Ma is úgy látom: vót a Pistának egy galambja, szép óriás, tarka nyakú galamb, úgy fogta be valahogy, oszt tartogatta a padon. Az szállt egyszer így ki. Most is látom, ahogy – huss! – kiröppent. Csak álltunk, néztünk utána. Nem jött vissza többé. Ü meg csak siratta szegény soká, a Pista. Hát oszt így ment el nékem ű is.

Amazt, a Károlyt azér nem emlegetem annyit, mer az sokat járt mindig. Ki vót a tanyára, meg Egerbe vincellériskolán, aztán meg Rákospalotán dologra – sokat ment. De ez meg soha nem vót el tűlem. Birkát vett neki apám, negyven birkát, oszt egy ember még reáerőltette a maga nyóc birkáját is, hogy őrizze azt is vele. – Gyere – azt mondta néki a vásárba –, veszek néked szűrt, ha őrzöd. – Vett néki gyönyörű cifra szűrt, oszt legeltette az én fiam a negyvennyóc birkáját, és úgy járt haza a szép szűrbe. Alávette a kampósbotját, hogy a vége alul kiállt, úgy jött – de szép is vót! Csak lestük már a hasadékon, ha gyütt hazafele. Tizennyóc éves múlt, mikor meghalt …

Aki úgy színeskedni tud, azt nehezebben felejti az ember. Azt nem lehet felejteni. Ha begyütt a kapun, mindig mosolygott. Meg danolta, hogy – Úgy jóllakok túrós tarhonyával, mint a király jó paprikás hússal! – Mikor elment, már csak úgy hittük, hogy „a drága Pista”. Mer minden levelibe úgy írta, hogy „drága szüleim”. A szíve alatt öt centivel ment be a golyó …

Még mikor én harmincöt éves vótam, aszittem, sose leszek öreg. Háromszor repültem ki Pistáho, a kunyhóho napjába. Most meg, hogy a kilencvenet tőtöttem …

Itt a dédunokám. A nagyobb fiam unokája. Ez is öröm nékem, mintha az én gyerekem vóna, én szültem vóna ezt is, olyan. Mondja mindig: – Ügyi, nagy erős vagyok? – Az – mondom. – De ha kiüt a háború, téged lűnek le legelőször. Mer te leszel a zászlótartó. – De meg is nevettet sokszor. Gyün haza oszt köszön nekem: – Jó estét, Eszter néném! – Mer lakik itt a szomszédba egy ember, nagy magos az is, mint ű, oszt az szokott így gyünni, így hajlik be az ablakon, hogy – Jó estét, Eszter néném! – Ezt utánozza, én meg nevetem. – De hogy az

enyimeket mér vette el a jó isten? Mind a két szép fiamat! Kiszálltak, mint a galambok …

Presszó

Ennek a Salánkinak az apja, ez olyat tett, mint senki más. Hét családja volt ennek, még az első háború előtt, és amikor megkapta a behívóját tizennégybe a Salánki, hát kapta magát, és mind leöldöste a családjait, azután meg magát. Fölakasztotta a végin magát is, az istállóba.

Tán hogy annyira félt a háborútól, vagy tudomisén. Hát más is félt attól, de csak elment azér, ha egyszer menni köllött. Az én uram is oda volt, öt évet volt benne, itt voltam addig öt gyerekkel én is, magam kaszáltam, magam nyomtattam, a legnagyobbik fiunk akkor volt tízéves, hogy elment az apja, oda volt öt évig, kétszer sebesült is, úgy mentem utána a kórházba, Aradra, látogatni – de csak „megvoltunk azér valahogy. De ez a Salánki, ez nem, ez ahogy megkapta a behívót, hát kapta a baltát, és mind megölte a családjait.

Ez a legnagyobb fia, a Pali, ez az egy megmaradt. Az volt a szerencséje, hogy benn lakott ez az öreganyjával, a Belsőfaluba. Az apja még üzent is érte, hogy jöjjön haza, hadd legyen még az este utoljára együtt a család. De ez meg valahogy nem ment haza, tudomisén már, maradt az öreganyjával. Tán megérezte. A Salánki várta egy darabig, aztán hogy nem győzte várni, csak hozzáfogott nélküle.

Aj de csúnya munka vót, de borzasztó egy mesterség. Reggel, akik szomszédok behatoltak oda, mind elborzadtak az özön vértől, amit a Salánki kiontott. Két kislány, meg négy szép kisfiú, a legkisebb még bőcsőbe, széthasigatva a fejük, az asszony meg az ágyba, ráhúzva a takaró, összevagdalva az is, már nem vót élet egyikbe se, már a vér se folyt, meg vót aludva reggelre már.

Még a Salánki, amikor készen volt emezekkel, kapta a kabátját, indult volna a legnagyobb után is. Ez után a Pali után. Indult is az utcán, úgy fordult vissza a sarokról, a Jézuskától. A Jézuskától a sarkon, aki most is megvan még. Csak nézték a népek, mer ugye kimentek lesekedni a zajra, csak lássák, hogy fordul vissza a saroktul, aztán meg megy be az istállóba, a lovak meg dobolnak rettentő. Reggel is égett még a lámpa az istállóba, ahogy bementek a

szomszédok. Hát ott van a Salánki fölakasztva. A lovak meg csupa tajték.

Ez a Pali is azután – olyan furcsa lett. Nem is maradt ez idehaza, Pestre ment, ott élt soká, de nem is nősült meg rendesen. Pesten összeállt valami nővel, de aztán az meghalt, vagy mi lett vele, csak úgy jött haza a Salánki Pali magába már, később. Akkor meg Jehova tanúja lett, vagy minek hívják, aki nem fog fegyvert, börtönbe is került a második háború alatt. Hogy ezt a hit miatt tette, vagy hogy az apjára emlékezett, ő tudja. Majd meg a Körbe lett könyvtáros, meg ilyesmikkel élt ez csak. Szóval olyan furcsa maradt valahogy. Most is magába van. Nem ott lakik, abba a házba, akibül a családot eltemették, hanem az öreganyja házába lakik magába. Az a ház, az apjáé meg elsőbb parókia lett, csak amíg az új parókiát építették, aztán meg egy szakálasi ember vette meg, kocsmának lett megcsinálva. Most meg ott lett a presszó. Negyedik ház a Jézuskától. De átalakították előbb, már másmilyen, mint mikor a Salánkiék Raktak meg meghaltak benne.

Idegenbe férjhez

Zsófi nénémet, míg jány vót, szerette vóna nagyon egy madarasi legény. De azután nem ahhó ment, hanem ehhez a Bénihez, a mostani uráho. Pedig amazt jobban szerette vóna ű is, de hát annak a madarasinak vót egy szeges botja, ászt ahogy mindig szerda este gyütt hozzájuk, oszt ültek, beszélgettek – hát mind felböködte a szoba fődjit a bottal. Mondta oszt a Zsófi: Emezt jobban szeretném, emezt a madarasit, de azérse ehhe megyek, hanem csakazértis a másikho! Ha egyszer annyira nem inteligens! Hogy nékem minden csütörtökön tapasztonom kell utána! – oszt így ment hozzá a Bénihez. De jól megvótak aután.

Nem vót az jó sohase, más faluba házasodni. A Gőz Bori nénit, mikor jány vót, tizenhét éves, Kunhegyesre vitték. Második szomszéd vót ide, nincsen már meg, a tavaszon temették. Nékem jánycimborám vót. Nahát ezt a Borát kérték Kunhegyesre. Járt ide a legény, derék vót, szép szál, nem mondom, aztán – amilyen ugye a fiatal – megszerette, ráállt, hozzámegy. Édesanyám szegény mondta a Bora anyjának, hogy – ne tegyétek, Etel, nem jó az ilyesmi, idehaza a Sanyó cigányt is ismered, de idegenbe nem tudod, hová mégy! – De hát ki törődött akkor avval, csak ölték a birkát, borjút, azt a teméntelen

tyúkot a lakodalomra, dehogyis ügyeltek azok édesanyámra! Gazdagyerek vót az is, más oszt nem kellett. Vitték oszt Hegyesre a Borát.

Hanem aután – sose felejtem el – megyek egyszer így este a libáér, lépek ki a kapun, hát fordul ám be a kocsi az utcába, hozzák vissza a Gőz Bori bútorjait!

Hát ez csúnya egy szokás vót, amit ezek a kunhegyesiek csináltak. Mutogatták magukat, hogy ilyen gazda meg olyan gazda, meg amikor a násznagy ment kérni, teli ám az istálló a sok szép jószággal, a padon meg szalonnák, mint a kocsioldal – hát az mind csak kölcsönbe vót a szomszédoktul. Egy hónapig hogy ott vót a Bora, hát üres vót már a ház, de még a bútor is kiürült mind. A föld meg dob alatt. Hát az utolsót tették azok a vendég elé a lakodalomba. Mer odavótak, készen vótak, oszt még úgy gondolkodtak, hogy emezek majd kifizetnék, ami rá vót terhelve házra, födre.

Csak megáll a kocsi a Gőzék előtt – háromhónapos asszony vót akkor a Bori –, oszt rakják ám lefele a bútorjait, sifont, ágyat, tükört, mindent, csak állunk édesanyámmal a kapuba, csak nézzük; viszik ám befele vissza a ládáját, képjeit, szép gazdaholmikat. A táblát is, fogják ám vigyázva – most is ott lóg még tán a Gőzék szobájába, nem tudom, mert nem beszélünk velük –, nagy kép arany rámába, feketére festve, oszt arany betűkkel: „A szeretet soha el nem fogy. Máté – nem tudom, hányadik vers” – No, baszd meg …

Öltözet fekete ruha

Nem vót azér ez rosszfajta nép, ez a kún. Itt a szomszédunkban laktak Soltészék, míg jány vótam, ilyen idős fiuk vót, mint én vótam. Vagy hát kicsikét öregebb, épp hozzám való lett vóna. Sokat át vótam Zsuzsika nénéméknél, segítettem Zsuzsika nénémnek, de szeretett is engem nagyon, mesélt sokat nékem, ha maga vót odahaza Zsuzsika néném, ha az ura meg az egy szem fia dologba vótak. Mer ez az egy fiuk vót, nem lehetett nékik több. No oszt, ha gyüttek haza, a Sándor bátyám meg a Sanyi, Zsuzsika néném kapta föl a fejit, hogy – a kamarakúcs, te! Be van zárva a kamara?! – Mer ez a Sanyi, a szíp virág, lopkodta a búzát. Ugye, legén vót, az anyja bizon kevés pénzt adott néki, már a nevelés miatt is, hát rájárt a szuszíkra. Könnyen lehetett, csak eresztett egy keveset a sípon, az apja nem látta meg, mer

nem láthatta a deszkán át, hogy kevesebb a búza. Eresztett le vagy fél vékát, azt tette zsákba, vitte által a Hasi Móricho. Ilyen terménykereskedő vót az, fizetett érte. De hát Zsuzsika nénémék csak rágyüttek egyszer, oszt attu kezdve nem látta meg többé a Sanyi a kamarát belürű. – Jaj, a kamara! Be van zárva a kamara? – súgta mindig a Zsuzsika néném, ha meglátta a Sanyi kalapját a kerítés fölött, már kapkodta magához a kamarakúcsot.

No hát akkor következtem oszt én. – Róza – aszongya nékem a Sanyi, súgva csak –, Róza, csurgassál már nékem egy félvékással, ha nem látják édesanyámék! – Ment oszt elfelé. Én meg ahogy segítettem Zsuzsika nénémnek, adta a kamarakúcsot, hogy vessek árpát az aprólíknak, hát – hamar alá a szuszíknak egy félvékást. Megeresztettem, hamar át a kanapé alá, oszt vihette másnap a Sanyi a zsidóho. Jó van már, van táncosom, megyek szombaton a bálba!

Jaj, de hogy micsoda egy angyal vót ez a Sanyi, hogy szárnya nem nyőtt! Óesztendőkor ment volna a többivel a bálba – hát jó van, adott néki Soltész Sándor bátyám, az apja, tíz forintot. Utána meg ment az anyja, hogy – te – aszondja –, adta te már a gyereknek? – Mi dogom vele – mondja Sándor bátyám –, nem az én gondom, a te fiad! – Jó van, hát adott akkor Zsuzsika néném megin tíz forintot. Jó gyerek e, nem nyúl már a szuszíkho, hát tíz forintot érdemel. Na, akkor oszt gyerünk a nagyapjáékho újesztendőt köszönteni. Ketten, a Vincével, a komjával. Kérdezik oszt a nagyapjáék, hogy – no, adott-é apád a bálra? – A Sanyi meg csak nem szólal, csak szégyellősen ódalt hajtsa a fejit. – Tudom – aszondja az öreg Soltész –, tudom, milyen fukarok, ösmerem őket. Hát anyád adott-e valamit? – Csak hallgat a Sanyi, hajtsa le a fejit. – Adott azér – aszondja nagy csendesen végre. – Tudom – mondja az öregapja –, nem adott egyik se. Asziszik, ük sose vótak fiatalok – oszt adott a Sanyinak tíz forintot ű is. Onnan oszt a másikho, a Varga nagyapjáékho. Felakassza a kabátot a fogasra, hogy kilóg belüle a pénztárca – de üresen ám, a péz a zsebibe van! Oszt: – Nagyapám, megyek, teszek a tehénnek! – Az öreganyja meg már húzza is kifele a tárcáját, forgassa kifele, hát csak elszörnyed: – Te, Márton, ez meg indul a bálba, oszt pézt meg nem adtak neki! – Ej – aszondja az öreg –, hát nem lehet az! Tegyél csak néki tíz forintot!

Így lett a Soltész Sanyinak negyven forintja az esztendő utóján. Négy mázsa búza ára vót az akkor. Vót oszt bál!

Ez a Sanyi oszt odamaradt a háborúba, elesett. A komja, a Vince hazagyütt, ű nem. De a Vince még ma is megemlegeti a Sanyit, ha tanákozunk.

– Róza – aszondja –, sose felejtem el én ezt a Sanyit. Olyan gyerek vót az, hogy amikor vót a negyven forintja a bálba, hát aszondta, éfélig fizet ű. Mikor oszt verte el az éfelet, kifizette a Sanyi a cekket, oszt az asztal alatt nyútotta át nékem a tárcáját, hogy a többi ne lássa. Éfél után fizettem én – az ű pézibül…

Tizennyócba elesett, huszonöt éves vót. Úgy maradtak Zsuzsika nénémék, egyedül. Siratgatták azt az egyetlen fiukat huszonöt évig. Akkor oszt, ahogy a bombázások vótak, rájuk omlott a tyúkverem, agyonnyomta mind a kettőt.

De nagyon szerették a fiukat pedig! Hát nem is lehetett azt nem szeretni. Egyszer az anyja ruhát akart néki venni. De várta már az azt rettentő, nem vót néki ünneplője, hát leste szörnyen, mikor adják már el a borjút, oszt lesz péz, kapja a ruhát. Hát azután meg, hogy meglett rá a péz, hát – nem kell, édesanyám, nélkülözhetem, csináltassuk meg inkább a tetőt. – Hát mi az isten van evvel a gyerekkel, elébb alig győzte várni, most meg: „Nem kell, édesanyám!” No oszt valahogy kivallotta a Sanyi, hogy a komája, a Vince nem vehet magának, mer nincs rá péze, hát akkor maradjanak már egyformán. Küdték oszt Sándor bátyámék mind a kettőt a szabóho. Adott el inkább süldőt Sándor bátyám, legyen akkor ruha mind a kettőnek. – Menjetek a szabóho, vetessetek méretet. – Hát aszondja a Vince –, nincsen énnékem arra pézem, Zsuzsika néném. – Mer sok gyerek vót azoknál, meg anyja se vót már akkor, így ászt a Vincének nem jutott péz arra. – Ne törődjél véle, fiam. Maj megadod, ha lesz. Ha meg nem, úgy is jó.

Ez a Vince most is megvan még, őr a malomnál, rokkant. De ahányszor tanákozunk, mindig elébeszéli: – Róza – aszondja –, tartozok még vele most is Soltészoknak. Megvan még most is az őtözet fekete ruha, egyforma a Sanyiéval, lóg a szekrénbe. De az árával még tartozok …

Csak kóborgok

Csak úgy kóborgok itt az udvarba, egész odavagyok. Nem is eszek, ma is egyszer ettem, nincs türelmem se, csak ahhoz, ami nagyon fontos. Hogy harmadik hónapja oda van az az ártatlan ember, és mit

szenved! Három hónapja majd, hogy le nem léphetett az ágyrul, nem szabad vót mozzannia se. Vót hetvennyóc kila, most meg negyven. Meg az a vágy, hogy gyünne haza! Csak haza szeretne egyre, annyira vágyik. Én se bánkónnék ennyire, csak ű megnyugonna – de ű nem nyugszik bele. Annyira szeretne még élni!

Csak elnézem itt az öreg Péntek Balázst: kilencvennégy éves vót a tavaszon. Hát mér nem az hal meg?! Bement a doktorho, mondja néki: – Doktor úr, adjon nékem valamit, ami engemet megöljön. – De hó, aranyos Péntek bácsi, hát hogy gondolja, akkor engemet rögtön felakasztanának! Ha adnék magának valamit, ami magát megölje! Hát mér nem szeret élni? – Nem szeretek én már – aszondja az öreg –, mer nincs minek. Kilencvennégy éves vagyok, mire legyek? Elpiszkolódtam már egészen. Mióta nem ettem már ételt? A feleségemre alig emlékszek már. És csak élek! – A felesége meghalt már, régen, nincsen csak az a rossz fia, hatvanéves, avval élnek, de ugyancsak úgy, piszokba, ahogy mondja, nyárba szilván, télen tudomisén micsodán. No, tudjuk, nem halhat meg senki más helyett. De mégis hát mér az én ártatlan uram köll neki, mér ezt veszi el a jó Isten, mér nem inkább az hal meg?

Dógoztunk mink mindig, teméntelent. Tizenkét hód fődet összegyűtöttünk, úgy vettük az első hódat kilencszázharmincba, párna nem maradt a fejünk alá, kabáttal takaróztunk, mint a cigányok, ténleg. Csak ahogy a ludakat neveltem, lett azután párnánk. Dógoztunk mindig. Ezt a házat is adósságra vettük, de kifizettük, dógoztunk. Nem vót minekünk soha adótartozás meg beadás, mind rendbe vót. Dógoztunk a fiunkra, meg dógoztunk, hogy ne kenyeretlenedjünk el öregségünkre. Az uram ökröket nevelt, szép ökröket, vette, felkövérítette, adta el. Meg borzasztó szerette ezt a födi munkát, ezt a parasztmunkát. Nem lennék én se ennyire, ha ű belenyugodna. De amikor annyira szeretne élni! Én, ha köllene, hát mondanám: Jó. Éltem. Jó vót. Éltem hatvanegy évet. Meghalhatok most már, temessenek el. De ű nem! Olyan akaratos ember vót, olyan vót az mindenbe, meg valahogy nagyon szeretett az mindent. Élni szeretne, még!

így oszt most olyan vagyok, csak járok az udvarba, csak kóborgok, csak sírok. Várok csak mindig, hogy legyek valami. Haljon meg az a szerencsétlen ember, vagy tegyen csodát az a jó Isten, és gyüjjön haza

egészségesen! De a főorvos mondta: – Kún néni, nem lesz abbul már ember...– Hazahoznám az ártatlant, de hogyan adhatnám néki azt a hat inekciót napjába? Ott fog már az meghalni a kórházba, a keserűségbe …

Így rendesebb

A katolikus hitbe én azt az egyet nem szeretem …

Kunszenten bementem egyszer a templomukba, ott katolikusok vannak. Bementem a templomba, úrvacsoraosztás volt épp, a pap meg, ahogy kitölti a pohárba, a serlegbe a bort, csak elfordul, megissza maga. A többi meg csak nézi. – Né, a csoze, mind kihúzta! – Már fordultam is kifele a katolikus templombul. Nekem valahogy visszatetsző!

Én református vagyok. Nem azt mondom, mindenki kövesse a maga hitét, én megadom mindnek a tiszteletet, katolikusnak, nazarénusnak, a zsidó hitnek is, nem azt mondom, de azér csak a református hitet tartom igazából valamire. Az egy Istent hisszük, faragott képet nem imádunk, a Jézust említsük, de amúgy semmi jellel nem élünk, nem babonázunk – így tiszta ez. Huszonkettőbe esküdtem, azóta én nem voltam templomba egyszer se, meg nem is érzem hiányát, hanem azér, amikor egyszer az egyik öcsém megnősült, és katolikus lányt vett el, és még meg se esküdtek: az én öcsém áttért katolikusnak – hát én annak a lakodalmára el nem mentem! Meg azután se látogattam én meg soha! Mer én megbecsülöm annak a katolikusnak az érzelmit, hanem viszont úgy tartom, hogy szél a hite, pokol az üdvössége az olyannak, aki a hitit cseréli! – Hát így az én öcsém.

Minálunk úrvacsoraosztáskor mind iszik, nemcsak a pap. Olá Antal tiszteletes úgy vitte körbe a kupát, nyútotta mindnek sorba. Nagybátyám vót nékem a Tót Menyhért, már idős ember, amikor én gyerekeskedtem: elveszi a papunktól, aztán csak nyeldesi, de szabályosan, csak jár neki az ádámcsutkája. Az Olá Antal tiszteletes csak várta egy darabig, hogy majd visszaadná Menyus bácsi, mer hát úgy illett vóna, hogy csak kóstolja, hogy csak egyet járjon az ádámcsutka – de az öreg Tót csak nem adja, húzza lefele rendesen. Mérges lett már az Olá Antal tiszteletes, rászólott a nagybátyámra: – Sok lesz már a bor, Menyhért bácsi! – Aszondja a Menyus bátyám: –

Sok itt a bűn is, nagytiszteletű úr!

Minálunk reformátusoknál így ment ez. Hát nem rendesebb így?

Bolondság

A szvetterem nézi? Rongy ez már csak. Én kötöttem, még régen. Egyik szála angóra, másik szála birkagyapjú, így jobb, nem bolyholódik úgy, mint a tiszta angóra, nem száll úgy a pihéje. A háború után lett szokás ez az angóra, az uram hozott Komlósról két nyulat, majd abból lett tizennégy, akkor fonogattam-kötögettem sokat, néki is kötöttem szvettert, mer fázós volt, megkötöttem magamnak ezt. Most már, ugye, régi, rossz, lyukas is, szakadozott, meg az angóra is kikopott belőle, a könyökét foltoztam is, az ujja meg bomlott, de hordom még azér, idehaza jó, jó meleg. Meg sajnálom is eldobni.

Az uram haragudott is érte – mér nem hajintod el – aszondja –, mit csúfoskodsz benne? Hisz csupa silányság már, nevetség csak! – Haragudott érte előbb, hogy minek tartom, azután meg éppen hogy ő tartotta meg mégis.

Mikor már nagyon beteg volt szegény, már ágynak volt esve, már enni nem tudott, étel le nem ment már a torkán, ebbe a szvetterbe ültem az ágya szélin szegénnek. így ültem ott egy nap, egy éjjel. Hajnalba majd, ahogy megéreztem, hogy na, most meg fog halni már, csak kiszöktem, hogy átveszem magamra a feketét. A feketébe ültem vissza. Akkor rám nyitotta a szemét. Látom, keresi a szvettert. Látom, akar szólni. – Ne beszéljél semmit se – mondom néki –, pihenjél te csak, tudod nem szabad erőlkönnöd, ha köll valami, mutassad csak, hozom úgyis, ami köll. – A szvetter – aszondja –, mér vetted át? Ne vedd le a szvettert most már. – Szaladtam, visszavenni magamra a szvettert. Ülök vissza – de sírtam nagyon, folyt a könnyem, nem tudtam tartani –, ülök vissza, kérdezem: – Na, jól van most már? – Jól van most már – azt felelte.

Nézett még azután engem, ahogy ott ültem a szvetterbe, még élt egy órát vagy felet, még meg is igazítottam az ágyát, meg is vizeltettem még, de szólni már nem szólt többet, csak ahogy ott látta rajtam a szvettert, és rámondta: – Jól van most már. – Ez az utolsó szava volt.

Így oszt még most is megvan az öreg szvetter.

Á, bolondság ez csak!

PORTRÉ

1.

Egy csomó dolgot kell megbeszélnünk. Felírtam egy papírra, hogy mi mindent – ne haragudj, ez irtó gusztustalan így, tudom, de már képtelen vagyok összeszedni magamat papír nélkül. Bevásárlócetli. Tegnap még nem akartam, nem volt hozzá lelkierőm, hogy amint megjössz, mindjárt ezeket kezdjem, meg különben is le kellett hogy üljünk vele valahová, rendesen.

Hát szóval. A pince elrekesztése. Ez sürgős, sajnos. Majd elmesélem, hogy miért. Ez egy. Kettő. A rajzok a cikkemhez. Fotózni nem lehet, rajzolni kell, és Bodrogi máris kéri. Három. Csak összevissza, a sorrend nem érdekes. Ha a házmesternek nem adunk újévi borravalót, az őrültség, és abból nagy baj lesz. Persze neked van igazad, de azért gondolkodj még ezen. Négy: Nekem kell egy cipő. Egyszerűen kell, mit csináljak. És végül persze: Lakás, Tiborék.

De most megint nincs kedvem, nincs erőm az egészhez. Főleg a lakáshoz. Nem is tudom. Reggel mondtad, hogy Ravelről akarsz valamit mondani. Jobban szeretném Ravelt. Nem is tudom.

Tudod, amíg nem voltál itthon, szörnyű volt. Volt úgy, hogy csak ültem a szoba közepén, és hallgattam négyfelől a zajokat. Tomi sír. Ha fekszem, csak egy ajtó meg egy gyékény van közben, .Nárciszéknál a porszívó. Az utcán a harminchármas. A fiúknál meg operett és vele éneklik a rádióval. De ha egyszer, véletlenül, nem is hallok semmit, szörnyű, hogy minden fal mögött van valaki! Már bolond vagyok. Néha nincs is semmi, és én állok a szoba közepén, és hallgatódzom. Néha már nem tudom elviselni, hogy Ili lehúzza a vécét, hogy kattan a gázóra, hogy csörren a telefon, mert az iker letette. Ha Tibor óvatosan kopog, és lábujjhegyen átmegy a szobán, utána félóráig nem tudok dolgozni. Pedig hát mit csináljon a szerencsétlen? Már tiszta bolond vagyok. A kéményen nem mászhat ki, ha lemegy az utcára tejért! Viszont ez mégis szörnyű. Ülök, és mögöttem és körülöttem mindenütt nyitott ajtókat érzek.

Összeszedtem minden rossz rongyot, a régi kabátokat meg a rongyos paplant is, és beépítettem az ajtóba a fiúk felé, a gyékény alá. Dolgoztam rajta fél éjszaka, mert éjjeli műszakban voltak a fiúk, aztán másnap lestem, hogy mit használ, kiültem hallgatódzni. Hát valamit

nyilván felfog, biztosan, de azért szóról szóra hallani, hogy milyen összjátékból született a gól.

Lehet, hogy bolond vagyok már. De Gábor se bírja. Már szó sincs róla, hogy nyolckor, amikor lefektetem, elaludna. Nincs sötét, nincs csend. Tudod, hogy mit harcoltunk öt éven át a nyolcórai fektetés betartásáért, hiszen tudtuk, hogy attól függ az esti munkalehetőségünk – hát most hiába. Nyolckor lefektetem, és nem alszik el. Tízkor, tizenegykor is ásítozik még, és odahív, hogy „Anyuka! Gyere ide. A fiúkat nem szeretem. Olyan nagybeszélők. Gitár van a hasukban. Tibi bácsiék mit csinálnak?”

Amíg odakint voltál, reméltem, hogy mire hazajössz, Tiborék elmennek, és két szobával várhatlak. Aztán egy hónapja kiderült, hogy nem. Hogy addigra nem tudnak még elmenni sehová. Te mindig csak azt írtad, hogy csak itthon legyél egyszer, akkor már minden jó lesz. Ha befejezted, ha hazajutsz, nem tudsz már semmi rosszat elképzelni. Én meg vártalak, rettenetesen vártalak, és féltem. Két hónapig egyfolytában rettegtem, hogy mi lesz, ha itthon vagy már, és kiderül, hogy …

Ne haragudj, hogy sírok. Majd összeszedem én magam, ne félj, összeszedem magam. Nem sírok. Ne haragudj ezért az egészért. Tudom hogy … – na, mindegy.

Tiborékkal különben igazán semmi baj nem lenne, igazán, le a kalappal, nem is tudom, hogy mit mondjak. Tibit Gábor is nagyon szereti, pedig Tibor nem utazott a népszerűségre, szigorú volt vele és teljesen normális – szóval, igazán klasszak Tiborék. Te tudtad, hogy Ili szülei teljesen egyszerű parasztok? Te nem láttad még az édesanyját, irtó aranyos néni, kedves és pici, és gyönyörűen beszél palócul. Földjük sem volt, az apja hátikosarakat fon, főleg abból élnek, és a három gyerekük tanár lett, mind a három. Persze nem ezt akartam mesélni, de most hagyjál egy kicsit fecsegni. Végre egyszer kezdem magam tűrhetően érezni.

Gábor jön nekem: „Anyuka, miért van az, miért csináljátok, hogy ha Ili nénivel adtok egymásnak valamit, és a másik mondja, hogy – köszönöm, nem kell már több, elég, nem kell már – miért akarjátok akkor is tovább, hogy – de csak vegyél, vegyél még nyugodtan, vegyed az egészet! – Miért csináljátok így, Ili néni is, meg te is? Hát ha nem kell neki?

Egészen zavarba hozott. De tudod, hogy mindenre felelni kell neki. Meg kellett magyarázni. Mind a ketten attól félünk, hogy a másik túl szerény, nem kér akkor sem, ha kellene neki. Ezen aztán jó nagyot gondolkodott a nagy busa fejivel.

De én is elgondolkoztam. A konyha egy méter széles, öt hosszú. Komolyan mondom, végigvettem az egész rokonságunkat, öt sógornőmet és fel és le és oldalt mindenkit, és egészen elképedtem a szemle eredményén: senki sincs köztük, akivel képes lennék megosztani, közösben használni ezt a lyukat. És Ilivel megy. Nem azt mondom ... – de megy. A millió vackunkkal, kedden már sehová nem lehet nyúlni a mosatlan edényektől, mert vasárnap van a mosogatás, és ha valaki ki akar menni a fürdőszobába, át akar menni a konyhán, akkor a másik felülhet a gázrezsóra, másképp nincs út – és látod, mégis megy. Persze, Ili kicsavarhatná rendesen a pelenkát mosáskor, akkor nem úszna a fürdőszoba minden teregetés után, meg nem kéne mindig gázlángon szárítani a Tomi nadrágját, az utolsó pillanatban – de hát valami hibájuk is legyen azért. És hiába, muszáj kibírni valahogy, annyira kell őket szeretni, olyan rendesek és olyan végtelenül szerencsétlenek. Pedig emlékszel, hogy lehülyézett minket mindenki, amikor megtudták, hogy ideengedjük Tiborékat a második szobába, amíg még nincs lakásuk? Még Péterek is – hogy a lakás az nem tréfa, a lakásba nem engedi be az ember a szent Ferencet sem, mert nem megy el többé. Hogy majd bolondok lennének kimenni, ha egyszer itt vannak. Meg ilyesmiket, de mindenki, emlékszel, senki nem tartott minket normálisnak. És látod? Azt hiszem, nagyon-nagyon megszerettük Tibiéket, és ha majd meglesz a lakásuk, sokat fogunk hozzájuk menni, meg ők is hozzánk. Tomi meg Bence éppen egyidősek is, biztos nagyon fogják majd szeretni egymást!

Na, látod, rendben vagyok. Ne haragudj. Néha azt hiszem, hogy nem bírom már tovább, pedig hát látod, bírom azért.

És már tavaszra minden rendben lesz.

A kis szoba, amit kitaláltam neked, azonnal készen lesz, amint Tiborék elmentek, két nap alatt megcsináljuk. A sárga hullámpalát már előre megvesszük, kiszámítottam az árát, a cikkpénzedből kikerül, meg a lécet, majd együtt beszabjuk. Kettő méter nyolcvan lesz a hossza, a konyhának pont a fele, befér a dikó, egy fali polc, meg a gyúródeszkából csinálunk íróasztalt. Hát mikor gyúrok én azon,

mindig bolti tésztát eszünk. Az nagy disznóság, ha a bal oldali falból kivésünk egy sor téglát? Másképp nem nagyon tudjuk rögzíteni a gyúródeszkát. Vagy hát ezt már te mondd meg, hogy ez hogyan legyen. A táskarádió mellett tudsz majd dolgozni. Az ajtó jó, nem hallatszik be a gyerekekhez. A dikóra veszünk laticellapot, alhatsz is ott, ha egyedül akarsz lenni. Vagy ha egy Sárost itt ér az éjszaka, alhat ott, vagy ha Jutka nálunk lesz, az övé lehet, azt hiszem, sokat fog ott aludni Jutka. Prímán el lehet majd bújni a vendégek elől is, ha akarod, le is tagadlak majd, ha nagyon kivagy és egyedül akarsz lenni. És majd néha én is elkérem tőled, amikor nekem lesz határidős munkám.

Most még úgyis egy hónapod visszavan. Tudod, nem baj, ilyenformán nem is baj, hogy most nem leszel itthon. De tavaszra … Engem ne féltsél ám, most már rendben leszek. Mit ígérjek? Megígérem. Ne félj. Tavaszra, öregem, igazi lakásunk lesz, tudod, mekkora dolog ez?

2.

Gábor kérdezte, hogy hogyan épültek az első házak. Mi volt előbb, az emberek vagy a házak?

Megvoltak már a házak, mikor az első kis pólyások születtek, akikből aztán az emberek lettek? Vagy azok építették, amikor felnőttek? De akkor hol voltak, amíg gyerekek voltak? Honnan vannak itt ezek a házak, a sok-sok ház? – Tudod, hogy milyen jó néha Gáborral lennem? …

Innen már azért más egy kicsit az egész. Itt most olyan jó – feketék és szürkék, meg ez a gegenlicht, a műanyag padlón, és az a lépcső nagyon jó, nézted? És ezek a lányok, ahogy itt fehér papucsban lépegetnek a kávékkal a fekete műanyag padlón, még szépek is. Kedvesek. Hány van belőlük? Öt? Meg kettő a pultnál. Mit gondolsz, lehet, hogy nem is fúrják egymást? Együtt dolgoznak ... – No.

Tudod, hogy vannak napok meg hetek, amikor kávéra több pénz megy el, mint kosztra? Komolyan. Az ember eszik valamit. Főleg, ha kiszálláson vagy – valamit eszik az ember. De a kávé … Mindegy, nem érdekes, nem azért mondtam én, kérhetsz még egyet! Igazán, kérjél, nyugodtan!

Képzeld, a szerencsétlen Tiborék végre egyszer már majdnem eljutottak moziba, és akkor telefonált, hogy ne várja Tibi, mert eltűnt az osztályában egy arany karóra, és most bent ül az iskolában, egy

rendőrtiszttel együtt őrzi az osztályt. Tibor Tomit dajkálta, Szegénylegények helyett, nem volt hajlandó egyedül elmenni. Ili kilenckor támolygott haza.

Megint nagy lelkizés volt a bárban. Tibi nevezte el a konyhát bárnak, mert éjjel, mikor nincs erőnk lefeküdni, ott álldogálunk, kávézunk, és nagyokat lelkizünk, valahogy mindig éppen ott, pedig olyan ronda az a konyha, mint a vekkercsörgés. Szóval megint nagy lelkizés volt. Tibi egészen odavan, lekéste a cikkével a határidőt. Háromnapi munka hiányzott hozzá, és két hét alatt nem tudta összehozni a három napot az estékből, most egy évet csúszik a cikk. Most kartonokat vállalt, kartont gépel. Ha Tibor nem borotválkozik, úgy tud kinézni, mint egy vízihulla. Tomi meg éjjel állandóan bőg, felbőg, és akkor ez a két fakír kiugrik az ágyból, és nekiállnak az éjszaka közepén bohóckodni Tominak ketten, hogy mi tudjunk aludni. Mondtam nekik, hogy ezt sürgősen hagyják abba, mert tönkreteszik a gyereket, hozzászoktatják ehhez a cirkuszhoz, és ezt később csúnyán megkeserülik, nagyon megisszák majd ennek a levét, hagyják bőgni, majd megunja, abbahagyja magától, ennek ez a rendje. Nadehogy akkor mi hogy tudunk aludni, ha Tomi bőgése áthallatszik. Ezekben a dolgokban olyan nehéz dűlőre jutni velük. Ilyen ez is: Az a gyanúm, hogy kellene nekik már a pénz, ami nálunk van kölcsön. De nem hajlandók színt vallani, kérdeztem is, de nem mondják. Ha tudnám biztosan, hogy kell nekik, megpróbálhatnék kérni valakitől, de hát mért nem mondják meg nyíltan? Nagy nyűg, hogy ilyen rendesek … Szóval állunk a bárban, szürcsöljük a kávét, Ilivel op art cipőkről beszélgetünk, Tibi hallgatja, aztán egyszerre minden átmenet nélkül kifakad, hogy ez tisztára nevetséges, ez kész téboly, hogy ő a belső szobában ott ül a te íróasztalodnál, neked meg nincs hol dolgozzál; és hogy akkor még ráadásul ő csak ül ott, és lógatja a lábát, és nem is dolgozik, mert már nem tud, a cikkével is lemaradt, csak ül, ül az íróasztalodnál, és lesi Tomit, hogy mikor kezd majd el megint bőgni. Nahát mit mondjak erre? Mondtam neki, hogy maradjon a fenekén, ha egyszer a mi szobánkba nem fér be az íróasztal, akkor mit csináljunk vele, üvegbura alatt tartsuk az övékben, vagy mi? Próbálják – amennyire lehet – értelmesen szervezni a gyereket, hogy dolgozhasson azért mellette valamicskét, sokat úgysem lehet, de valamit talán ki lehet hozni jó szervezéssel – és az ilyen diliket hagyja, mert ez

felesleges, hát legyenek észnél, ez teljesen felesleges! De ijesztően meg vannak nyomorodva, annyira kétségbeesettek, hogy attól tartok, ha hamarosan nem történik velük valami, soha többé nem mernek csinálni már egy második gyereket. Pedig hát a Tomi fajtájából…

Ugye, hogy Ili milyen szép? És az a szelíd fajta, mint édesanyád – különben pont úgy kényezteti is a gyerekét, mint édesanyád, a világért se tud hozzá szigorú lenni –, mindig szelíd, kedves és szép. Még ilyen fáradtan is olyan szép! És Tomi annyira rá hasonlít, hogy csak bámulok. Még valakire hasonlít egyébként Tomi: Gábor kisebbik mackójához, a Tóbiáshoz. Egészen nevetséges, pontosan ugyanazok az ijedt szemek. Ismered azt a kismackót, amelyik a múltkor ott várt téged a kisasztalnál ülve, itta a teáját. Nem volt szabad lebontanom a mackólakást, amíg haza nem jössz. „Hogy lássa apuka, milyen aranyosan issza Tóbiás a teáját."

El kell mesélnem, hogy Gábor mennyire szereti Tomit. Betettük Ilivel a két kölyköt egy rácsos ágyba. Tomi ujjongott, úgy nevetett mind a kettő, ahogy a torkán kifért, hancúroztak, birkóztak, de – te! – Gábor olyan óvatosan, vigyázva, hogy véletlenül se nyomja meg a kicsit, majd felborult az ágy, olyan boldogok voltak, de Gábor olyan meghatóan gyengéd, egy pillanatra sem felejtette cl, hogy Tomi csak fele akkora, mint ő. Szóval nagyon szeretik egymást.

Csak hát, tudod, mindig az jut eszembe, hogy miért nem birkózhat Gábor Bencével … Tudod, hogy Bencét ugyanúgy szereti, Bencével is ugyanilyen gyengéd. És alig láthatja néha, hetente vagy kéthetente egyszer. Állandóan emlegeti, és ha csokoládét kap, mindig tesz el Bencének is. Kérlek szépen, a múltkor eltette az egészet Bencének. Mert amikor még Bence pólyás volt, nem volt szabad csokoládét ennie, hát most ki kell pótolnia. Meg különben is beteg, szegény beteg kisfiú, hadd örüljön legalább a csokoládénak.

Tudod, ez nekem egészen szörnyű. Ne haragudj, hogy ezt mondom, de egészen biztos, hogy egy apának nincs azért annyira szüksége arra, hogy a gyerekei körülötte szaladozzanak. Neked elég, ha időnként látod őket – érted, ugye, amit mondok, ez biztosan így van rendjén, ennek így kell lenni biztosan, és nem is baj, hogy így van. De értsd meg, hogy én ezt alig bírom, hogy csak vasárnaponként lássam Bencét egy órára. És az az óra is egészen szörnyű mindig, hiszen nem is ismer meg! Nevet rám, de csak úgy, olyan barátságos udvariassággal, mint

akárkire. Ha felveszem, nyújtja vissza a kezét, menne vissza édesanyámhoz. Én ezt nem is bírom, nem tudok soha ott maradni egy óránál tovább, vagy – én nem is tudom! – megfogadom, hogy nem is megyek ki addig Lőrincre, amíg nem tudjuk behozni a kisebbik nagyfejűt. Inkább egyáltalán ne lássam, ne haragudj, de így nem tudom látni. Ne haragudj rám. Irigy vagyok? Vagy hát hogy van ez? Most már addig ki kell bírni valahogy, amíg Tiborék itt vannak.

Ma már több mint egy csomag cigarettát elszívtam. De dolgozni fogok nagyon, attól majd rendbe jövök. Októberben is így voltam, de csak dolgozni kell, akkor nem figyelhet az ember semmi másra. Majd tavaszra …

Most – ne haragudj – kérdezhetek valami nagyon furcsát? Mikor táncolunk egyszer? Nem mehetnénk el egyszer valahová táncolni? Mi egy évben egyszer táncolunk csak, szilveszterkor – miért? Én tudom, hogy még mindig pocsékul táncolok, de azért néha – annyira szeretnék táncolni! Vagy te nem szeretsz velem ...? Vagy hát – vagy hogy van ez? Nem, lehet, hogy nem is lenne jó, ne haragudj, ez csak egy ötlet volt, nem is sikerülne, biztosan nem úgy sikerülne, ahogyan elképzelem. Nem tudom, hogy jutott eszembe most, hiszen mozdulni is alig tudok, biztosan ez a padló, meg ez a szép lépcső, meg ezek a fekete párnák. De az ilyesmit úgysem lehet kivitelezni, valami biztosan elrontaná. Nem, nem is ez kell, de tudom, hogy mi kell. És ne félj, tavaszra minden rendben lesz már. Nem szabad elkeveredni más gondolatokban, csak észnél lenni, nagyon vigyázni, nagyon vigyázni, hogy ne omoljon össze egyetlen napnak a napirendje, egyetlen hónapnak a költségvetése sem, minden dologban megtalálni a legfegyelmezettebb megoldást, és akkor muszáj életben maradni!

Táncolni! – ma teljesen zavaros vagyok, ne haragudj. Tegnap meg az jutott eszembe, hogy mikor fogunk már egyszer megint Haydn-kvartetteket hallgatni. Most aludni kellene, csak aludni. De megállj csak, tavaszra, meglátod, minden rendben lesz. Meglátod, hogy átalakul majd minden, hogy helyre ugrik majd az egész, és akkor előszedjük a lemezeket, és rengeteg Haydn-vonósnégyest fogunk hallgatni. Tavaszra már minden rendben lesz.

3.

Hát, lassan tavasz lesz, látod. Nem így képzeltem, másmilyen tavaszt vártam, de hát azért tavasznak talán ez is tavasz lesz.

Muszáj, hiszen nincs más reményünk. Ahogy ma mentem fel a Várba, az Intézetbe, a tizenhatosról gyönyörködtem a városban. Teljesen szép volt a Duna, a hidak, a Vár, volt egy kis köd, de átsütött rajta a nap, hát csodaszép volt. Még a Halászbástya is, komolyan – gyalog jöttem le visszafelé a Lánchídig, mert muszáj volt látni meg muszáj volt járni. Hó már alig van, itt-ott egy pacni, és meleg van, minden csurog és csillog. Nagyon boldog lettem, és nagyon kétségbeestem, amikor hazaértem, hogy hát csak ez marad a tavaszból, csak maga a tavasz, amit a csillagok állása, a szelek meg a növények, állatok csinálnak, csak a *sima.* tavasz, amit meg mi akartunk hozzátenni, abból semmi, semmi … De hát ne keverjük össze ezt a két dolgot. Megmarad a tavasz.

Huszadszor gondolom végig a dolgot, de hiába. Az a rákospalotai szoba, ahová mehetnének, kisebb, mint ez, meg kisebb az újpestinél is, ahonnan ide jöttek. De ez a kisebbik baj, hiszen bútoruk alig van, a dívány meg a közös íróasztaluk, meg az a fotel, amit vettek szegények, és kész is. Még a Tomi ágya meg ketrece meg egy polc – szóval semmi, azt el lehet helyezni ott is. Hanem hát az pinceszoba. Szóval, alagsor. Tibi nem is mondta, de Ilitől kérdeztem, és elsírta magát, hogy bizony nedves. Aztán: ha oda kimennek, bölcsőde nincs. Egyszerűen nem lehet bejutni. Ennek édesanyám is külön utánanézett – ne szólj róla Tiboréknak, megkértem édesanyámat hogy járjon utána ő is, de ne szólj Tibiéknek, azt gondolnák, hogy nekik nem hittem el – szóval nem mese, édesanyám próbált protekciót is szerezni, de ezzel együtt kinevették. Nincs. Tehát akkor vagy Ili felbontja a szerződését most, a tanév közepén, és otthon marad a gyerekkel, vagy pedig Tibor minden reggel beutazik Tomival ide a bölcsődébe, r úgy megy munkába, munkából ide Tomiért, és úgy haza. Hát ezt nem lehet. Ezt sem Tomi, sem Tibi, sem Ili nem bírná. Nem lehet.

Csak hát mi lesz velünk? Gábor? Bence? Bencét március végén hozhatjuk haza, és muszáj is hazahozni, hiszen már nemsokára jár, és majd kezd beszélni! És te? Hogy kell itt dönteni? Tiboroknak holnap felelni kell. Mi itt a kötelessége az embernek? Lehet, hogy igaz az, hogy ilyenkor csak a saját gyerekeinket kell nézni, hogy ha rólunk van szó, nem kell vagy nem is szabad mással törődni? Mondd. És te?

Megtiltottad, hogy féljek, hogy akármitől is féljek, és én azt hiszem, hogy nem is félek már, ezt meg tudom tenni talán, csak …

Például álmodok. Nem mertem, nem akartam neked elmondani, amit vasárnap álmodtam.

Egy olyan utca volt, mint a Váci utca, de talán magasabb volt, magasabbak voltak a házak. Tele volt emberekkel, és a házak között rásütött a nap az útára, erős halványpiros napfény, piros volt tőle az egész utca. Te ott mentél az emberek között, én meg messziről néztem az utcát.

És akkor egyszerre megeredt az eső. De a nap azért sütött tovább, oldalról a házak közül ömlött a nap, fentről az eső, mintha olvasztott arany ömlene, és az utcában sétáltak az emberek. Teljesen gyönyörű volt.

És akkor hirtelen – vagy nem tudom már, lehet, hogy lassan, észrevétlenül – eltűntek az emberek. Végignéztem fentről az utcát, és üres volt már, már csak te mentél egyedül. És akkor az utca lassan elkezdett befelé dőlni, elkezdett összezárulni fölötted.

Nem tudom, mi volt.

Tudod, mit szeretnék egyszer? Aludni, teljes csendben. De egészen hiánytalan csendben, hogy a szomszéd szobákból ne hallatsszon át semmi, egyik oldalról sem, az ablakon át a harminchármas sem, semmi. Teljes csendben és addig, amíg magamtól fel nem ébredek.

Tiboréknak holnapig felelni kell. De azt hiszem, nincs már mit gondolkozni ezen. Majd ha őszre készen lesz a lakásuk, akkor. Hát most így – nem mehetnek.

Tulajdonképpen – most megmondom őszintén. Tulajdonképpen talán az volt a legrosszabb, hogy úgy elképzeltem már, hogyan fogunk berendezkedni odaát, hogy melyik bútort hová állítjuk, hogy behozzuk Lőrincről Gábor kis íróasztalát, hogy miket ragasztok a gyerekek szobájában a falra – meg ilyesmik. Tulajdonképpen talán ezért volt olyan nagyon nehéz először. De hát mindegy.

De őszre – őszre már rendben leszünk. Úgyis őszre leszünk készen a kölcsöntörlesztéssel, vagy hát legkésőbb jövő tavaszra, jövő kora tavaszra. Mindegy, ez két külön dolog, őszre azért már rendben leszünk. A hátsó szobában, ahol Tiborék vannak, gyerekszoba lesz, ez meg csak a miénk, és – megállj csak – megcsináljuk neked a dolgozóodút is, a konyha feléből. Őszre már meglesz.

Õszre minden rendben lesz. És – Haydnnak van vagy nyolcvan vonósnégyese. Nekünk eddig megvan nyolc, az egy tizede. Szépen,

lassan, meglátod, majd megszerezgetjük valamennyit, mind meglesz! Most huszonkilenc évesek vagyunk. Még van tíz jó évünk! Nem bőgök! Na! Nem bőgök!...

Na. Őszre minden rendben lesz. Mondd, amit a múltkor írtál odakintről, azt most is komolyan gondolod? A kislányt. Képzeld, Gábor azt hitte, hogy egy családban csak két gyerek lehet. Elmesélte, hogy azért volt olyan szomorú, amikor Bence nem lány lett, mert azt hitte, hogy akkor már neki nem lehet lánytestvére. „De most már tudom, anyuka, mert Csabának – a Csaba most az első számú barátja az óvodában –, Csabának is van egy öccse is, meg egy húga."

A kis szoba, amit kitaláltam neked, azonnal készen lesz, amint Tibiék elmentek. Két nap alatt megcsináljuk. A sárga hullámpalát már előre megvesszük, meg a lécet, a cikkpénzedből kikerül az ára. Majd együtt ketten beszabjuk a falat. Mondd, ugye, a hullámpala fűrészelhető, rendes fűrésszel? És hagyunk a falon egy lyukat, azon adom majd be a konyhából a kávét, jó? Lemértem az egészet, kettőnyolcvan a hossza, befér a dikó, egy fali polc meg a gyúródeszkából csinálunk neked jó kis asztalt, és a dikón ülve aztán majd dolgozhatsz, öregem. Ne félj, semmit. Meglátod, őszre minden rendben lesz.

A LÁNY, A FIÚ ÉS SOKAN MÁSOK

A történet:

A Lány és a Fiú szerették egymást. A Lány mindennap kompon ment át a Fiúhoz, át a folyón. Tíz fillért adott mindennap a Révésznek, hogy átvigye, és még tízet este, hogy visszamenjen. Mindennap ment és visszajött.

De egy napon – nem volt tíz fillérje. Lement a partra, és kérte a Révészt, vigye át ma ingyen, mert nincsen pénze. Ha majd lesz, megadja. A Révész azonban azt mondta: Otthon gyerekeim vannak, éhesek, várják, hogy este kenyeret vigyek haza. Kell a kenyérre a te tíz filléred. Senkit nem vihetek át ingyen.

Akkor a lány elszaladt a Bankárhoz. – Neked sok pénzed van, nekem tíz fillér kellene -mondta a Lány a Bankárnak –, mert annyiért visz át a Révész a túlsó partra, ahol várnak rám. Adjál nekem kölcsön, kamatra tíz fillért. – És a Lány visszatekintett a folyó felé, és látta, hogy a túlsó parton áll a Fiú, várja őt. Arrafelé nézett a Bankár is, és látta ő is, hogy várja a Lányt a Fiú.

– Adok neked tíz fillért, van pénzem. De gyere velem. Vetve az ágyam. Add nekem a testedet. Akkor adok neked tíz fillért, kamat nélkül tíz fillért.

– Hogyan tehetném? – felelte a Lány. – Hogyan adhatnám neked a testemet, amikor nem is érzem most magaménak: már odaadtam másnak! A testemet nem adhatom a pénzedért.

Mikor azonban a Bankár c szavakra becsukta házának ajtaját, és belülről bercteszelte, a Lány sírni kezdett. „Én szeretem őt – gondolta. Mit kell tennem, hogy szeressem, szerethessem?” – És tanácstalanságában elfutott a Bölcshöz, hogy feleljen az a kérdésére.

– Nincsen számodra feleletem – mondta a Bölcs, amikor végighallgatta a történetet. – Én Bölcs vagyok, majdnem mindent tudok. Sokat kellett szenvednem, míg bölccsé lettem, mert a bölcsességet senkitől sem kaphattam, vehettem, magam gyűjtöttem magamnak. Menjél, lányom, és keresd meg magadnak a magad bölcsességét: kölcsönözni csak pénzt lehet!

Akkor a Lány sírt a parton. Sírt, mert szerette a– Fiút, és szerelmében tehetetlen volt. – Én szeretem őt! – mondta végül, és elindult újra a Bankár háza felé, hogy bezörgessen újra a Bankár

ajtaján.

A Bankártól kapott tíz fillért adta a Révésznek, s a Révész átvitte a túlsó partra.

A Fiú már régóta várta. Szaladt elé a komphoz, karjába kapta, és magához ölelte, mert szerette a Lányt. És együtt voltak szerelemben, míg a nap lement.

Amikor pedig a Lány, míg lementek vissza a komp felé, elmesélte a Fiúnak jötte történetét, a Fiú nagy haragra gyulladt. – Hogyan adhattad a testedet másnak, amikor a tested az enyém?! – kiáltotta. – Hűtlen vagy, és tisztátalanságodtól undor fog el! Tetteddel eldobtad az én szerelmemet, és nem nézhetek rád már. Menj, vigyen a rév, és többé ne lássalak!

És ment a Lány a komphoz, hogy a tíz fillérrel, melyet a Fiú búcsú helyett hajított utána, visszahajózzon a túlsó partra, utoljára. És nagyon sírt az úton, mert szerette a Fiút.

*

A Lány, a Fiú, a Révész, a Bankár, a Bölcs. Melyiket választjátok – teszi fel a kérdést fabulája végén Aesopus mester –, melyiket választjátok magatokénak, és hogyan ítélkeztek a többin?

A közelmúltban módom volt hivatalos megbízásból ugyané kérdés alapján szűkebb körű, tájékozódó jellegű anyaggyűjtést végezni. Az alábbiakban minden módosítás és stiláris fésülés nélkül teszem közzé a munkám eredményeként összegyűlt nyersanyagot. A közlésben fő szempontom a hitelesség, így csonkítás nélkül közvetítem azokat a véleményeket is, amelyek az olvasó szemében kiáltóan extrémnek és statisztikus koncepcióban atipikusnak fognak hatni. Célom a szubjektív elem lehető teljes kiküszöbölése, így nem törekszem az adatok direkt formában történő kommentálására sem, inkább a további felhasználás céljaira szeretném hozzáférhetővé tenni anyagomat. Itt ragadom meg az alkalmat, hogy hálás köszönetemet fejezzem ki a Magyar Társadalomtervezési Kutatóintézetnek és személy szerint Lelkes Béla elvtársnak, az intézet Közvéleménykutató Osztálya vezetőjének munkám szerény anyagi támogatásáért, s úgyszintén a Magyar Néprajzi Múzeumnak a munkálat rendelkezésére bocsátott kölcsön magnetofonért és magnetofonszalagokért.

F. I. traktoros, 20 éves, Celldömölk:

„Kis kurva. Tiszta sor, kis kurva. Már ne sértődjön meg a szavamér, hogy így mondom, jó, lehet másképpen is, majd írja másképpen. Szóval én ezt ismerem, ajaj, de nagyon jól ismerem, ezt az egész dolgot, a kisujjamba van. Most már: mer az ember sokba tanul, először nem ért sokat, azután meg megérti, a tapasztalásból. Jártam én egy lánnyal, ez most volt a télen. Három hónapig jártunk együtt, vagy még tovább is, igen, mer januárban lett vége. Rendes lánynak látszott, meg jóképű is volt, minden, nem tudom megmutatni már, mer betüzeltem a fényképjit. Na, a vége az lett, hogy elég volt csak egyszer rosszkor mennem moziba, hát ahogy jövök haza az üres utcán este, nem ott tapogassa a szárcsát a kertkapujukba a legjobb haverom?! Nem szóltam én nekik egy szót sem, minek, gondoltam, hisz össze vannak ragadva. Csak elhúztam mellettük a csíkot, hazafele. Nem az, hogy féltem volna odamenni, hisz haverom volt a gyerek, nem mer a szemembe nézni, ha odamegyek, hanem csak – minek. De láttak azér, ahogy elmentem. Jött is a szép virág másnap, a rózsaszál, hogy ő nem úgy gondolta, hogy ő engem szeret, meg sír, hogy most mit mondjon az anyjának, hogy min vesztünk össze? Hát ez engem mind nem érdekel. Én erre, te arra, befejeztük az együtt való dolgunkat.

Meg arra is rájöttem, hogy az ajándékot visszakérni ilyenkor, hát az egy nagy butaság. Abból csak süket duma van, meg nevetség a többinek, aki lássa. Az ilyenkor elment, tandíjba, nem is szabad még csak sajnálni se.”

P. P.-né, szövetkezeti paraszt özvegye, 71 éves. Zagy varékas :

„– Valamelyik újságtól jött, aranyos, vagy a rádiótól?

– Nem, egyiktől sem. Ez más dolog, de kicsit hasonló.

– Értem. Értem, kedves. Mer járnak ide sok helyről, a televíziótól is voltak múltkor itt a faluba, de azok meg a belvizeket akarták. Aztán szokott jönni ide mihozzánk egy lány, ugyan asszony már a Juditka, jön minden évbe kétszer, háromszor is, az meg ilyen régi dolgok után kutat, hogyan volt a fonó valamikor, a lakodalom, hogyan imádkoztak rá a kicsire, ha szemmel volt verve, ilyesmiket. Aranyos lány nagyon, most már egészen ideszokott mihozzánk, karácsonykor meg üdvözletet is küldött. Mikor először járt itten, akkor mondta el neki szegény néném azt a ráimádkozást, amit a gyerekre szoktunk régen mondani. Jaj, annak de örült az aranyos! Zsófi néni – aszongya –, hát ez

gyönyörű szép! Én magát ezer – nem is tudom, mit csinálok én magának ezer! – azt mondta Juditka. Csak nevettük. Ahhoz a nénémhez kellett volna magának is menni, 'a Zsófihoz, aki tavaly halt meg szegény, hetvennyolcadikba lenne most, az tudott ilyeneket. Én bizony alig-alig, keveset, meg hát az ember öregszik, butul is. Azt a ráimádkozást elmondhatom magának, amit a Juditka fölírt. Beírta azt ő azután egy könyvbe, kinyomtatták. Szóval hát, ha nem is annyira, mint szegény néném, de emlékezek sokra én is. A magam életiből nagyon is sokra. De ezt a történetet, amit maga mondott el, én nem hallottam még. Szép történet pedig. Maga most – keresné ennek a nótáját? – Nem, nem a nótáját. Hanem azt kérdezném, hogy Annus néninek mi a gondolata a történetről. A lányról, a fiúról, a révészről meg a tudósról, aki nem adott neki tanácsot. Soktól megkérdeztem már Pesten, mind mást mondott. És fontos volna tudni, hogy falun erről hogyan gondolkodnak. A választás meg éppen Annus nénire esett valahogyan. Ennyi az egész.

– Énrám? Az egész nagy országba? Ezer utazott Budapestről, hogy erről engemet megkérdezzen? Tiszta nevetség. Hogy én mit gondolok? Hát semmit se. Meg hát – ezek úgyse élnek, ez csak nóta, vagyis hát történet, mi függene ettől? Ne nevettessen már meg, no, vénasszony létemre … Idegyün énhozzám, tudatlanho, pedig hát maga ezt csak jobban kell tudja, maga művelt ember!

– Hát tudomisén. Értettem, hogyne értettem volna, amit elmondott. Nem volt pénze a révre, amikor ment volna túlra a szeretőjihe, aztán csak úgy kaphatott, hogy vele hált a bankossal. Mer az meg ugye, szerette vóna, hogy ugye, olyan fiatal vót, szép vót … Ü meg megtette, jaj istenem. Hát igen, ahogy a Fehér Anna is, akirül nóta van. Az meg a bátyja életiér tette, pedig a bátyja nem akarta, azután meg nem is használt vele, mire reggel fölkelt a bíró mellől, már akasztva vót a bátyja, a Fehér László. – Fehér Anna, elaludtál, de bátyádnak vége van már! – Hát ugyanaz, majdnem. Amiér tette, az a dolog csak kárát látta. Mer ennek így is kell lenni.

Ennek bizony ilyen a rendje. A lánynak arra híven kell ügyelni, arra az egyre az életinéi is jobban, máskülönben jaj a sorsa! És de nagyon kell ezt tudni minden lánynak, állandóan csak ezt maga előtt tartani, hogy magát megtartsa tisztának! Mikor én lánykodtam, akkor az volt, jártunk cselédkedni Ceglédre, Pestre, mindenhová, ahol csak

köllöttünk. Fogta az ember lánya az egész kenyeret, bekötötte kendőbe, oszt indult világgá, idegenbe, isten hírivel. Mit tudtam én még tizenhat évesen, mi az a Pest, eszik-e vagy kocsi elé fogják, úgy indultam egyedül, vakon. Ott álltunk lányok, tizenhatévesek, mint az ujjam a nagy Pestbe. Csak mondtuk ám: Jaj, istenem, more van Rékas?! És csak meg kellett találni magam ott is. Ahogy mentünk a vonaton, már a pályaudvaron vártak minket az olyan mindenfélék. Látták a sokszoknyát meg a batyut a kenyérrel – no, ez nekem érkezett! Van szállásom, kosztot adok, jó helyet tudok – úgy kapdosták a lányokat, meg adták kézről kézre a farosabbját. De 'minekünk nem szabad vót semmivel se törődni, csak menni egyenest, süketen-vakon, ahogyan a címünk mutatta. Mer de nagyon sok megfizetett így a butaságáér!

Nyárba meg, az aratás. Én már tizenkét éves koromba indultam ki, sebezni a talpamat a tarlón, ászt akkortól minden áldott évbe. Aratás előtt már jártak a legények, hívták a lányokat marokverőnek. Vót olyan, hogy minden évbe mást hitt, hogy megpróbálgassa, melliktől mit várhat. – Gyünnél-e énvelem, Annuskám? Nem kívánok sokat, magam rakom a keresztet! – Nem megyek teveled, már elígérkeztem. – Pedig nem is volt igaz, nem voltam még szegődve, csak tudtam jól, mekkora hasat csinált két éve a barátnémnak. Dehogynem kívánói te sokat! Keressél magadnak másik Annuskát, olyasfélét, aki megfelel neked a rend végin is, a hűvösön! Majd a harmadik, negyedik jó lesz, kivárom. Mer vigyázzon jól az a lányember, hogy kinek a kezibe adja az ártatlanságát!

Meg a szüret. Meg a kapálás. Meg mit tudom én már. Sok egyébér se fogta meg azt a kapát, csak hogy a lányok szoknyája alatt kereskedjen. Én megértem. Neki is ki kell tölteni valahogy az ifjúságát. Ha egyszer legény. Néki úgy adta az Isten. De énnékem meg emígy adta. így tőtt el az én leányságom, egyfolytába csak abba a nagy vigyázásba mindig.

Mer aki buta vót ebbe az egybe, az oszt cifra jajt ért. A legénynek se kell ám tovább az ilyen: Elmehetöl, aranyom, kitellett a szórakozásunk! Mire meg azután urat talál magának … De meg hány a csordakútba végezte ezekbül! Most is megvan még az a kút, a Gyepsoron, a tavaszon láttam, ki van betonozva azóta – nahát, ebbe a csordakútba volt szokás beleugorni a megesett lányoknak. Régen alig

volt év, hogy ki ne vettek volna belőle vagy hármat. Egy kis szerelem nyárba, kis öröm a búzába, ladikázás a túlsó partra, ősszel meg már a csordakút. Ez járt érte a lánynak.

Hát ilyen a sora ennek. Ezt tudom én a maga történetihez.

Engemet úgy neveltek, mint virágot a pohárba, szegény jó anyám ...” – stb.

(A magnetofonfelvétel folytatása már messze elkanyarodik a tárgytól, közlése felesleges lenne. Közlöm viszont záradékul – magam előtt sem pontosan tisztázott indítékkal – a beteg gyerekre mondott ráimádkozást, amelyet P. P.-né többszöri unszolására, legfőképpen udvariasságból végül mégiscsak hangszalagra vettem:)

„Errül is gyüttem, arrul is gyüttem, de sehol föl nem találtalak. Addig mentem, míg a getse-mánéi kertbe föl nem értem. Láttam a napot felkelni, lemenni. Láttam a holdat újulni, elmúlni. De hiába mentem akárhová, míg téged föl nem kerestelek, nem tudtam tűle szabadulni. Ezért kérlek téged, drága Jézusom: Ahogy te megszabadultál a magas keresztrül, úgy szabadijj meg engöm is az én kínjaimtól.”

K. K. tervező építészmérnök, Budapest:

„Halál jellemző sztori, és originál honi levegője van. Hogy egy jó buli tíz filléren bukjon …”

Az egyetemi leány-diákotthon társalgójában ismerkedtem meg a kollégista bölcsészek egy csoportjával, négy harmadéves diáklánnyal. Beszélgetésünk a társalgóban kezdődött, tíz szem közt, később négyük közül választottam egyet, aki hozzáállásban a legtöbb őszinteséget mutatta, és a továbbiakra kettesben kerestünk semleges területet, egy presszósarkot. A huszonkét éves diáklányt nevezzük Icának, mivel nem így hívják; inkognitóját nagyon is fontosnak tartja, s óvatosságát helyeselni vagyok kénytelen.

A beszélgetésnek a társalgóban, majd az utcán lefolyt első felét, sajnos, nem állt módomban hangszalagra rögzíteni, a helyszín természete és az eleinte kissé feszélyezett légkör tette ezt lehetetlenné. E bevezető társalgásnak így csupán csak témavázlatát adhatom:

Legelőször a lányok részletesen tájékozódtak munkám természetét és célját illetően. Pontosan kikérdeztek, hol, milyen formában fog az összegyűlt anyag nyilvánosságra kerülni. Javasolták, hogy hívjuk meg

a beszélgetésre a gondnoknőt is, majd miután ezt több ürügy segítségével kivédtem, tálaltam a feladványt. Ezután egy lány – programjára hivatkozva – visszavonult. Majd megindult az eszmecsere; mindhárman a Bölcs és a Révész eljárását boncolgatták, kevésbé, érintőleg a Fiúét is, és megegyeztek annak jogszerűségében. Itt váltottak új témára, kifejtették, hogy a feladvány túlságosan elvont, akadémikus, mindennapi problémáiktól távol álló. Ebből kiindulva elmondották, hogy a diákotthonban ideálisan nyugodt körülmények között élnek, kulturált életmódjukról, kényelmükről, szórakozási és pihenési lehetőségeikről hiánytalanul gondoskodnak. Ilyen viszonyok mellett legfőbb és egyetlen gondjuk a munka, a tanulás, amelyhez minden lehető támogatást megkapnak. E tekintetben csupán annyi megjegyzésük van, hogy a négy– és hatágyas szobák túlságosan zsúfoltak, perspektivikusan nem jelenthetik az ideális megoldást, belátják viszont, hogy e probléma megoldása ma még objektíve nem aktuális. Az utóbbi kérdésekkel kapcsolatban azonban a további beszélgetés már némileg ellentmondó adatokat és véleményeket hozott felszínre, különösen Ica részéről. Ekkor indultunk el Icával kettesben eszpresszót keresni, itt folytatódik a beszélgetés, immár magnószalagon:

„Még egyszer nagyon kérem, név nélkül. Mert ha ez kipattan, hogy én mimindent … Úristen, úgyis régen rossz, hiszen látták a portán, meg a másik kettő is tudja, hogy együtt jöttünk ki. Legjobb lenne abbahagyni, vagy bele se kellett volna kezdeni az egész hülyeségbe! … Bocsásson meg… Kérdezzen.

– Ismételten megígérem az inkognitóját, és köszönöm, hogy mesél nekem. Kérdezem. Milyen maguknál a statisztika?

– Rossz. Milyen statisztika? Nagyon rossz és szomorú. Azazhogy – mit nevezünk jónak, mit rossznak? Ha nyilvánosságra szánja ezt az egészet, akkor rossznak mondhatja. Azaz le sem írhatja. Tudja isten. Bonyolult dolog ez. Valaki azt mondta, hogy már éppen csak a vörös lámpa hiányzik a kollégiumról. Az illető kapott egy jó pofont a testes Erzsébettől, akinek címezte a megjegyzést, de ez nem változtat a dolgon, bizonyos tekintetben van egy csomó igazság ebben a fogalmazásban. Statisztikát persze senki nem csinált. így minden attól függ, hogy ki kit ismer. Küret-statisztikára gondolt? Vagy hogy hányan szüzek még a diploma kézhezvételekor? Sokan férjhez is mennek

egyetem alatt. Nahát az csak a pokol. A teljes szerencsétlenség. Nem részletezem. Mások meg … De mi itt a jó és mi a rossz? Volt nálunk egy negyedéves lány, akit kitettek a koleszból. A fiúja harmadéves volt, együtt kezdtek, de aztán a srác kikerült külföldi egyetemre, ott járt két évet. De fülig szerelmesek, mind a kettő, úgy képzelje, öröm volt nézni őket. Na, és egyszer csak, úgy október körül, itt terem az Attila, hazajött Moszkvából, mert kihagy egy félévet. Nem tudom, miért, lényegtelen. Na de nincs hová menjen. Mafla kölyök, nincs itthon senkije és semmije, úgy pottyant az égből, satöbbi, hát az Ildikó kisírta, hogy itt lehessen nálunk, amíg a fiúkollégium befogadja, vagy találnak neki albérletet. Nem volt könnyű ügy, de sikerült, berendezték az Attilának az egyik betegszobát, ideiglenesen. Attól kezdve az Ildikó minden este fogta a párnáját, és pizsamában végigbillegett a folyosón, le a lépcsőn, a földszintre, az Attilájához. Reggel meg ugyanúgy vissza a szobájába. Pizsamában, a hóna alatt a párnája. A lányok jelentették fel. Közelebbről egy másodéves, két kürettel az életrajzában, ezzel a felkiáltással: „Mit gondol az Ildi, hogy hol van?!" Következő este kileste őket a gondnoknő, és repültek, mind a kettő. Persze könnyek, könnyek patakja. De sajnáltam őket én is. Két ostoba. Csak annyi esze lett volna, hogy sötétben kirándul, kicsikét később! De hát nem volt neki annyi. Mindegy. – Ide tartozik ez? Miért nem szól rám, ha elkalandozom? Úgy vagyok ezzel, hogy keresném a feleletet, a Lány meg a többiek kérdésére, de nehezen jön, el-eltévedek mindig. Talán mégis ide tartozik. Igen: azt akartam vele mondani, hogy ezt csakugyan nem lehet megengedni. Mert ha ezt megengednék, ami van, akkor lenne azonnal egyéb, ami még nincs, vagy mondjuk ha van is, hát nem annyira jellemző, és aminek semmiképpen nem szabad lenni.

De persze nem tudom. Egy nagy káosz az egész. Ha tavasszal a lányok végigülik a Duna-parti lépcsőt meg a Múzeum-lépcsőt, kettesével, a fiúval, és egymásba bújnak, azt filmezik a főiskolások, és vászonra kerül, mert az a Szépség, a Tavasz, az Élet, a Jövő, ez a kép hinti a napsugarat a többiek fejére is, mindnyájunk életét ez aranyozza be, satöbbi. Ha meg este, kapuzárás előtt ott állnak az esőben a párok, és csókolózva búcsúznak, akkor kitör a diri a szobájából, mint Zrínyi Miklós Szigetből, és az esernyőjével veri szét őket. Kész cirkusz. Most éppen várjuk a szombatot. Mert a Fónai fiúja, egy téefes, akit

szabályosan megsebesített a Csuka esernyője, megesküdött, hogy megint odamegy csókolózni a Fónaival, és kirázza a nadrágjából a Csukát. Szombatra van kitűzve. Mindenki az ablakba, Csuka indul!

Talán össze van itt keverve két dolog. Vitathatjuk, hogy az Ildi helytelenül tette-e, amit tett. De ott van a piszok. Ami tényleg piszok! És azzal vigyázni kellene. Egyébként tudja, hogy a kollégiumban poloska van? Tudja, hogy a Juhász tegnap is agyonvert egy patkányt a folyosón, a második emeleten? Tudja, hogy ha hajat akarunk mosni, végig kell hallgatnunk a testes Erzsébet nemi élményeit, amelyeket meztelenül szaval a fürdőszobában? És tudja, hogy ettől hányni kell?!

De hogy visszatérjek a maga ügyére, véleményem szerint itt… Vagy a mese primitív, vagy hát a Lány. Véleményem szerint azért ennyire kényszerítő körülmények nincsenek. Illetőleg nincs az a szituáció, amelyikből nem lehetne okosabban is kimászni. Mit tudom én. Adja oda a Révésznek a kendőjét, zálogba. Vagy menjen el a Halászhoz, és kérje meg azt, hogy vigye át csónakon. Vagy – ha már meséről van szó – ússza át a folyót. Nem úgy értem, hogy fulladjon a folyóba, ha nem tud úszni eléggé, mert olyan mese már van, antik sóder – szóval ez nem mai. Hanem legyen ügyes, találjon ki valamit, valami kerülő utat, ha élni akar! Mert ami engem itt legjobban felháborít: ez a libuska egyáltalán nem tudja, hogy mások is élnek, majdnem mindenki, pedig ez senkinek sem olyan egyszerű! Bizony nem egyszerű, de talán nem megoldhatatlan. Legyen vagy leleményesebb vagy makacsabb, mint a kutya a tanmesében: Hogy megy át a kutya a folyón, ha híd nincs, csónak, hajó nincs, nyár van, nincs befagyva a víz, és át kell mennie. Úszni nem szabad. Hogy menjen át? – Hát átúszik. – De úszni nem szabad! – Hja, de ez ám egy makacs kutya! – Szóval: valahogy, de ne így. Mert hiszen így elfogadhatatlan *mások számára,* tehát elfogadhatatlan. Vagy, ha már minden kötél szakad, és ezt tette, hát könyörgöm: minek köti a Fiú orrára?! Hát tiszta zöld? Az egész gyászhistóriát összefoglalhatom úgy, hogy szegény kislány, a zordon körülmények áldozatává lett. De úgy is, hogy – fecsegésének áldozata lett.

Mert értse meg: én itt csak a Lány kártyájába szólhatok bele. A többi az Objektív Valóság. A Révész, a Bankár, a Bölcs, a Fiú is. Léteznek, ilyenek, és kész. Mi jelentősége van, hogy beleszóljak a

tetteikbe? Minek bíráljam az időjárást? Szamárság, gyerekség. Itt az egyetlen mozgó figura a Lány, neki kitalálhatok jó lépést, vagy ha rosszul lépett, elítélhetem az ügyetlenségét, mert magamról van szó, de a többi – hol van tőlem?

Ezért mondtam magának az elején, hogy a Lányt, sajnálattal, az utolsó helyre kell tennem. Ha másban nem, hát a butaságával vétkezett. Azzal, hogy nem védte magát. Hogy – igen – hogy meztelenül adta magát. Ezért ítéltem így. A saját érdekében. Hogy védjem a sorsától a többit, meg magamat is. Mert ki más védene, ha magamat nem védeném? A Fiú talán? Vagy a Révész? A, Bankár? Vagy bizony a Bölcs?! – De tulajdonképpen be kell vallanom, hogy nem egészen ismerem ki magam az egész tésztában. Nem mondta, de látom, hogy csalódott is. Ha akarja, visszavonhatom, amit ítéltem, nem vagyok különösebben meggyőződve az egészről. De helyette nem adok más sorrendet sem. Talán, ha majd idősebb leszek. Úgy negyvenéves koromra tudni fogom talán majd, hogy hogyan kellett volna élnem. Vagy legalábbis megtanulom a mások véleményét addigra."

Icával még egyszer találkoztam. A beszélgetésünk utáni napon felhívott telefonon, majd felkeresett egy papírral. Ö is kutatott: este a kollégiumi szobák egyikében ankétot rendezett, megvallatta a lányokat. Az ágyakon kuporgó, teát szürcsölő tizenegy diáklány véres viták után a következő válaszokat adta: öt lány tette első helyre a Bölcset, másodikra a Révészt, harmadikra a Fiút, negyedikre a Lányt, és utolsó helyre a Bankárt; négy másik lánynál a sorrend: Fiú, Révész, Bölcs, Bankár, Lány; egy hozzászóló, némileg eltérően: Bölcs, Révész, Bankár, Fiú, Lány. Végül ugyancsak egyetlen bölcsészhallgatónő: első helyen a Lány, majd a Révész, a Bankár, a Bölcs, s utolsó helyen a Fiú. Sajnos, a vitán magnetofon nem szerepelt, az indokolásokat nem ismerjük.

– Ez Emese – mutatott Ica az utolsónak írt extrém véleményre. – Egy nagyon szép lány. Emese szűz. Emese szerencsétlen …

G. F. gépkocsivezető, 41 éves, Budapest:

„– A lányról nincs mit mondani. Ez van. Tulajdonképpen az egészről nincs mit mondani. Mindennapi eset. Már unom is. Ez megy mindenütt, ahová csak néz, kedves uram. Hogy a fiatalság ma hogyan

nő fel, arról jobb nem is szót vesztegetni. Mer az ember csak felpaprikázza magát, csak az idegeit rongálja hiába. Nekem tizenhét éves lányom van, uram. Hogy a tanítók, tanárok meg mindenki, akinek ebbe szava, kötelessége volna, hova tette a szemét meg az eszét, azt csak *á* jó úristen tudja. Itt is, ami a lánygimnázium körül történt két éve, hát siralom, mást nem tudok mondani. Nem írták meg az újságok, helyes is, legalább nagydobra verni nem kell az ilyen dolgokat, ha már vannak – de azér csak lehet azt tudni, hogy mi történt. Annyi mindenképpen biztos, hogy négy segédszínészt elcsaptak, meg hat gimnazista lányt is kitettek. Meg egy orvosnőt eltiltottak. Az ráadásul anyja volt az egyik lánynak, ez a legszebb. Na, hát van nekem egy keresztlányom, az közte volt a hatnak, akiket kivágtak emiatt. Persze a szülők akkor – hogy nem így volt, nem úgy volt, nem is volt semmi ott, csak felfújták –, na jól van. Hanem aztán én megkérdeztem a kisasszonyt, most már, két évre rá, hogy már nem olyan érdekes. – Marika – mondom neki –, most már megmondhatod őszintén, hogyan volt az a dolog? – Hát – azt feleli –, megmondom őszintén Feri bácsinak. Úgy volt az pontosan, ahogyan tudták is. De nem kell erről beszélni többet. – Na.

Szóval nem így kellene ezt csinálni, kedves uram. Nem így kellene ezekkel bánni, mer ez jóra nem vezet. Nekem tizenhét éves lányom van. Nahát annak én megmondtam: Én, fiam, tebelőled embert akarok nevelni, ha nem akarod, akkor is! – Azt gondolja, hogy könnyű? Csak aki próbálta, akinek mindennapi álmatlansága, az tudja ezt. Háromszor csinálta meg velem, hogy nem volt otthon nyolc órára. Csak háromszor. Mer negyedszerre nem próbálja meg, az szentség! Harmadszorra a kapuban vártam, ott vertem össze az utca előtt. – Mit mondtam én teneked, hogy hány órakor legyél idehaza? Azanyádat! – durr a nyaka közé! – Na, mondjad csak szépen, hány óráról is beszéltünk? Az anyád szerelmes jó istenit! – azt adj neki, ami csak belefér! Majd megmutatom én teneked, hogy nem lesz belőled utca csavargója, ha a ringyólkodás jobban is tetszene, mint az apád szava! – Hogy ő moziba volt, meg hogy ő nem tudta, hogy már ennyi idő van, meg ilyesmik. Hát a moziba menésről szépen leszokunk, kisasszony. Itthon a tévé, mi kell még?! Mindened megvan, ruhájaid, ilyen kardigán, olyan kompié, mit tudom én, mindened, ha meg valami kell még, hát szólsz, aztán vagy megkapod, vagy nem. De hogy magad

gondolkodól a nevelőd hehelyett, az minálunk nem lesz!

Így van ez, kérem. Szóval: erről a maga kislányáról nincs mit beszéljünk. Nádpálca a fenekére az ilyen kis ártatlanságoknak, ha van, aki megtegye neki ezt a szolgálatot. A tanárnak meg nem szabad hozzányúlni se! Csuda egy világ! Hát én aztán megmondtam az Évi osztályfőnökének is, hogy nekem aztán ne panaszkodjanak, hogy az iskolában mit csinál, meg hogyan felelt, mer az az ő dolguk, és nem érdekel a rendeletük, az enyimet csak igenis verjék el, ha rászolgált, mer az is benne van a dolgukba, a fizetésükér, ami az én adómból megy.

Van nekem egy szakim. Pár évvel fiatalabb nálam, de már ötvenegy óta egy vállalatnál vagyunk. Ezt a Jávát, amit most használok, ezt tõle vettem. No hát ez a Géza soká volt legényember, és jól élt. Minden évbe ment üdülni két hétre, szakszervezettel, no ott azután … Meg különben is, amilyen, ugye, a sofőrélet… Mindig volt a gyereknek nője egy rakással, csak arra kellett ügyelnie, hogy össze ne szaladjanak. De főleg az üdülő, az a két hét az évbe, az volt a Gézának a nagy száma. Aztán, ötvennyolcba megnősült az én szakim. Csinos, jó formájú kislány, gépírónő a vállalatnál, akin elcsúszott, vagy hát mindegy itt most, hogyan történt, a részletek, csak megnősült, és elég az hozzá, hogy tán két évig voltak együtt, amikor az Ani avval jön haza egy nap, hogy azt mondja – Gézukám, te, kínálnak nekem egy üdülőjegyet, kéthetes üdülést, de egyszemélyes. Mégis azt gondolom, én elfogadom, elmegyek, mert én olyan fáradt vagyok, hogy ki nem mondhatom! – Nem szólt erre az én Gézám egy szót se, csak gondolkodott egy percet, aztán marokra fogta az asszonyka szép fekete haját, és addig verte a fejit az asztal sarkához, míg el nem unta. – Mész ám üdülni, majd megmondom én, hogy hová! – Hát hogyne. A Géza aztán tudta, mire való az üdülő.

De ez már nem tartozik ide. Csak úgy elfecsegtem. Biztosan nem erre volt kíváncsi, de hát ezzel tudtam szolgálatára lenni.

– A Lányról beszélt. Köszönöm, értettem. De még azért arra kérem, mondjon a többiről is valamit, röviden. A Fiú?

– A fiú? Mit mondjak? Mit csinálhatott volna egyebet? Fujtsa a folyóba a lányt? Hát nem apja neki!

– A Bankár?

– A bankár. Hát mit szaporítsuk a szót. Vén kujon. De nem az ő

dolga volt jóra tanítani a lányt. Meg könnyű Katát táncba vinni. Mit mondjak a bankárra? Nem szeretem én a szemforgatást. Nem azér, nehogy másképpen értse! Nem vagyok én az az ember! Csak magába Bécsbe hatszor voltam az elmúlt nyolc évbe, de még sztriptízt se láttam egyszer se! Az igazság az, hogy sajnálom rá a pénzt. Kiszámoltam, hogy én azon a százhúsz schillingen megvehetem a legszebb nylonvelúr inget, ami csak a világon létezik, hát ahelyett most nézzem meg, hogy a három közül melyik Mónikának mennyire lóg a melle? Hát nekem az nem éri meg, uram. Családom van, feleségem, lányom, hát inkább veszek azon az egész pénzen harisnyát nekik, nem is tudom, hány párat kapok érte. Vagy ott van a bordélyház. Negyvenegy éves vagyok, de egyszer voltam életembe kuplerájba, még negyvenötbe, amikor volt még. Jó, tudom már, milyen az, ennyi elég, készen vagyok vele. Amúgy énnekem első a családom, megkérdezhet akárkit. No, egyszóval, nem így értettem a bankár dolgát, nem arról van szó, mintha én is úgy csinálnám. De mit hepciáskodjak, bohóckodjak az öregúr erkölcsiér? Ő pénze, ő tudja. Meg kit védjek ellene? Tán szűz lányt rontott meg? Nincs az a törvény, uram, amelyik hozzányúlna ahhoz az emberhez! Meg nem is lesz olyan törvény sohase, elhiheti nekem!

Nohát megbocsájtson, ha rosszul mondtam valamit, de így gondoltam …”

G. B. ifjúmunkás, Nyíregyháza:

„Szeretném ismerni ezt a lányt.”

Mivel próbálkozásaim során idegenek részéről számos elutasításban volt részem, kénytelen voltam fokozott mértékben támaszkodni ismerőseimre. Most V. I. barátom beszél.

36 éves, gyártásvezető a TV-n él:

„Nézd, öregem, az egész sztorinak annyira tendenciózus a beállítása, annyira ordít a fogalmazásról, hogy mit szeretnél tőlem hallani, hogy … Pedig igazán kitalálhatnád, hogy más a véleményem. Nem is tudom, hogy mit mondjak. Hát igen. Van ugyebár a Lány. A többi – normális. Valahogy így.

De nem folytatom. Nem akarlak elszomorítani. Nézd, apa. Egy valamennyire is felnőtt, sőt egyszerűen csak felcseperedett lány, aki

már tudja, hogy mi van a lába között… Hogy mondjam ezt neked? Nézd. Sok éve vagyunk haverok, hát tőlem elfogadhatod ezt a kérdést: Mondd, mikor leszel már felnőtt? Mikor nő be egyszer a fejed lágya? Tudod, hogy szeretlek, öregfiú, hát ne bántódj meg, hogy őszinte vagyok. Tudod, valamennyien a piacról élünk. Igen, valamennyien. Te is, komám, csak te ezt képtelen vagy beismerni. Látod, ez az! Nem vagy hajlandó elismerni, hogy tulajdonképpen te is! Hát olyan menthetetlenül csúnya dolog ez? Légy már felnőtt, és nézz szembe a dolgokkal! Nézd. Ott van ez a Bankár. Megfizetett érte. Mindegy, hogy tíz vagy hány fillért, az összeg úgyis csak a te fogalmazásodból adott – neki ennyibe került, és kifizette. Legyek drasztikus? Részletezzem? Az öregúrnak bizonyára ernyedt pocakja van már, meg kopasz, és így tovább, ugyanakkor nemileg még aktív. így néz ki a dolog biologice. Mindezekhez viszont a természet igenis bölcs rendje szerint megvan neki a magához való tíz fillérje. Amire viszont a srác nincsen rászorulva, van egyebe! Érted végre az összefüggéseket? Ez az élet. Olyan, amilyennek kialakul, és úgy jó, amilyenné kialakult. Vagy hát ha nem is jó, de – ez van. És csak így van egyensúly. Csak így életképes az élet. Mindennek megvan a maga ára, minden dolog kerül valamibe. A Bankárnak, a Lánynak, a Fiúnak meg a többi nyomoréknak, mind! Nem érted, hogy ez onnan van: mindnyájunknak van érdeke ebben a buliban, szerencsére, és azonkívül, másrészt, a civilizált világban van – ugyancsak szerencsére – egy rendező elv, a pénz. Ebből a kettőből adódik, hogy mindnyájan üzlettársak vagyunk. Vannak igényeink, és azok fedezetéül tudunk valamit nyújtani, normális esetben. Erre a normális mérlegegyensúlyra törekszik minden élőlény. Nem látod? És ha nem tudja valamilyen reális kínálattal fedezni az igényét, akkor – ámen. Ez van. Én csináltam? Nyavalyát. Mindössze én megértettem, te meg nem értetted meg. Üzlettársak vagyunk, kis-apám, üzlettársak, és légy szíves, ne nézz úgy rám, mintha én ütöttem volna le a szolnoki szálloda éjszakai portását, kalapáccsal, és én loptam volna el az aranyvonatot. Mert nem én voltam! Éppen nem én voltam! Nem érted?! Gondold végig értelmesen, és értsd meg, hogy nem én voltam! – Mondd, egy szót sem értesz az egészből?!

Tudod, ahogy elnézem az egész tésztát a te szemeddel, hát szomorú látvány, persze hogy szomorú látvány. Tulajdonképpen

megértlek téged, és szeretlek téged, valahogy úgy ragaszkodom hozzád, akármekkora hülyének tartalak. Valahogy – a gyerekkorunkból szomorú látvány. Igen. De hát nézd: klassz homokvárak és karácsonyfa és mese Szaltán cárról ... – ezek életkori sajátságok. Emellett azonban felnőni – kötelező. Te mintha elfelejtettél volna felnőni. Talán túlságosan jó tanuló voltál gyerekkorodban, vagy mi. Ezért nem tudsz átváltani az egyetemi tananyagra. Te folyvást az értékek körül kajtatsz. Holott ez egy félreértés! Vannak a piacviszonyok, és az valami tökéletesen más dolog, mint az „értékek", és csak azok vannak! Azonkívül – nézd. Te közveszélyes elem! Hát mit gondolsz te – teszem azt – a szocializmusról? Azt hiszed, hogy a szocializmusban az a rév majd ingyen fog ugrálni egyik partról a másikra a te dilis leányzóddal, mi? Nem, apikám, nem. Jobb, ha tőlem tudod meg: a szocializmusban automata rév lesz ugyan, csak a gombot kell megnyomni, és repül, de a társadalom megbízásából mégis ott lesz a Révész, és szépen beszedegeti mindenkitől a tíz (vagy húsz) fillért. Oda is, vissza is. Az ám! Mondd, hogy én mondtam.

Na, jól van, ebből ennyi elég. És ne kenődj el, fiú. A gint én fizetem. Ha megokosodtál, hívj fel. Különben – nem bánom, hívhatsz már előbb is. Nem volna szabad téged egyedül az utcára sem engedni, szegény gyerekem … Ja, igen, és van egy fontos tanácsom: Ne foglalkozz nőügyekkel. Nem neked való ..."

(A V. I. által elmondottakban sok személyes vonatkozás van. Mivel elvként szögeztem le, hogy a szövegek hitelét húzásokkal magam nem csorbítom, az olvasót kérem, hogy a személyemet érintő aspektust hagyja figyelmen kívül. E kéréssel szeretném felmenteni magamat az alól, hogy barátom megjegyzéseit pontonként elutasítsam, vagy velük felesleges, személyes természetű s így a tárgytól eltérő vitába szálljak.)

Az anyaggyűjtés e pontjához – lényegében végéhez – érve kedvem erősen lelohadt. A keresés során visszafojtott szubjektumom előrelépett, szót kért; elhatalmasodott rajtam valami pontosan nem magyarázható hiányérzet, valami felhalmozódott ellenszenv, sőt irtózat a szürke színtől. Nyomott hangulatban láttam hozzá a tekercsek lejegyzéséhez, s míg előbbre alig léptem, törtem a fejemet, hogy kivel

tudnám a bennem felbillent egyensúlyt helyreállítatni. Véletlenül találkoztam egy író ismerősömmel. Örömmel kaptam a remény után, presszóba hurcoltam az írót, eléje raktam a tesztszöveget, és izgatottan figyeltem az arcát. Az eredmény röviden a következő volt. K. bácsi hosszadalmasan és lelkesülten dicsérte – a történetet. Gyönyörködött benne. Szürcsölte a kávéját, és gyönyörködött benne. – Jaj, de szép – mondotta –, tökéletes. Teljesen igazi. Mindenki úgy viselkedik benne, ahogyan viselkednie kell. Persze érthető is. A Lány azért a Lány, a Bankár azért a Bankár, hogy ilyen legyen. Gyönyörűen kerek és magáért való az egész. Gyönyörködnivaló. Látod-látod, hát ez az irodalom, a művészet, a klasszikum. Ez a tökéletes befejezettség, amihez semmi hozzátennivaló nincs. Mi ez, csakugyan valami ókori izé? – stb.

Ezután már nem mertem senkit megkérdezni. Eszembe jutottak a szocialista realizmus ismérvei is, és kezdtem letenni róla, hogy megírjam az anyagot. Eldobom, és kész. Kezdek valami mást. Nem is szabad gondolni rá, minél előbb ki kell irtanom magamból a történteket.

Ekkor támadt azután egy erőszakos ötletem.

Felhívtam Z-t, a költőt.

– Halló, te vagy? Várj, kikapcsolom a lemezjátszót. – Na, mi van? Honnan beszélsz?

– Hallgass meg. Beszélnem kell veled. Illetőleg – találkozhatnánk?

– Öregem, várlak. Gyere fel! Hol vagy, honnan beszélsz? Hétkor ugyan kidoblak, de még csak háromnegyed hat. Itt van Marci, meg egy tag, aki fordítanivalót hozott.

– Nézd, én … Nem tudsz lejönni? Vagy várjál. Volt a múltkor az az eperpálinkád …

– Nem vagy normális. Az egy hónapja volt. Vodka van. Nem jó?

– Nem, nem, mégsem. A vodka rendben lenne, de nem tudnál mégis lejönni? Az Ibolyában …

– Hát nézd. Negyed hétkor az Ibolyában. Jó? Az Egyetemi Könyvtárral szemben. Nem tetszel nekem! Negyed hétkor, plusz-mínusz tíz perc. Addig meg viselkedj nyugodtan. Rendben?

– Várlak.

– Viszek neked egy kéziratot. Kell? Na, szevasz.

– Várlak.

Ibolya eszpresszó, egyketted hét.

– Na. Hát mi van tulajdonképpen? Hoztam neked egy bála kéziratot, majd szólj, hogy adjam oda. Mindig olyan türelmes voltál hozzám … Valami baj van?

– Ahogy vesszük. Nem, nincs semmi baj. Csak azt hiszem, pont rád van szükségem. Nézd, Péter. Én tényleg rendes voltam hozzád mindig. És hányszor! Az a rengeteg kézirat! Muszáj hétkor menned?

– Muszáj. Na, mutasd azt a vacakot …

– Kész?

– Kész.

– Akkor figyelj rám. Ezt a történetet tálaltam tizennyolc – nem, tizenkilenc különböző fejnek. Betápláltam nekik, és regisztráltam a reakciót. Ezzel telt el – a kenyérkeresést nem számítva -három hetem. Az anyag itt van különben a táskámban, legépelve. Szondy-teszt, érted? Tessék az arcok közül szimpatikusukat és antipatikusokat választani. Jókora paksaméta.

– Három heted! Lassan dolgozol, gyerek, kutya lassan! Hülyeség … Én elmondom neked az egészet fejből, kapásból. Az emberkéid megpróbáltak erkölcsösek lenni, szolidak lenni, társadalmilag jellemzők lenni meg minden. Tudom szóról szóra az egészet.

– Na, jó. Hát akkor hagyjuk az ügyet.

– Most tulajdonképpen … sírni akarsz itt nekem, mi?

– Nem. Nem kifejezetten. Tulajdonképpen … Vannak itt egész érdekes dolgok. Nagyon kedves dolgok. Tulajdonképpen szenzációs jó anyag, bomba anyag …

– Természetesen! Természetesen! Drága gyerekem, hát persze, hogy szenzációs anyag! Mint a *te* anyagod, amelyet megírsz, bomba anyag! Más szempontból persze, objektíve, szar. Egy siralom. De hát ez már más kérdés.

– Nyugalom, ember, és légy észnél, kérlek. Még a te lángeszed sem láthat bele az aktatáskámba, valószínűleg. Van például egy öreg parasztasszony, aki – isten bizony, gondolkodóba ejti az embert. De legalábbis igazi. És objektíve is …

– Nem, barátocskám. Kizárólag szubjektíve!

– Hát rendben van. De természetesen te is tudod, hogy végeredményben az is egy feladat, hogy a sok szubjektíve …

– Jó, igen, igen, de azért … Nézd. Van ugyebár az anyag. A

Kozmosz matériája. Ennek, ugye, legmagasabb rendű formája a szerves anyag. Ezen belül is a legmagasabb rendű produktum az élő anyag, a biosz. Az élők világa. Ebből is, ebből is kiemelkedve áll előtted az ember. Az élő világ legszervezettebb, legtökéletesebb reprezentánsa. Namost. Ennek a csodának, aki ugyebár az anyag történetének kétségtelen csúcsa, a legcsodálatosabb tulajdonsága pompás idegrendszerének működése. És ebből is, ebből is! Az emberi idegrendszer legmagasabb rendű produktuma, legbámulatosabb mutatványa – tehát mindenfajta anyag legmagasabb rendű mozgásformája – a szerelem. Ezt fejtegették a te embereid, ugye? Valamennyi ezt a tényt taglalta, méltatta, részletesen kitérve arra, hogy ugyebár a Lány, ebben a megvilágításban … így van? Vagy tévednék? Csak nem?!

– Hasznavehetetlen vagy. Mondd, szándékosan játszod a hülyét, élezed ki ilyen lehetetlenül a dolgot…

– Hát igen. Hasznavehető az, aki a társadalom fejlődésének adott lépcsőjén állva tekinti, ítéli meg a kérdéseket. Igazad van, nem szabad semmit világosan látni, vagy átfogóan megvilágítani. – Különben mire kell ez az egész? Ki bízott meg vele? Valami családvédelmi propagandakiadvány készül? Ahhoz pompás lesz az anyagod. A megkérdezettek egy emberként tiltakoztak az agg kizsákmányoló felháborító viselkedése ellen, és pálcát törtek a feslett Lány felett…

– Hát kösz szépen. Csakugyan egyáltalán nem érdekel az anyagom? Nézd, öregem, szállj le a lóról, és vedd észre, hogy nincs min veszekedjünk, ez a paksaméta mindenképpen érdekes. Talán nem több, de érdekes. Nem érdekel? Nem nézed meg?

– Na, meséljél. Mid van? Rakd ki.

– Hát így összefoglalni nehéz. Pláne értékelni. Van az öregasszony, öt már mondtam. Szép. És akárhová is konkludál, legalábbis jogosult. Kétségtelenül egy komplett élettapasztalat. És tud is beszélni – epikus hagyományok! A többi mind zavarosabb. Van egy egyetemista kislány, ő leginkább. Ö még hivatalból zavaros, kialakulatlan. Az útkereső ifjúság. Nagyon fontos! Ne nevess ki. Aztán, van egy papom. Nem, nem amire gondolsz, hanem egy kedves, és főként joviális plébi. De persze ő is hivatalból beszél. Ami különösen érdekes, bedob, kérlek szépen, egy szent nőt, bizonyos egyiptomi szent Máriát, aki, hogy átjuthasson a folyón vezeklésének

színhelyére, a sivatagba, hétszer adja oda magát a Jordán révészeinek. Akaratlanul is felmerül persze a gondolat, hogy a szent nő, aki korábban a nyilvános bűnösök életét élte, afféle legénybúcsút ült ezzel. És bizony már a középkor óta bizonyos gyanakvás kíséri egyiptomi szent Máriát; elmesélte a papom, hogy már egy középkori kódexbe beírta egy jámbor kéz, ennél a legendánál a margóra: „Akarta ő azt!” Egyszóval: fér ide is bizonyos félhivatalos kétség. Na, de még akkor is! – mondja a plébi. A legenda értelme szerint Mária az *Istennel* találkozni indult a sivatagba, és e célért áldozatként vette magára a révészek bűnét. És itt kell mereven disztingválnunk. Ö privátim, mélyen fájlalja a csacsi kis Lány esetét, de hivatalból – hivatalból nem nyújthat számára védelmet vagy óvadékot. Hát így. Egyszóval nagyon klassz. De azért ezt a papot kihagyom. Nem veszem be, mert én viszont nem akarom hivatalból … érted ... – Azután van egy emberem, gyártásvezető a tévénél, aki mint társadalmi rendező elvet emeli piedesztálra a Révészt. Igen, igen, a Révész csak szépen szedje be a tízfilléreket a szocializmusban is. Elolvasod? Jaj, és vannak ám itt még ínyenc csemegék! Meg akartam próbálni a dolgot egy dramaturggal. Kerestem P. Ivánt a színházban, nem volt bent, hát otthagytam neki egy legépelt tesztpéldányt, és volt ott valami fafej, annak mindent elmagyaráztam, de a lükepék nem adta tovább, csak a meztelen szöveget. P. meg drámaszinopszisnak nézte. „Kedves Barátom, nagy zavarban vagyok” kezdetű leveléből megtudhatjuk, hogy a szituáció mesterkélt, figurák ódonok és legkivált – lebegnek az időűrben, hol itt a társadalom, satöbbi, egyszóval: minden ékesszólását latba vetve lebeszél a dráma megírásáról. Cuki! – Aztán van Kaci bácsi, aki viszont leborul a történet szépsége előtt. Mást nem is mond, mert ehhez a történethez nem lehet semmit hozzátenni. így kerek és tökéletes, minden a helyén.

– Epikureista disznó.

– Nem, nem arról van szó. Csak hát – szakmaiak a szempontjai. Tudod, végeredményben a realizmus …

– Folytasd. Mi van még?

– Na és hát, van a többi. Sokan. Akik megrögzötten és egyértelműen mérget itatnának a Lánnyal. Egy traktoros. Egy lakáshivatali tisztviselő. Egy házmesterné és egy tanárnő – ezek ketten egyébként szó szerint ugyanazt mondják. Ki is vágom mind a

kettőt, túl erős. Valahogy nem is valószerű, nem is hihető. Nem baj. Egy sofőr is elmondja az ő véleményüket, csak szelídebben, kulturáltabban – a sofőr talán jön. – És hát persze van sok plakátarc. Hitetlen, hazug válaszok, ismét csak a Lány rovására, a selejtje. Szóval...

– Szóval …

– Péter. Kérlek. Beszélj.

– Nem beszélek. Ismerem a Lányt.

– Meg akarod írni?

– Nem akarom megírni. Megírni nem akarom.

– Mit akarsz tenni?

– Szerezni neki tíz fillért, az istenfáját. Valahonnan keríteni, hát ne mondja nekem senki, hogy ez képtelenség! Vagy beszélek a Révésszel. Van nyelvem! Nem létezik, hát nincs az az ember, aki … Majd én …

– Majd te, igen. Majd te leköltözöl egy hétre a Révészhez, lelkizni. Biztosan megfőzöd a Révészt. De ha mégsem, hát van hat kilométerrel lejjebb egy másik rév egy másik Révésszel, meg kell próbálni azt. Valamint – már a diáklány felhívta erre a figyelmemet – a Halásznak is kell legyen ladikja. De nincs sehol a Halász. A felesége szerint bement a faluba. Gyerünk, majd te utánamész. A faluban nem látták. Hajra, vissza! Nyolc kilométerrel feljebb kell lenni egy másik Halásznak, pár éve még megvolt, nyomás, majd te felhajtod, a szentségit, ki más, ha te nem! – Hohó, öcsi! Győzöd még a várást? Fog menni a leányzó, csak egy icipicit légy még türelemmel! Átjuttatom! – Péter. Kiröhögnek! Eszeden vagy, mondd? Azt hiszed, győzheted? Az egész világ ellen? Nem érted, hogy itt mindenki *azt akarja látni,* hogy hogyan megy be a Lány a Bankárhoz?! Hát olyan gáncsot vetnek neked, hogy ott hantolnak el, a rév melletti szomorúfűz alatt! Nem mondom, más oldalról szép feladat, hálás feladat. Majd az utókor ... A révet egyszer majd rólad nevezik el. Igaz, hogy a viteldíjat ezzel egyidőben felemelik duplájára, az idegenforgalomra faló tekintettel, lányok számára háromszorosára ... – És mit gondolsz, hány Lány szaladgál ezen a földön? Csak nem akarod valamennyit...? Az egész világ ellenében?!

– Mit csináljak. De igen. Mit csináljak! Ismerem a Lányt. Hát nem teheti mégsem ezt a szörnyűséget … Most meg sír. Meg fázik. Tél lett körülötte, és mezítláb szalad a havas sötétségben, szántásokon meg

fehér legelőkön át szalad, és nem tudja elképzelni, hogy ezeken a legelőkön még állatok legelhetnek ... – Ha nem haragszol, mindez túlságosan – hogy is mondjam – idegesítő. Ha nem haragszol, én a magam részéről maradnék az előbbieknél.

Jó darabig ültünk csendben. Én kezdtem újra.

– No, Péter. Hát azért próbáljunk valamit. Ami a szocializmust illeti, próbáljunk meg valami vázlatot összerakni. Az isten áldjon meg, tényleg, hát lépjünk már tovább! No. A Bankár … Nem. A Bankárból nem lehet kiindulni. A közpénzből ugyanazzal a feltétellel kínálja a tíz fillért, mint a magáéból. Szóval ennek a figurának az átalakítása képtelen hipotézis, ezt hagyjuk. Hanem nézzük meg talán a Révészt. De az istenit, segíts már te is!

– A te nőgyógyászod azt mondta …

– Miféle nőgyógyászom? Gyártásvezető a TV-nél.

– Igen, persze. Gyártásvezető a TV-nél. Ez a helyes kifejezés. Szóval, a gyártásvezetőd azt állítja, hogy igenis a szocialista révnél is éppúgy ott lesz a pénzbeszedő, mint a maszek révnél. És ha a szocializmust a gyártásvezető csinálja, akkor biztosan így is lesz.

– Ez egyrészt nem bizonyos. Másrészt pedig talán nem is vág el minden lehetőséget. Maga az, hogy ha annak a Révésznek – vagy hát átöltöztetve: Pénzbeszedőnek – nem kell már *csakugyan* olyan nagyon az a rühes tíz fillér, a gyereke kenyerére, akkor talán …

– A, nyavalyát. Az éhezés relatív fogalom. Ha már nem kenyérre, akkor színes tévére lesz neki nélkülözhetetlen a Lány tíz fillérje. Szóval, úgy gondolnád, hogy a rév ugyan akkor is pénzbe kerül majd, ez ki van írva a bejárathoz neonnal, és ott csücsül a volt Révész a kasszánál, de a Lány csak odaperdül elibe, hogy „Misa bácsi, aranyos Misa bácsi, valahogy nincs most pénzem!” – És erre az öreg szivar ráugat, hogy „Majd jól megtépem a bal füledet, kisangyal, már harmadszor potyázunk a héten! Na, ugrás, indulás, mert topog odaát a legényed. Majd a te szemedet töltöm a pipámba, ha elfogy a dohányom, jó lesz? Azt mondjad meg inkább, édesanyád beteg-e még, mi?” „Nem már. Vasárnap voltam odahaza, nincs már baja. Köszönöm szépen, Misa bácsi!” – És repül a Lány a vízen át, és ömlik a napfény a vízre, meg minden. Az öreg meg még utána óbégat, hogy „visszafelé helikopteren gyere! Ne lássam a színedet”! – Hát nem jó. Legalább stilárisan nem jó. Automatizált izék plusz népies idill. De hagyjuk is

ezt a részét a dolognak. Nézzük csak a jelent.

– Péter. Mondd, Péter! Miért olyan szörnyű .ez az egész anyag? Ez a tizenkilenc legépelt válasz! „Megriaszt a buzgóság …”

– Ne sírj. Csacsi vagy. Csacsi vagy, mint a Lány. Először is peched volt. Teljesen bizonyos, hogy nem volt szerencséd az alanyok kiválasztásával. Rossz fejeket húztál, és ez véletlen. Másodszor pedig – figyelj rám. Hát miért kapaszkodsz te a Révészbe? Miért a gyártásvezetőben bíztál, a házmesternében, a tanárnőben, a lakáshivatali tisztviselőben? *Bízzál a Lányban.*

Most nem lát semmit a Lány. Mire visszaviszi a komp, beborult az ég, és szél lett. Mire a parttól hazáig ér, már éjszaka van és tél. Havaseső esik, és a Lány szalad a földeken át valamerre, szántásokon, gátakon, fázik és csupa csaták. Elszakad a szandálja, kézben viszi tovább. Beszalad egy letört, üres kukoricásba, és nem talál ki belőle, megáll és bőg, áll és csak bőg, és nincs mit kiabáljon, csak áll, és figyeli a könny ízét. Már hó esik, és zizeg a kukoricaszáron, és fehéredik körülötte minden. Már lassan indul el. Fényt talál, a fény felé indul. A fény eltűnik. Új fényt keres, és lassan megy. Fehér legelőn megy át, és nem tudja hinni, hogy itt még egyszer meleg állatok legelhetnek. Mikor eléri a fényt, a házat, megáll az ablak előtt, és kintről nézi az asztalon az alig égő petróleumlámpát. Már nem tudja, miért jött és hová futott. Összehúzza magát és … – Igen, a Lány most nem lát semmit, és úgy gondolja, hogy minden végérvényesen megváltozott, nyár helyett tél lett.

De ne félj. Hiszen te tudod, hogy a telet tavasz követi. És azt is, hogy ezt a Lánynak is tapasztalnia kell majd. Tudod, mit ír a Fiúnak, már február végén? Hallgasd meg.

,,Kedves Pisti! Elcsendesedett már a szoba,, és egyedül maradva megpróbálok levelet írni neked, gondolataimat ilyen formában elküldöm tehozzád. Igaz, te már azt gondolod, elfelejtkeztem rólad, nem, de nem volt alkalmam, hogy írjak eddig. Sokat gondoltam rád, vajon nem-e haragszol még, és talán már ez is hátrált a levél írásától. De most elgondoltam, hogy hátha megértesz engem, és válaszolsz a levelemre. Nagyon szeretnélek már látni, és veled egy-két órát tölteni, mert ami elmúlt, az egy gyönyörű álom vagy egy érzés, ami gyötör e világon. Ne ítélj meg e levél olvasásán, hiszen néked is vannak vágyaid, amit szeretnél valósággal elérni. Nagyon sokszor kezembe

veszem fényképedet vajon az vagy-e, aki voltál? Gondolsz-e rám úgy, mint régen? Ha úgy gondolod, hogy még meg tudsz bocsátani, akkor légy szíves, írd meg, mikor tudnál eljönni, vagy mikor van időd. Tovább nem is zavarlak, lámpám fénye hunyorog, az óra mutatója is felezi az éjszakát, a gondolatok helyét kéri az álom, búcsúzok hát szeretettel – Erzsike. Maradok őszinte válaszod reményében.”

– No. Tíz perc múlva tíz. Hát, fel a fejjel. Volt egy aktatáskám is. Szedd össze magad, gyerek. Hülye vagy, nem mutattam meg a kézirataimat. Kifizeted az én kávémat is, rendben?

PANDAMACKÓ

Azzal indult a dolog, hogy a moszkvai állatkert fiatal nőstény pandamackójának nemi élete válságba jutott.

A moszkvai nőstény pandamackó nemi élete azért volt problémás, mivel ő volt az egyetlen szovjet pandamackó. Eredetileg volt Moszkvában fiatal fiú pandamackó is, de az még régen, mindkettőjük serdülőkorában jancsiszöget nyelt, állítólag egy látogató, valami grúz krapek adta be neki a jancsiszöget, és megdöglött, így legközelebb csak Bécsben lakott pandamackó, de az is nőstény, azután lett volna egy Londonban, az hím, de már teljesen lestrapált példány, szóba sem jöhetett, másrészről viszont a helyzet tarthatatlan volt már, a moszkvai pandamackó kiegyensúlyozatlan szexuális élete, amit a tévé is többször közvetített, szóval hogy nem juthatott abszolúte semmihez, már kezdett az idegeire menni a moszkvai nőstény pandamackónak, először a kedélye borult el, azután az emésztése ésatöbbi. Szóval kellett volna nagyon egy kan.

Két lehetőség jöhetett számításba, vagy Melbourne, Melbourne hemzseg a pandamackóktól, vagy Chicago, mert ott is lakott egy fiatalember, illetékes szervek összevetették a két pont Moszkvától mért távolságát, kilométerben és devizában és egyáltalán, meg állítólag talán beleszóltak a kérdésbe olyan szempontok is, hogy kelet-nyugati kézszorítás, párbeszéd, mittudom én, egyszóval végül is a chicagói pandamackó utazott Moszkvába kézszorítani, illetőleg a fentiekben körvonalazott programot lebonyolítani. Ünnepélyes külsőségek között.

Á nászt már a landolástól, a lukacsos fedelű láda felnyitásától kezdve az intervízió is közvetítette, pontosabban nem is annyira a nászt, mint inkább a sajnálatosan meghiúsult, sőt kudarcba fulladt aktust, mert nem ment a dolog. Hol úgy látszott a képernyőn, hogy a szovjet lány nagyon is hajlamos, csak az US-fiú gátlásos, máskor meg úgy tűnt, hogy éppen ellenkezőleg, a fiú férfias volt, csak a kislány volt túlságosan nőies, de sehogy nem jött ki a lépés, nagy hecc volt, ezek a linkócik benn a klubban nézték a közvetítést, és dőltek a röhögéstől, ez oltári, figyelitek, hát nem izélnek, azért se izélnek, és aztán rögtön, hogy: figyeltétek, az amerikai nem hajlandó, ez a helyzet, az amerikai úgy döntött, hogy ő nem fekszik le, akárkivel nem, hát ez óriási, be kell pisilni. Ott volt a nagyfőnök is, és csitította

őket, hogy ejnye már, nem arról van itt szó, hanem egész egyszerűen csak arról van szó, és megmagyarázta nekik, hogy ez nem politika, hát csakugyan el kell képedni ezeknek a hülyéknek az eltorzult szexuális fantáziáján, aztán hirtelen abbahagyta a nagyfőnök, mert akkor megérintette az EGYES SZÁMÜ ISTENI SZIKRA miszerint mi most pillanatok alatt forgalomba fogunk hozni másfélmillió darab műanyag pandamackót, elsősorban nyugati exportra.

A JEJÁT, a Józsefvárosi Egyesült Játékszeripari Tröszt elgondolásainak a nemzetközi helyzet határozottan kedvezett. Az elkövetkező hetek eseményei messszemenően igazolták a szikra isteni voltát. A kísérletet Moszkvában még többször megismételték, már tévé nélkül, most már csak az újságok írták meg, hogy nem és nem, míg végül a kelet-nyugati párbeszéd záróközlemény nélkül abbamaradt, újfent léglukacsos párnázott láda, légikikötő ésígytovább a világsajtó pedig pompásan aládolgozott a Trösztnek, bizonyos hidegháborús körök persze hogy arra próbálták terelni a történtek súlypontját, hogy a karakán amerikai hímpanda meg ilyesmik, és leginkább csak ezzel az üggyel foglalkoztak a külpolitikai kommentárok is, hát éppen üres hetek voltak külpolitice, csupán leszerelési konferencia és vietnami háború. A nagyfőnök mondta egyrészt, hogy ízléstelenség már az állatkertet is a politika arénájává deformálni, másrészt pedig, hogy hajrá, Józsefváros, mozduljunk, fiúk, mert másnak is leeshet a tantusz, most minden a sebességen múlik. A nagyfőnök okos ember, viccen kívül, komolyan beszélek, most mit röhögtök, becsszóra, azért ehhez tényleg ért, édesapám, a prémiumod nem az ilyesmikből van? mi? na, hát akkor mit vigyorogtok?

No, szóval most minden a sebességen múlik, hát csipkedjük akkor magunkat. Szájfert Árpi mondta, hogy ő már ugrik is ki Bécsbe, és csinál egy koffer rajzot az ottani pandamackóról, volna eszed, édesem, Bécsbe menni, mi, hát azt azért nem, megcsinálhatjuk azt Moszkvában is, fiúk, ki tud oroszul, vagy nem is kell, Botond kimegy, neki van franciája, azzal elboldogul, megálljunk csak, még jobb, hiszen van nekünk egy kooperációs szerződésünk az alma-atai játékárugyárral, még úgyse használtuk semmire, azok minden további nélkül körülrajzolják nekünk a moszkvai pandamackót, útlevél nélkül, ez az. Nyomás, uraim, közben máris lehet piacokat keresni.

Bizonyos késedelmek azért előálltak részben már a rajzokkal,

részben pedig a minisztériummal meg a nyersanyaggal, ennek ellenére decemberre készen volt a prototípus, és indulhatott a gyártás, szerencsére a piac is jól bejött, Norvégia, Törökország, Portugália, Monaco, összesen negyvenkettőezer pandamackó simán elmegy, ez viszonylag óriási dolog. A tervrajzon a nagyfőnök szerint túl kicsi volt a fej, főleg a hátsó lábakhoz képest, hát nem? de csakugyan, hát nem érdekes, semmiség, napok alatt módosítani tudtuk a fejet nagyobbra, a hátsó lábakat kisebbre, a mellső lábak viszonylag rendben voltak a gazdasági igazgató szerint is, azért azt is módosítottuk viszonylag gyorsan, a fülek még nem látszottak megoldottnak, többen úgy emlékeztek a képernyőről, hogy a fülek nem így, hanem jobban haránt, viszonylag merőlegesen, és kétségtelen, hogy az Alma-Atából jött rajzokon a fülek nem voltak egyértelműek, most végül is nem tudom már konkrété, hogy mi lett a fülekkel, átterveztük a füleket, vagy maradtak úgy a fülek, mindegy, viszonylag. A műanyag nem ment. Úgy nézett ki az ábra, hogy vagy műanyag, de akkor késünk négy hónapot, vagy tartjuk a határidőt, és viaszosvászon, ráadásul a viaszosvászon fillérekért, valami elfekvő készletből, exportból visszajött tétel, megközelítőleg a tervezett színekben, véletlenül, hát szóval akkor viaszosvászon. Afrikkal tömve. Aztán még volt egy ilyen menet is végül, hogy ezek a marhák előálltak, tekintettel a nyugati igényekre, összefüggésben az alapsztorival, egyszóval, hogy nem ártana kidomborítani pandamackóink ivari jegyeit, konkrété férfiúi mivoltát, de erre már a nagyfőnök goromba lett, az ízléstelenségnek is van határa, satöbbi, fel is vetett egy ellenjavaslatot, szinten nemiszervvel kapcsolatban, tökéletesen igaza volt. Tessék kezdeni a gyártást.

Április végétől júni elejéig elindultak az összes ládák, negyvenkettőezer pandamackó, rövid kis ünnepség, repi-konyak, társadalmi szervek ésatöbbi, júni közepétől júli végéig visszaérkeztek az összes ládák, harminckilencezer pandamackó, háromezerrel nem is tudom, mi lett, az elkallódott az oda-vissza úton, vagy átvették talán, a jó isten tudja, zavaros história, lényeg, hogy sajnos viszonylag megfeneklett az akció mégis. Nem tiszta, hogy voltaképpen miért, csak egészen rövid levelek jöttek a partnerektől, és nálunk sem minden szivárgott ki, inkább csak kombinálgattunk, többen azt mondták, hogy mégis jobb lett volna a Brehm-ből kirajzolni a mackókat, mert szar

volt a szovjet rajzanyag, de hát ugyebár mit lehetett tenni, ha egyszer, szóval, ez azonban nem is igen volt igaz, talán még ami terveink sem voltak teljesen rosszak, Botond meg Árpi nem is akkora hülyék, tervezőnek igazán elmennek, azután tudom, hogy valami ilyesmi is volt, hogy Norvégiába viszonylag penészesen érkezett az áru, állítólag, a portugálok szerint meg a cérna nem ért semmit, amivel varrtuk az állatokat, mert mire Lisszabonban kihajózták őket, már jött ki belőlük az afrik, pontosabban nem is annyira afrik, hanem ez a bugaci afrikutánzat, árvalányhaj, és hogy a törököknek mi nem tetszett, azt ők tudják. A monacóiak úgyszintén. Meg azután lehetett egy jó adag politika is a dologban, hát nyilván.

Akkor nagy gáz volt. Ugrott a prémium, egész évi nyereségrészesedés, akkor lett volna szó az üzemi bölcsődéről is, de a nagyfőnök mindjárt megmondta, hogy majd ő mindjárt megmondja hogy mit, de nem ám bölcsődét, még mit nem, és miből, és egyáltalán a nagyfőnök nagyon el volt keseredve, hogy ez itt egy kupleráj, mármint a Tröszt, a JEJÁT, és ő hiába teszi ki a lelkét, nem képes velünk zöldágra vergődni, valami marhaságot mindig elszúrunk, és ő itt is fogja hagyni az egész rohadtságot, komolyan. Igaza volt, messzemenően. Ráadásul a minisztérium is tökéletesen egyetértett a nagyfőnökkel abban, hogy a Tröszt, a JEJÁT egy nagy kupi, ezért a nagyfőnök kénytelen volt megmagyarázni a minisztériumnak, hogy a Tröszt, a JEJÁT korántsem egy nagy kupi, egyszóval bonyolult helyzet alakult ki, és nem volt könnyű dolga a nagyfőnöknek, és akkor a belkereskedelem sem akarta átvenni a pandakészletet, ez most a mechanizmusnak egy ilyen kóros kinövése, hogy nem muszáj átvennie, ha nem akarja, nyilván csak időlegesen, és akkor ráadásul az EXPTRANSZ, a szállítóvállalat is pert indított a visszáruzás költségei miatt, meg még a raktározási költségek is. Hú. Akkor eléggé le voltunk törve.

Ez már egy jó éves ügy, a pandamackók, sőt másfél, úgy van, mert ősszel kezdődött, persze, hiszen a pandamackóknál is ősszel van a bőgés, vagy bugás vagy koslatás vagy hogy mondják ezt pandamackók esetében, üzekedés, szóval jó másfél éve volt már a moszkvai nász, de a káros kihatásai egészen mindmostanig kihatottak, mivel a raktározási költségek változatlanul, sőt fokozottan, mondhatni halmazatban halmozódtak, és ne adj' isten, hogy az állatoktól szabadulni lehetett

volna, de akkor végre jött az árvíz.

Bent a klubban nézte a közvetítést az egész banda, ahogy a monitorok vagy naszádok vagy rohamcsónakok vagy micsodák hozták ki a tengerből a síró szamosközi gyerekeket, és a riporter közben szövegelt, hogy nem nemzeti tragédia, de azért bizony tragédia, ezeknek a gyerekeknek az maradt, ami rajtuk van, egy rongybabájuk nem maradt, mondja a riporter, nahát pontosan itt jött aztán az

ISTENI SZIKRA NO. 2.

és persze kitől megint? megint csak a nagyfőnöktől, hogy tudniillik pandamackókat az árvízkárosult gyermekeknek.

A szikra már első ránézésre nyilvánvalóan isteni, de vajon nincs-e késő, srácok, meddig szokott tartani egy árvíz, fejvakarás, hát bizony, ha a' gyerekek ma motorcsónakban láthatók, akkor máris megette a fene, mire mi a pandamackókkal felvonulunk, ajaj, de azért semmi hézag, idevigyázzatok, a Szamosközről valóban lemaradtunk már, az reménytelen, de nincs azért nemzeti tragédia, nagyfőnök, mert egészen biztos, hogy a középső szakasz sem ússza meg ilyen magas vízállás mellett, Tiszafüred, Martfű, Szolnok, szerintem nincs semmi baj, mert tuti, hogy még az alsó szakaszon is nagy aréna lesz, ma beszéltem az unokatestvéremmel, aki az efemben van, és tegnap járt lenn Szegeden, és meséli, hogy odalenn nagyon be vannak tojva, és van is rá okuk, szóval szerintem miénk a pálya és miénk a tér és minden oké, de azért holnap próbálhatunk valami hivatalos bizalmas prognózist is szerezni, no, hát rendben van akkor, azt mondja a nagyfőnök, és oszoljunk is, reggel pedig sorompóba, viszlát, uraim, holnap reggel, és most aztán igazán halálpontosan összehangolt és villámsebes akciót várok, mondja a nagyfőnök. Most minden a sebességen múlik! Ah, csak legalább ennyit felfogna a mechanizmus lényegéből az én fafejű káderparkom!

De aztán nem volt oka panaszra a nagyfőnöknek. Három nap alatt sínen volt minden, sőt lényegében két és fél nap alatt, igaz hogy mázlival is, mert kiderült, hogy a nagyfőnök meg a Vöröskereszt megfelelő illetékese jól ismerik egymást, együtt voltak politikai üldözöttek az ötvenes években, nem azért, a nagyfőnök akkor sem politizált, a jó isten tudja, hogy voltaképpen miért is, különben is

teljesen mindegy, lényeg most, hogy minden egyből a helyén volt, először arról volt szó, hogy mi szállítunk bérmentve a helyszínre, de aztán el lehetett intézni, hogy inkább adunk öt százalék árengedményt, tekintettel a tragédiára, viszont az EXPTRANSZ számláját Oslótól és Konstantinápolytól Tiszaroffig és Tiszakécskéig kifizeti a Vöröskereszt, az EXPTRANSZ is örült, nagyon is, és azonnal szállított, és mire a középső és alsó szakaszon a buzgárok és óriásbuzgárok működésbe léptek, a negyvenkétezer pandamackó, megannyi karakán fiú, bár ez végül is nem volt jelölve rajtuk, már ott volt a gátakon, helyesebben csak harminckilencezer, mert az a bizonyos háromezer nem lett meg. Kár pedig.

Dilis napok voltak azért ezek, túlságosan fel voltunk húzva, mint egy frontátvonulás, rohangászás, idegesség, minden, jött a segélyjegyzés is, mindenki beírta az ötven vagy nyolcvan forintot, de Mihálkovics Botond, aki valamiért pipa a nagyfőnökre, háromszázat írt, utána került csak a nagyfőnökhöz az ív, megnézte, és rettentő dühös lett, persze azonnal látta, hogy ellene megy ki a buli, nagyon ordított, hogy marhák és csibészek, az árvízkárosultakon nem így kell segíteni, tökéletesen igaza volt, aztán nagyon elkeseredve beírt ő is háromszázhúszat, mi mást csinálhatott volna ezek után, de a machinációk még ezzel sem értek véget, mert a Szájfert Árpinak meg, aki kihúzta a rubrikáját, semmit nem jegyzett, a gazdasági igazgató fegyelmi akart adatni, csak hogy a nagyfőnökkel feleseljen, a fegyelmi nem ment, de akkor a gazdasági igazgató nyilvánosan megszégyenítette Árpit, a fizikaiak jelenlétében, persze, mit értenek az egészből a fizikaiak, és különben is tehet egy szívességet a gazdasági igazgató, a nagyfőnök megint dühös volt, mert látta, hogy megint ellene megy ki a buli, és nehezére esett, hogy muszáj neki is csóválnia a fejét, amiért Árpi nem jegyzett segélyt, nyilvánosan. De azért ezek csak mellékzöngék voltak, és viszonylag nem jelentősek, a lényeg, hogy a lényeg rendben volt, nyereségrészesedés, prémium, még a bölcsőde is, tulajdonképpen mindenki örül, és egész másak lettek az arcok, sőt az emberek, a Tröszt önmaga ellentétébe csapott át, valósággal, viszonylag.

Kis rövid ünnepség a klubban, repi-konyak, társadalmi szervek ésatöbbi, megnéztük a tévéközvetítést is az árvízről, csakugyan ronda nagy a víz, a tengerből naszádok vagy gályák vagy rohamcsónakok

vagy micsodák hordják ki a síró falusi gyerekeket, mindegyik szorítja a pofijához a pandamackót, cl kell érzékenyülni, nem nemzeti tragédia, de azért bizony tragédia, örültünk meg büszkék voltunk, na, milyen fej a nagyfőnök, tipp-topp fej, szerintem tipikusan az a fajta szakember, akit nyugaton is megbecsülnének, mennyivel okosabb lenne itthon megbecsülni, dehát ugye, hiszen lényegében csakis neki köszönhetjük, aranyat érő isteni fej, szóba jött a bölcsőde is, januárban letesszük az alapkövét, vagy legkésőbb jövő év végéig, kis rövid ünnepség, kijön a tévé nyilvánossága is, lehet már gyereket csinálni, azért ez nagy dolog, viszonylag óriási dolog, repi-konyak, társadalmi szervek ésatöbbi ésatöbbi …

VONAT

És akkor felszálltam a vonatra és egész jól nézett ki a dolog mert alig voltak csak egy fiú meg egy lány leültem hallgatódzni és néztem ki és hallgattam hogy játszanak azt mondja a kislány hogyhogy hívják és feleli a fiú hogy Vidra Gusztáv kezicsókolom szolgalatjára és mondja a lány hogy hülye név és azt feleli a fiú hogy meglehet kezicsókolom de hát én pont pont pont azt mondja a kislány na jó hát én megértem magát meghat végül is csakhogy másrészt mondja látott már maga vidrát azt mondja a fiú parancsára láttam tükörben láttam vidrát azt mondja a lány primitív ember a vidrának négy lába van lapos feje *és* fényes bundája halakra vadászik a patakban roppant fürgén és ügyesen és hal alakú pikkelyes farka van azt mondja a fiú ami a farkamat illeti maga malac mondja erre a lány jó ezt mind megengedem azt mondja a fiú de kérném szeretettel nekem eddig még mindenki azt mondta hogy azt a pikkelyesfarkút hódnak hívják azt mondja a kislány nüm nüm elvtikém a pikkelyes a vidra farka azt mondja de már ő sem biztos benne. Akkor már örültem és reménykedni kezdtem hogy jön talán a nyugalom órája. Láttam hogy kint tavasz van, meg láttam, hogy a kislány csinos és szép és valami megoldási lehetőség kezdett kirajzolódni előttem és egyre biztatóbb lett az egész. Örültem mikor láttam hogy ebben a megoldásban nem is kell elkívánnom a kislányt a fiútól sőt egyáltalán semmi csúnyát nem kell tennem mégis megoldást kapnak talán a dolgok és egyre jobban felizgatott a kínálkozó kibontakozás. Óvatosnak kell lennem, mindig átverem magamat efféle ideákkal miért vagyok hiszékeny de talán most mégis jön mégis a nyugalom órája hát egyszer jöhetne nem?

Ezek meg bámulják egymást egészen hülyén, mert mind a kettőnek az emlékezetéből kicsúszott a vidra is, a hód is. Besiklottak a patak hínáros vizébe, és már nem lehet látni a farkukat, már teljességgel eldönthetetlenné vált, hogy melyik a pikkelyes. Örültem.

– Nem lényeges – azt mondja a kislány. – Viszont az előbbi megjegyzésem nemcsak a vezetéknevét illette, hanem a keresztnevét is.

– Pardon, a melle …

– Miket merészel? – Szóval a keresztnevét, mondom. Kislány koromban volt egy fekete színű malacom, csak a jobb fenekén volt egy

rózsaszín folt, fekete volt a meztelen orra is – na, azt hívták Gusztinak. De hát az először is legalább Guszti volt, másodszor pedig – röfögött. Tudomása volt minderről?

– Nem, nem, legalábbis … Persze tudom, hogy ez nem szolgálhat mentségemül … Egyébként, hol volt mindez? Guszti, hová való illetőségű volt Guszti?

– Hernyék. Egy Hernyék nevű falu Zala megyében. Csakhogy itt most én kérdezek és maga felel. Az előbbiekhez még: Ha lesz egy kis ideje, lesz szíves majd hatékonyan tudatosítani magában, hogy nem a vidra nevű laposfejű halfarkast nevezték …

– Pardon. „Halfarkas” – nem jó. A halfarkas egy madár. Van egy olyan nevű madár. Ugyanis a papám ornitológus …

– Csendet kérek. Tehát hogy nem a vidra nevű fényes szőrű haltolvajt nevezték el magáról, hanem fordítva. Ostoba fráter. Igen?

– Szolgálatára!

– Helyes. így már szeretem. Gyerünk tovább. Lakás?

– Vörös Hadsereg u. huszonnégy, földszint kettő.

.– Három szoba, összkomfort?

– Egy szoba.

– Fürdőszoba?

– Használat.

– Kert?

– Lichthof.

– No jó. Hát akkor, elvtárs, majd ki fogunk szállni a lakására, és kivizsgáljuk a dolgot. Bélyeggyűjteménye van? Maga gengszter ... A lakását mondtam, vadállat! A laka… Te! Te!

Már harsány tavaszi reménység robogtat előre. Lám. Kint meg a nyulak üzekednek. Üzekedő nyulakkal tele a határ, és a búza már majdnem kalászos.

Akkor felszálltak a katonák. Illetőleg – katonák szálltak fel.

– Srácok, tiszta üres. Szabad a hely? Srácok, szólni kéne a Petőéknek is, hová mentek a Petőék? Karcsi honvéd, szaladjál már értük, mondjad, van hely doszt! Mondjad a Petőnek Horvát honvéd kéreti! Vegyen tiszta alsót, és jöjjön azonnal. Na, futás, mit bámulsz? Ott vannak biztos a büfékocsinál, a bunkó parasztok. Srácok vigyázzatok arrébb, még odanyomakodok!

– Odahaza nyomakodjál kispajtás. Gecsőkém a géppisztolyodat

rakjad innen a francba ez a fakír aludni se tud már csak a géppisztolyával a feje alatt rakjad szépen a csomagtartóba ne féljél nem lopják el erre rendes népek laknak géppisztolyt nem lopnak a feneketeken vagytok-e már akkor folytassa Saliga a szűzmáriába nyomakodtok már ne gyertek többen Béres az anyádat még az ölébe ülsz az elvtársnőnek volna eszed teneked ugye? Na mi lesz már? Saliga folytassa! Kiment az őrségből a városba a srác. És?

Akkor Saliga folytatta.

– No. Szóval. Kiment az őrségből, ki a városba, éjjel. Csak úgy fegyverrel, minden. Nekiállt mászkálni az utcákon, kocsmát keresett vagy mittudomén.

– Nem hallani, srácok, engedjétek ide a középre a Saligát. Nem hallod, Hütter cseréljetek helyet! Na! Aztán!

– Na, aztán hát jött a városi járőr. Észrevették a srácok, mentek utána aztán meg elébe kerültek megállították, hogy mit csinál itt. Egy őrnagy meg egy srác vele az meg érted? majd mindjárt megmondom aszondja hogy mit csinálok avval kibiztosít és szépen derékon az őrnagyot meg a srácot de piszkosul, érted …

– Meghaltak?

– Á fenéket haltak meg kispajtás már minek haltak volna meg csak éppen aszondták nocsak! mondd te mennyi golyót szeretsz a hasadba mi? na mégis fél tárral vagy egész tárral két-három darab elég abból hidd el énnekem elég a csömörig ne félj megtanították annak is, hogy ha már lő az ember úgy lőjön hogy utána az ürge ne sokat meséljen no akarjátok hogy végigmondjam nincs még vége ahogy ezt a kettőt az őrnagyot meg a másikat elnyírta a srác a lövésekre odament valahonnan egy rendőr szépen odasétált érted? hogy megnézi a hullát a srác meg szépen kényelmesen érted? szétlőtte a fejét a rendőrnek is aztán meg hozzáfogott még ott arénázni a városban a toronyórára lövöldözni meg tudja fene no hát aztán riadóztatták éppen az ő századát a bratyóm mesélte el ezt énnekem ő éppen abban a században volt őket akarták kivinni hogy lőjék le a srácot hát ok voltak ugye őrségbe ezek meg mondták hogy hát ők nem tudják lelőni vigyenek ki másik századot nem is lett belőle parancsmegtagadás nem lett semmise hát meg lehet azt érteni a saját komájukat velük egy századból jól van szóval vittek másik századot lett még azokból is úgy hiszem három vagy négy sebesülés csak a végén aztán elfogyott a srácnak a lőszere

kiállt eléjük hát aztán szitává ment.

– Minek csinálta?

– Bedilizett, nem érted?

Falusi állomás parasztokkal, parasztok szállnak fel tyúkos kosarakkal megyünk tovább a peronon lányok vihognak.

– Azért sok ilyen van a Pöttyös is nem sok híján megkapta a maga sorozatát tavaly melyik volt az a Pöttyös srácok amelyik rakéta alakú faliújságot csináltatott piros lécekből amelyik megszervezte a személyi állomány spontán jókedvét eszed veleje az a Sörös százados volt aki most a hadosztálynál van ez meg a Pongrác főhadnagy testnevelő tiszt ez iskolára ment Veszprémbe vagy hová de már ez se megy egy darabig őrséget ellenőrizni ez kezdte azt a hülyeséget hogy felmászott hátul a tűzoltólétrán és felülről lefele járta végig a naposokat hogy alusznak-e hogy volt ez Karesz hogy nyíródott ki ez a Pöttyös hallottam én ezt akkor csak már elfelejtettem nem nyíródott ki nem érted iskolára ment egy golyót szedtek ki a nadrágjából meg még persze egyéb dolgokat is felmászott a raktár tetejire és ráugrott az őrre de a srác már meghallott valamit elugrott érted? és jól állba vágta a Pöttyöst a tussal aztán meg amikor már a földön volt a Pöttyös ráeresztette az egész tárat de olyan oltári mázlija volt a krapeknak ahogy feküdt mind a lába közé ment az egész én nem tudom hogy lehet ilyen világtalanul lőni én nem így hallottam ezt hanem így hallottad nem így hallottad hanem hogyan hallottad én úgy hallottam hogy haragudott rá valamiér a srác erre a Pöttyösre és akkor nyavalyatörést haragudott hiszen elküldték a srácot utána szabira előbb hosszúeltávozásra utána meg egy hét szabira hazaeresztették azt hiszed a Pöttyös járta ki neki a szabit hát tudom pontosan pedig ezt a Pöttyöst egyszer csúnyán megfektették még mielőttünk tisztesek mesélték mer mindig ilyen fasza gyerek akart lenni aztán egyszer ahogy ment ugyanígy őrséget ellenőrizni hátulról persze nem a fölvezetési útvonalon hát lefektette a srác ráemelte a csúzlit kibiztosított és úgy kúsztatta végig a placcon hátrafelé a fölvezetési útvonalig a Pöttyöst káromkodott ám a Pöttyös piszkosul hogy lecsukatom de az meg csak szépen visszakísérte a fölvezetési útvonalig ott meg hátra arc futólépés az őrszobáig indulj mer ugye ő is fasza gyerek akart lenni ő is kapott egy hét szabit le is lőhette volna pedig a Pöttyöst mint a huzat ha a hullát ott találják ahol nem szabadna lenni neki sima dolog két hét

szabi falusi állomás a peronon katonákat sorakoztatnak

kopaszok

szegény csórók! szerencsétlen szegények! kiskatonák! még milyen rövid a hajuk! nem baj srácok majd belejöttök!

nézzétek ni a főtörzs elvtárs! ő ám a fáin gyerek! kibaszik ám a jónéppel azt hiszem! figyeljétek milyen okos feje van! nem baj ám srácok majd letelik! énekeljünk már nekik valamit halljátok?

hühü srácok amikor én legutoljára leszek őrségbe leszerelés előtt én váltáskor kieresztek egy egész tárat az égbe! A jó szentségit egész tárat új évszázad kezdődik! Szilveszterkor éjjel őrségbe voltam, látom: éjfél, kialszik a városba a villany, leakasztom a csúzi it – PRRRR! – föleresztettem egy szép piros madarat! A srácok meg hallják ám a többi őrhelyen, hát ők is, sorba: – Prrrr! – kijöttek azér, kérdezi az őrparancsnok: mi az isten van? – Ezerkilencszázhatvanhét van! – mondom neki! Nem lett belőle semmi. De ha én egyszer utoljára leszek őrségbe, kieresztem még a póttárat is!

Halljátok srácok énekeljünk már valamit ezeknek az árváknak itten hiszen mindjárt sírva fakadnak nem halljátok?

Nem énekelnek.

Megyünk tovább még negyvenhat nap hogyhogy negyvenhat negyvennyolc mi van ma nyolcadika van negyvennyolc nap nem negyvenhat srácok mi van avval a Ténagy-dologgal tudnak már valamit? honnan tudnának? milyen Ténagy-dologgal srácok? az a koma aki lelőtte a századost a hidászoknál? minek lőtte le? nem tudják nem érted? és csöndbe legyetek jön a Király

tessék leülni őrnagy elvtárs srácok csináljatok már ott helyet az őrnagy elvtársnak van itt még hely tessék leülni őrnagy elvtárs! Nem ülök le fiúk van odaát helyem csak átnéztem ide hogy vannak miről megy a szó? Csak beszélgetünk őrnagy elvtárs a Ténagyot beszélik itten aki agyonlőtte a Gombkötő százados elvtársat azután meg saját magát. Hát ilyen megesik bizony ahol nem vigyáznak. Igen. Sok nem tudja megtanulni hogy a lőfegyver az nem játék! Azám. Mitőlünk is a Sipos őrvezető az a nagy kajlafülű aki most nemrég a Fő utcára ment az ha ivott nekiállt lövöldözni csak úgy vaktába hát hogy néz az ki? Hogy csak úgy vaktába lövöldözünk! Nem ül le az őrnagy elvtárs? Nem ülök le fiúk megyek vissza csak beszélgessenek nóta nincsen? Mondom én ezeknek épp az előbb mondtam nekik de süketek ezek

őrnagy elvtárs meg álmosak hát ugye most egy kis szabadság volt nem helyes az a szabadság őrnagy elvtárs úgy eltelik az ember megnehezedik a szabadságban utána már dalolni se tud egész elmegy tőle az ember katonaformája őrnagy elvtárs

na jól van fiúk csak beszélgessenek ez a Király rendes krapek na jól van szóval minek lőtte le a Ténagy a századost nem tudják? nem tudják csak hallották a két lövést a vécéből bementek hát ott a százados a földön meg ott a srác is a fejébe lőtt utána tele az egész inge babfőzelékkel.

– Milyen babfőzelékkel?

– Hát agyvelővel meg vérrel. Süket.

– Minek csinálta, nem lehet tudni?

– Nem lehet tudni. Megyünk. Lassan.

Akkor aztán egy kis szőke, barna szemű parasztkatona felkiabál, az, amelyik kérdezte, hogy milyen babfőzelékkel, az ablaknál ült, nézett ki az ablakon, most felugrik, és felkiabál:

– Gyerekek! Oda nézzetek! A rozs! Hányja a kalászát a rozs! Kinn van a kalásza!

– Az istenedet, Kismóna, a szűzmáriába ugrálsz! Üljél le a seggedre, és fogjad be a pofádat! A kurva életbe! A kalászát a rozs! Lófasz a te valagadba, Kismóna, lófasz a valagadba!

És Móna lezöttyen a padra, és ölbe ejtett kézzel nézi az elfutó rozsot, kalászos rozsot.

Megyünk.

Tiszta vagyok és darabokra tépett. A fejemet kellene ütni valamivel vagy verni valamibe, hogy megint összemosódjanak legalább és összetompuljanak a dolgok. Erősen verni.

Megyünk. Este van már és csendesen beszélgetnek a katonák arról hogy van belőlük amennyi csak kell van annyi mint réten a fűszál mennyibe kerülnek? á semennyibe se kerülnek az ember egy kicsit besegít a lelkivilágukba aztán jól van park meg van jó puha park van arra kintebb meg a parton fűztelep jó hely ez jó város nekem harmadik helyem ez de mind közül a legjobb másik kettő meg az ablaknál a rozsos ablaknál én nem sokat gondolkoztam aláírtam – ha a számítását megtalálja benne az ember – tudod pajtás én mindigis szerettem az egyenruhát megyünk éjjel van már a katonák alszanak tátott szájjal maradnak a gondolatok a rossz világításban a nap törmelékei nem

lehet semmire menni velük nem szabadna utazni hányadik a büfékocsi hű az messze van nem tudsz átmászni komám aludjál inkább maradnak a gondolatok csupa törmelék ki kéne üríteni ki kéne burítani olyan deszkacsúszdára önteni nem pedig át– meg .átlapátolni egyik sarokból a másikba hiszen törmelék a borotvával összeszabdalt nap szeletei darabjai a civil pikkelyesfejű hód vagy vidra is a kislánnyal csendesek nyitott szemmel utaznak darabokra törve kemény a térded mi ez a csont kemény aludni szeretnék mit csináljak ha kemény csukd be a szemedet és legyél csöndben ha aludni akarsz mit csináljak ha kemény takarj be hideg lett? nem lett hideg minek nyűgösködsz mivel takarjalak be maradj csendben a ballonom jó? semmi esetre sem lenne szabad utazni mit csináljak a nap törmelékével semmi esetre sem lenne szabad gondolkozni kicsiny töredékek csak mint az állomási söntés ahol egy öreg tót paraszt szépen énekelt és akkor mondták neki kedves bátyám kérdezek én magától valamit milyen országban vagyunk ezt mondaná meg nekem ha meg nem sértem magyarok vagyunk vagy nem vagyunk magyarok erre feleljen csak énnekem jól van? Magyarországon vagyunk vagy nem vagyunk Magyarországon nem az hogy bántani akarnám nem is olyan ember vagyok nem bántsa itt magát senki se nem kell félni csak erre feleljen megmondhassa nyugodtan nahát Magyarországon vagyunk vagy hol az anyánk picsájába vagyunk és még apróbb törmelék egészen apró átmeneti bárcák mai fagylaltkülönlegességeink Kunst der Fuge információelmélet MÁV HUNGÁRIA Ky 390 096 ulti koton édesipari dolgozók Braun Aladár és Fia terménykereskedők a Hygiene Tankönyve lottózni kell muszáj Kedves Vendégünk! Kérjük csak az Asztalára helyezett számla alapján fizessen! Utasellátó! répaegyelő lányok Pásztori Múzsa típustervek középblokkos társasház-építkezésekhez a magyar foci soha nem lesz már a régi József Attila Üdítő Frissítő Gyümölcs Lé bérkerettúllépés radioaktív izotópok Békeunió vibrafon milyen lehet Pádua még nem láttam nehézségek a stoplámpába való cseresznyeizzó folyamatos kereskedelmi forgalmazása terén miért mennek a nők mindig kettesével pisilni ó egy Alfa Romeo Fra Angelico Táncközben lekérés tilos! utasbalesetbiztosítás lettem vóna inkább szép habos folyóvíz lettem vóna inkább szép habos folyóvíz éjfél elmúlt és hagyjuk magunkat hogy vigyen a vonat egészen apró darabokban ide figyelj csak nem

alszol? nem alszom ne aludjál álmodtam ne aludj elmondom az álmom álltunk fekete föld volt a lábunk alatt és fent sárga volt az ég körben meg fehér sziklák de az ég tiszta sárga volt cl tudod képzelni? sárga és ott repült fölöttünk lassan körbe egy sas megálltunk és kezdtük nézni hogy milyen szép a sárga égen a fekete sas ahogy repül körbe fent és akkor észrevettük hogy az egyik sziklán ott ülnek a kis sasok sasgyerekek ez a· nagy az apjuk volt biztosan és; le is szállt hozzájuk és akkor az öreg sas meg a kis sasok egyszer csak elkezdték csipegetni a csőrükkel az eget és kezdett lyukadozni az ég! tudod képzelni? lyukadozni mint egy héj és álltunk és izgatottan vártuk, hogy mi lesz mögötte mi van az ég mögött az ég fölött a sasok meg csak csípték már egészen nagy lyuk volt az égen –

De nem volt semmi se az ég fölött. Csak ugyanolyan sárga ég volt fölötte is jó igen próbálj meg aludni nem akarok aludni fázol? kicsit fázom hideg a ballonod nem tudok aludni mikor érünk oda? nemsokára nem hiszem el pirkadni fog már? igen nemsokára pirkad nem hiszem el csak ha komolyan megígéred mit látunk ha kivilágosodik rozsot látunk nagyon ígérd meg hogy rozsot látunk ugye megígéred kicsit fázom

megyünk
még nagyon messze vagyunk
és egészen apró darabokban vagyunk
visz a vonat –

ADALÉKOK A FASIZMUS TÖRTÉNETÉHEZ

– *Hadirokkantak. Hadirokkantak. Hadirokkantak ...*

– Mindenki és minden hadirokkant.

– *Valószínűleg jóvátehetetlenül. Illetve éppen ez a probléma, hogy javát ehetetlenül-e. Minden körbe-körbe forgolódásunk témája ez,– Próbálgatjuk rá a patetikus, a cinikus, a giccses válaszokat, hogy aztán mindent ki kelljen dobni, új cigarettára gyújtani, és kezdeni megint elölről. Míg meg nem telik a hamutartó. Míg olyan nem lesz a szájunk íze a Kossuthtól, mint a pöcegödör.*

– Kellene odatenni még egy kávét …

– *Vagy próbálja az ember válasz nélkül hagyni. Nem tudomásul venni a maga részéről hogy hadirokkant, hogy ő maga hadirokkant, hogy hadirokkant a ház, amelyben lakik, hogy hadirokkant a gyár, a munkapad, az íróasztal, a földek, amelyeknek teremni kellene, a törvények, a zene, az egész, díszmenet hadirokkant, teljességgel hadirokkant, teljességgel féllábú, teljességgel félszemű, félkezű, félheréjű, féllelkű. De legkivált forradásos.*

– A sógorom – hadirokkant – dolgozik egy hadirokkant gyárban. Művégtagokat vagy miket csinálnak. Művezető, bár hadirokkant. A főnöke is hadirokkant, a munkásai viszont hadirokkantak. Részben tudják magukról, részben nem. Részben tagadják, hogy hadirokkantak, részben meg reklámozzák a rokkantságukat. Nem értik, hogy mit jelent a „hadirokkant” szó, és mindent rokkantságuk jegyében tesznek.

– *A hadirokkantak mint politikai erő, biztosítják, hogy soha többé ne legyen háború.*

– A hadirokkantak mindent elöntő tömege biztosítja, hogy ezután már mindig csak háború legyen.

– *Nem baj. Vannak rossz hadirokkantak, és vannak jó hadirokkantak.*

– Csak hadirokkantak vannak.

– *Ismertem egy hadirokkantat…*

– Fel kéne tenni még egy kávét …

– *Jó lenne egy nő. Egy hadirokkant nő ...*

– Én hadirokkant vagyok …

– *Na, természetesen majd meghalnak a hadirokkantak, kiszámítható, hogy mikorra, teljesen el fognak tűnni. Beszéltem egy*

demográfussal…

– És akkor kiderül, hogy az utódaik is hadirokkantak. A születő gyerekek lelke félszemű. Megszületnek – és a lelkük bal lába le van amputálva. Vagy a jobb! Anyajeggyel születnek –anyajegyük ronda forradás. Félheréjű lélekkel születnek. És az újjáépült gyerekszoba falára felrajzolják azt a picsát, amelytől az apjuk okádott a lövészárokban.

– *Közismert kép viszont a bombatölcsér, amelyet benőtt a gaz – Vagy ugyanúgy a pipacs. Vagy ugyanúgy a gabona. Nem tudom – talán egy kis jóakarattal... Beszéltem geológussal: kiszámítható, hogy a tölcséreket domborzatilag mennyi idő alatt tünteti el az, erózió.*

– Kérdés viszont, hogy ez a vegetatív, természeti folyamat serkenthető-c mesterséges úton, emberi beavatkozással.

– *És sajnos hozzá kell tennünk, hogy ennek a természeti folyamatnak a pozitív eredményű működéséhez is szükséges lenne, hogy magát a vegetatív folyamatot a hadirokkantak aktív békeakarata őrizzék.*

– Ami viszont …

– *Másképp az új bombatölcsérek ...*

– Muszáj lenne még egy kávét …

– *Vannak azután, akik – és nem is hazugságképpen, hanem igazán pozitív szándékkal – ellenszegülnek a rokkantságuknak, megtagadják, rokkantságukat. Isten tudja, hogy tulajdonképpen rokkantak-e vagy nem, mindegy, esetleg nagyon is sebesült kárral pajzsot tartanak a bombatölcsérben serkenő búza meg az újszülöttek elé, szemben a többi rokkanttal. És nem akarják tovább hagyományozni a saját fájó rokkantságukat.*

– Mindegy. Ezeket mindazok a rokkantak, akik magukat hazug szándékkal mondják épnek, hazugnak fogják bélyegezni, pajzsukat hadiszerszámnak fogják kikiáltani. Nemhogy a csecsemők védelmére, de saját életbenmaradásukra sem lesz módjuk. Hiszen a törvények is hadirokkantak, azokra vannak méretezve, akik nyíltan vagy leplezetten – vagy akár színlelésből – hadirokkantak, az épeknek vagy épek módjára élni akaróknak nem nyújtanak semmiféle életlehetőséget. Ezek tehát kötélen végzik, saját kezük vagy másoké által.

– *Az isten szerelmére egy kávét…*

– Vagy legalábbis nagyon-nagyon kérdéses az eredményességük.

Egyénileg nem javasolható, 'álláspont.

– *Nem, ugye? Maximum az javasolható, hogy kifigyeljük a sorsukat: vajon mire jutnak? – Nem, nemi Könyörgök! Egy nő kellene! Egy nem hadirokkant nő!!*

– Ember. Mit akarsz? …

– *Igen. Jó, persze. Hát csak töltse ki a gondolatvilágunkat a hadirokkantaktól való iszonyodás; a hadirokkantak melletti harcos szolidaritás eszméje; a hadirokkantaktól való félelem; meleg, humanista érzület a hadirokkantak iránt, a hadirokkantak olthatatlan és kétségbeesett gyűlölete. Háború? Kinek jutna eszébe az új háborútól félni! Ez egyáltalában nem fogalom. Hanem a hadirokkantak! A hadirokkantak!*

– A sógorom viszont meséli, hogy művégtaggyártásban csakugyan szépek az eredményeink.

Mind minőségileg, mindpedig mennyiségileg, de csakugyan …

– Hát nem tudom ...

Amikor fölkelt, hogy kinyissa az ablakot, kieressze a füstöt, kihajolt az utcára. Tavasz volt, de jellegtelen tavasz. Az eső már elállt, lent az aszfalton az utcai lámpák fénye csillogott. Szemben már minden ablak sötét. Szerette volna látni, hogyan csillog a víz az ágakon, a leveleken. Még jobban kihajolt, de nem látott fát sehol. Eszébe jutott, hogy nincs az utcában fa. Persze. Sem más növény, csakugyan. Jött az utolsó busz, végigsöpört nagy robajjal az emeletes, szűk utcán, végigvilágította az aszfaltot – aztán csend lett. Csak a puszta közeg. Szemben, kicsit lejjebb, egy harmadik emeleti ablak világos. Egy kopasz, kövér férfi vetkőzik. Vaságy végére teszi az ingét, aztán hosszasan vakarja a hátát. És nézi a hasát. Fáradtan, mégis némi érdeklődéssel nézi a hasát. Kétségkívül valami emléke fűződik a hasához. Gyomorbaj? Operáció? Egykori hasizmok? Eloltja a villanyt. Az utca üres. Meg kellett volna nézni, miféle képek lógnak a falon a kopasz hadirokkant szobájában, de most már sötét van. Mára nincs több élő ember. Holnapig alszik minden hadirokkant. Reggelig legfeljebb a csecsemő hadirokkantaktól lehet életjelt várni. A felnőtt hadirokkantak legfeljebb csak horkolnak, de az ablakok csukva, nem lehet hallani. A pályaudvaron egy hadirokkant mozdony sípol.

Marhaság, ezt nem lehet azért túlzásba vinni – gondolta éppen, amikor meglátott valamit. Ekkor látta meg az első hogyishívjákot,

először.

Röviden – a következőt. Nagy, fekete vagy sötétszürke, denevérszerű lényt. Ember nagyságú volt vagy talán kicsit kisebb, de a szárnyakkal sokkal nagyobb. Repült, lassan, bóklászva repdesett a himbálódzó lámpák alatt, aztán élénkebben felcsapott a lámpák fölé. Kicsit unottan sétálta végig az utcát, a falaknál, ablakoknál ügyesen megfordult, elkanyarodott, nem érintett semmit. Mint egy denevér, csak nagyban.

Mozdulatlanul nézte. Mozdulatlanul nézte öt percig. A valami elröpdösött az utca távoli végéig, aztán – de csak minimális ambícióval – visszafelé fordult. Mozdulatlanul nézte, aztán csendesen becsukta az ablakot, visszament a helyére, és gondolattalanul bámulta a csikkekkel teli hamutartót. Aztán újra felállt, eloltotta a villanyt, és újra az ablakhoz lépett. De már nem látott semmit. Mindegy. Ennyi elég kell hogy legyen bármiféle jelenség megszemléléséhez és felfogásához. De nem volt semmiféle gondolata.

Két napig méricskélte magában, hogy halványodik-e a látottak emléke. Ennek megfelelően nem halványodott. A második napon, már éjfél körül, újra a hamutartó előtt ült, a hamutartót nézte, háttal az ablaknak. És, anélkül hogy bármilyen magyarázatot adott volna magának, hirtelen hátrafordult. Az ablakot meg sem látta, csak a fekete izét. A szemközti ház falán, egy dombormûvû figurán ült. Ügyesen kapaszkodva, de lelógó szárnyakkal. Mintha álmosan nézné az utca aszfaltját.

– *Tudtam, tudtam, hogy itt szó sem lehet sem-miféle halványodásról! Ez nem úgy kezdődött! Semmiféle halványodásról!*

Amikor pedig másnap végignézte, hogyan poroszkál végig az esti utca fölött rosszkedvű siklórepüléssel a két szürke csoda, befejezett ténnyé vált az izék létezése.

– *Tulajdonképpen semmi értelmeset nem tudok kisütni az egészről.*

– Tulajdonképpen miért ragaszkodói feltétlenül az értelmedhez?

– *Tulajdonképpen ... – Mindenről kell hogy legyen valamiféle véleménye az embernek.*

– Véleménye talán még igen. Bár nem feltétlenül. De maximum véleménye. Tulajdonképpen érted te az elektromosság elvét?

– *Tulajdonképpen nem. De tudom, hogy ha akarnám, bármikor megérthetném. Nincs elvi akadálya annak, hogy megértsem.*

– Tulajdonképpen érted te a hideghengerművek létezésének technikai és társadalmi mikéntjét? És létük indokoltsága mindenkor tisztán és intenzíven áll, él benned?

– *Ne hülyülj. Tulajdonképpen nem. Tulajdonképpen ...*

– Tulajdonképpen feltűnt már neked annak a domborműfigurának a létezése, ott szemben azon a házon.

– *Nem. Eddig álmomban sem sejtettem, hogy ott van. Harmadmagával!*

– És akkor miért pont a denevéremberek …?!

– *Ne őrjíts meg teljesen! Ha nem is ismerem az elektromosság elvét, ha nem is vagyok képes momentán átlátni, hogy hogyan és miért léteznek hideghengerművek és szecessziós kariatidák, valahol természetesen pontosan tudom, hogy mindezek pontosan illeszkednek egy racionális és megnyugtató ... – vagyis hát legalább megmagyarázható világrendbe. Egyébként holnap kéritek egy kézikönyvet, és utánanézek az elektromosságnak. „Mert így nem élhetek, tovább", a villamosság elvének minden pillanatban tiszta értése nélkül. És egy másik kézikönyvet a hideghengerművekről. Erre amúgy is sor kerülhetett volna. És* akkor *mi lesz az izékkel?!*

– És egy harmadikat a szecesszió társadalmi hátteréről, indítékairól, sőt indokairól, sőt okairól, sőt létjogosultságáról. Becslésed szerint meddig tart egy ugyanilyen zoológiai brosúra könyvpiacra dobása a fekete csodadenevérekről?

– *Szürkék.*

– Szürkék. Egy hét. Egy hét alatt beilleszti civilizációnk erre hivatott mechanizmusa tudományos világképedbe a fekete, szürke, sőt pepita denevérembereket is. Tulajdonképpen gondold csak meg …

– *Nem, nem. Nem! Túlságosan hamar jutottunk el a „tulajdonképpeni-fázisba! Nem. Vagy legalábbis még nem ...*

– Haha! Szóval akarsz azért te magad értelmes és jó kisfiú lenni, csak éppen legyünk tekintettel a lassú felfogásodra, az alacsony reakciósebességedre.

– *Nem. Nem így értettem. Nem vagyok hajlandó ...*

– Jó. Hát akkor váltsd ki a vadászengedélyt, és vásárolj egy kétcsövű puskát. Vagy mit akarsz? Szaros kölyök vagy, semmi egyéb!

– *Szerinted helyes, hogy ezek az izék vannak?*

– Óriási kérdés! Ragyogóan pontos fogalmazás! Szóval az a

probléma, hogy helyes-e. De hát tulajdonképpen mi közöd hozzá?! Mondd meg, magyarázd el! Gondolod, hogy ők, ezek a micsodák holnap eléd fognak állni, és közlik, hogy további működésüket véleményedtől teszik függővé? Vagy te magad fogod felkeresni őket, mihelyt sikerül határozott álláspontot kialakítanod a kérdésben?

– *Fáradt vagyok. Tulajdonképpen rettenetesen fáradt vagyok.*

– Tulajdonképpen van-e adatod arra vonatkozólag, hogy bármiféle kárt tettek volna bármiben vagy bárkiben? Hogy valaminő atrocitások közvetlen vagy közvetett okozói lennének?

– *Nem. Nincsenek adataim. Mellékesen: gyűlöllek ... – Próbáltam figyelni, hogy vannak-e ivari jegyeik.*

– Egyre jobb. Eredmény?

– *Nem láttam semmit. Tulajdonképpen értelmes lények?*

– Nem tudjuk. Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem. De számodra ez teljességgel érdektelen kérdés. Nem érted, hogy nem kell itt semmit értened?! Számodra az egészből egyetlen dolog következik: abszolút jelentéktelen pont vagy. Az a bizonyos légypiszok.

– *Akkor meg ezért a pontért szállok szembe velük! Hogy ne legyek miattuk, általuk légy piszokká!!*

– Á! Hát akkor marad a vadászengedély. És addig is az Öcsi légpuskája. Hiszen míg egy ilyen papír a bürón végigmegy, az idő, és neked nincs időd. A légpuskagolyó piszkosul csíp! Ha neked ennyire döntő fontosságú az illúzió …

– *Fáradt vagyok.*

– Most nem lehetsz fáradt, amikor minden perc számít. Bár persze, ha rám hallgatsz, ajánlanám inkább a Winterreiset, az egész helyett. Más téma. Tedd fel, és hallgasd végig háromszor. Többektől hallottam: fix pont, a Mindenség egyik mindenkori bázisa.

– *Gyűlöllek. Mondtam már? – Voltam a rendőrségen.*

– *?*

– *Egy manusz jótokat hozott. Állati ötlet volt, lefényképezni…*

– Gyermeki ötlet. Te persze azt hitted, hogy ezek a fekete-szürke csodák nem is fényképezhetők. Hogy a természeti törvényeket ismerő filmemulzió nem reagál az általuk visszavert fényre, hogy az előhívott képen a puszta utca látszik.

– *Lóizé. Lófasz.!! Hagyjál létezni, könyörögve kérlek, hagyjál engem, hagyjál gondolkozni! Én – Fáradt vagyok! Lehet, hogy nagy*

szamár vagyok, de ha nem hagysz békén, biz' isten megfojtlak!

– Engem? Amikor itt vannak a denevérszárnyú rémek?!

– *Nézd. Nem tudtam, hogy fényképezhetők-e avagy sem. Most már tudom, hogy igen. Ez is egy adat. Az izék materiális természetű létezők. Ennyit most már tudunk, ennyivel is előbbre vagyunk.*

– Úgy teszel, mintha valaki megbízott volna adatgyűjtéssel. Vagy bármivel! Mondd, és – a fényképeken meg tudtad figyelni a nemi szerveiket?

– *Nem tudtam megfigyelni. Elfelejtettem megfigyelni.*

– Milyen kár. No és a rendőrség?

– *Forgatták a képeket Firgették-forgatták. Nem volt idevágó utasításuk. Egyébként az ürge egy egészen más kerületből jött.*

– Nemcsak a fényképezés volt naivitás.

– *Nem. Odamenni is naivitás volt. Jó. Fáradt vagyok. Tuladajdonképpen mit csináljak?*

– Kedvesem. Semmit. Semmit se. Hidd el, hogy tulajdonképp tisztellek ezért az egész cirkuszért. Nem viccelek, tisztellek érte. De olyan hiábavaló az egész. Kicseréled a függönyt vastag vászonra, és kész. Hidd el. Csak hát látod, neked ki sem ejtheti az ember a száján az ilyesmiket, hogy „függöny". Ez neked kínosan konkrét, elviselhetetlenül gyakorlati fogalom. Pedig hát, igenis: függöny. Legyen végre eszed, tudjál végre a saját érdekeidre koncentrálni, nemcsak örökké általánosságokban gondolkodni! Ilyen nyilvánvalóan feleslegesen! Hiszen olyan fáradt vagy … Mindnyájan meghúzzuk magunkat … Hiszen olyan fáradt vagy …

– *Nem tudom. Nem tudom. Egyszerűen szörnyű, hogy ezek vannak. Hogy egyáltalán nem lehet tudni, hogy micsodák. Értelmes lények? Akkor nem lennének, ilyen döbbenetesen közömbösek, indulattalanok. Állatok? Akkor meg hogyan lebettek egyszerre egy tényező? Egy STOP-tábla, váratlanul leszúrva az út közepére, minden tovább út, mozdulat, moccanni akarás elé! Kizárt, hogy ne jelentsenek valamit. Ha meg jelentenek valamit, mit jelentenek? És miért pont most jöttek? Mıként illeszkedik a megjelenésük a történelmi szituációba? Teljesen szándéktalanuak látszanak, de vajon azok-e? És azok maradnak-e? Vagy változni fognak? Értelem és szándékok jognak kiderülni róluk, egy váratlan alkalommal? Úristen. Milyen szándékok? Vagy változatlanok, maradnak, és ezentúl már mindig ez lesz? Neked volna*

igazad, és egyszerűen csak be kell rendezkednünk a létezésükre? Függönnyel, korai haza-járással és óvatos közlekedéssel, nehogy – szándéktalanul, csak mert nem vettek rólunk tudomást – a fejünkre tojjanak? És ha megszokjuk már majd őket, az a tompa megszokás lesz, vagy remélhetem, hogy világosabban, valami elfogadható, racionális magyarázattal tudom majd őket létezőnek tekinteni? Nem tudom. Semmit sem tudok. De sejtem mégis, hogy ez az egész egy teljesen más tendencia, mint például a város parkosítása. Mint minden, amit én szerettem volna, vagy legalábbis reméltem. Ezt valahogy érzem. Velük az éjszaka világa, a sötétség kiszámíthatatlan órája kezdődik, és ennek döntő ideológiai jelentősége van, ezen nem változtat az sem, ha majd belénk idegződnek az utcai közlekedés ú) óvatossági szabályai. Éjszaka! De hiszen én az éjszakában is mozogni tudtam, régen én meg tudtam csinálni, hogy az éjszaka is az enyém legyen! Te – én bevallóin, hogy én magamat nem tudtam soha hadirokkantnak! Én csak sajnálattal láttam, hogy X hadirokkant, Y hadirokkant, katasztrofálisnak éreztem hogy kiderült: Z mégiscsak, egy hadirokkant – de magamat nem! Magamban titokban mindig bíztam, úgy tudtam, hogy belőlem majd ki fog nőni valami, valami, valami – érted! Most viszont ... Most viszont mi lesz?! – Hát nem tudom. Nem tudom ám ezt az egészet, az egész szövegemből mindössze csak a kérdőjelekért tudok jótállni. Embertelenül fáradt vagyok. Lehet hogy egyszerűen csak az, hogy olyan szörnyűek... szörnyűek ...

– Igen. Tudod, hogy nekem is szörnyűek. Fáradt vagy.

– Igen. Hogy olyan szőrösek. Azt hiszem, hogy olyan apró, ritka szőr van rajtuk. Először pikkelyesnek képzeltem őket, de nem, nyilvánvalóan nem. hattal mar denevért közelről? Úgy értem: rendes, normális denevért?

– Igen. De hagyjuk már.

– Na jó. Csak bat én ... szerettem volna valami ... szépet. Valami szépet szerettem volna inkább. Na jó.

Kint a tavasz – átmenetileg – visszalépett. Fázósak voltak a pucér falak, elég hideg szél járt az utcában. Nem is lehetett volna ablakot nyitni. A kintiek nem erősködtek a széllel, hanem a falak párkányaira telepedtek, és egykedvűen üldögéltek. Nem fáztak éppen, nem látszott, csak mivel szél volt, nem röpködtek. Üldögéltek és bámultak a sötét ablakokra.

Aztán – ez már később volt – az egyik utcában valakit leszúrtak. Nappal, a járdán. Viszonylag szokatlan eset, és némileg rejtélyes is, mert a kézenfekvő magyarázatok egyike sem volt alkalmazható, és a tettes is ismeretlen maradt. Hónapok óta ez volt a környéken az első társadalmi esemény, az emberekben szinte megkönnyebülést váltott ki, valami felszabadulást a kedélyekben. Alaposan megtárgyalta mindenki a dolgot, jóval érdemén felül. Szinte olyan lett a levegő, hogy - gyerekek, rég voltunk ilyen gondtalanok! Igen-igen: ilyen vidámak! Talán... – Az újságok is megírták az esetet.

Az ügy néhány nap múlva megismétlődött. Furcsán ugyanolyan jelleggel. Reakció: Mindegy. Az újságok megírták. A következő napon azonban két gyilkosság történt, ugyanabban a kerületben, két hasonló utcában. Délelőtt, egy üzlet előtt az első. Egy szürke ruhás, jellegtelen férfi kilépett a járókelők közül, és minden sietség nélkül leszúrta a boltból kijövő kopottas öregurat. Aztán továbbment. Délután egy másik bolt előtt egy piaci szatyorral szabályosan közlekedő háztartásbelit egy szürke ruhás, jellegtelen férfi késsel leszúrt. Aztán megnézte, és sietség nélkül távozott. Mindenki sietve hazament. Az újságok nem írták meg.

És így tovább.

– *Mindennap.*

– Igen, ahogy mondod. Most ez a helyzet.

– *Namármost fel kellene mérni…*

– Semmit sem kellene felmérni. Most ez van. És kész. Most ne próbáld, újra, ami a szürke szárnyas izékkel ment, ne kezdd elölről az egészet, könyörgöm, tanulj már valamit, lépjél előbbre, ébredj rá, hogy amint akkor *az* volt, éppúgy most *ez* van. És tőled teljesen függetlenül!

– *Nézd. En ezt nem vagyok hajlandó, helyesebbe?! képtelen vagyok, igen, teljességgel képtelen vagyok … Végül is ez azért nem ügy van! Hiszen itt…*

– Stimmel, ahogy mondod. Itt már „emberéletről van szó” satöbbi, satöbbi. Hát akkor … – elmész megint a rendőrségre?

– *Tulajdonképpen …*

– Á, na! Mégis fejlődőképes vagy hát! Megérted végre, hogy bár ez már a rendőrségre tartozna, nem mint az eddigiek – amikor végül is „nem forgott fenn bűntény esete”, ugyebár? – mindazonáltal a dolgok természete éppenséggel ugyanolyan, tehát éppoly naivitás lenne most

odamenni, mint volt akkor, a denevérfotókkal. Miért éppen most léptük volna át azt a határt, amikortól az ügy rendőrségi ügynek tekinthető? Ugyan! Ha kissé megerőlteted magad, rá kell jönnöd, hogy ezekkel az ügyekkel a hivatalos társadalom nem foglalkozik. Nincs hivatalos idő. Nincs félfogadás! Nem 'érted?! Hát értened kell! Te itt csak hülyén hadonászhatsz!

– *Jó. Hát jó. De azért várjál. Mi ez tulajdonképpen? Mégis!*

– Mindent tudsz. Az üzlet előtt, egy szürke ruhás, jellegtelen … Meg nem az üzlet előtt, hanem egy zebrasávon, vagy mit tudom én, egy szürke ruhás, jellegtelen férfi, késsel, egy negyvenéves, kopaszodó …

– *Kik, a ... az áldozatok?*

– Munkás, paraszt, értelmiségi. Életkoruk, világnézetük, vagyoni helyzetük, vallásuk és lábbelijük színe teljesen eltérő.

– *Csak. férfiak?*

– Nem, nem. Hölgyek úgyszintén.

– *Vaktában, csak úgy?*

– Hát, látszólag csakugyan vaktában. Azaz: nem vehető ki semmi rendszer. De a szürke, jellegtelen illető mégis mindig szándékoltan éppen X vagy éppen Y felé tart.

– *És a – a végrehajtók?*

– Szürke ruhás, jellegtelen …

– *Mindig férfiak?*

– Valószínűleg nem. Azt hiszem, nem. Bár senki nem látta a nemi szerveiket. Szeretem benned ezt a mindent elsöprő szexuális érdeklődést.

– *Az áldozat felkapja a fejét, észreveszi hogy körülötte valami nem stimmel, az emberek szaladnak, és előtte áll valaki. Szürke ruhában. A rendőr ...*

– A rendőr nem. Nem, a rendőr a forgalmat irányítja.

– *És senki...*

– Nem, senki. Az emberek szétszaladnak. Végtére is nem lehet tudni, hogy …

– *Eszerint sehonnan ... Szép ...*

– Természetesen sehonnan! Hacsak majd te nem … De megnyugtathatlak mégis. Azt mondanád, ugye, hogy sehol senki, aki egyszer nemet mondana. De bizony hogy van, aki mondja, sőt, kiáltja,

teljes határozottsággal! Aki rájött, hogy a penge most neki szól. Az elereszti az aktatáskáját, maga elé lendíti a két kezét, rázza a fejét, és azt kiabálja, hogy – Nem! Nem! – Azt mondanád: Sehol hát egy pozitív pont, nem ember többé az ember – nohát ne hamarkodjuk el a dolgot. Megvan itt a legmélyebb humanizmus, az ember felmérhetetlen értékének legforróbb, legszenvedélyesebb megértése, átélése. Amikor már látom a pengét ... – Akarsz még valamit? Amit még tudni lehet, azt egyformán tudjuk. Csak te buta vagy, vagy éppenséggel gonosz, nem tudom pontosan. Hallgass rám. Vond ki magad ebből a játékból. Te szeretnél mindig speciális módon viszonyulni a dolgokhoz. Hát maradj a fenekeden. Mindenki védi magát. Most bizonyára megvádolsz majd engem mindenféle ostobasággal, mindegy. Mert ez a törvény! Mindenki magát.

– *Nem igaz! Nem igaz'. Örült vagy! Te vagy az őrült! Gazember vagy! Ha nem jössz a denevérek, idején a feneketlen önzés ideológiájával,* s*oha nem jutottunk volna ide! Én pontosan értem, hogy* abból – ez *lett! De te vagy a felelős érte, egyedül te, akinek a zászlaja a vastag vászonfüggöny volt, ezért a vérért te vagy a felelős!*

– Benned gőz van. Normális vagy egyáltalán? Talán bizony én öldösöm a palikat az utcán?! És a denevérek! Először is hogy jönnek ide a denevérek? Mi közük *azoknak – ehhez?* Mert azt sem értetted és ezt sem érted, mert azoknak az ürüléke is ugyanazt az utcát rondította el, mint a mostani tócsák, azért hát kézenfekvő, ugye, hogy a kettő egy és ugyanaz. A képlet teljesen világos: Ha annak idején te, felülkerekedve az én undorító törpeségemen, kardot ragadsz, és heroikus küzdelem végén keresztüldöföd az apadenevér szívét, akkor ma a villamos sem menne neki a triciklinek, nemhogy …

– *Egyébként két hete nem látok már egy kölyökdenevért sem ...*

– Mindemellett persze lehetséges, hogy a kapcsolat fennáll. De mindég), könyörgöm, tökéletesen mindegy. Neked sehogyan sincsen mákszemnyi részed sem az ügyben, akkor sem! El van fuserálva a dolog már onnantól kezdve, hogy azokat a szecessziós izéket, amelyeken a szürke hogyis-hívjákok üldögéltek, a falra szobrották. Meg hajaj, még mennyivel élőbbről el van intézve! Mit számítasz ebben te … ó, istenem …

– *De nem tudok így élni. Képtelen vagyok így élni. Meg kell hogy értsél!*

– Hát akkor talán menjél, és … igen, persze! Tulajdonképpen miért nem mentél el már akkor önkéntes denevérnek?! Persze, persze, nem tudtad, hogy egyáltalán hol van valami irodaféléjük, ahol …

– *Dög. Megöllek!*

– Úgy. Értelek. Hát, ahogy gondolod. Ahogyan te gondolod …

– *Tulajdonképpen mekkora számnál tarthatunk? Az … áldozatok számára gondolok. Hányan lehetnek eddig?*

– Tudod jól, hogy nem tudjuk. Nem lehet különben valami horribilis szám. De jobb lenne, ha békében hagynál már. Nem lehet azért olyan tragikus a helyzet. Ha nem egyéneket nézünk. Akkor azt lehet mondani, hogy nem olyan tragikus. Mindenképpen eltúlzod. Mert vegyük például az utcát. Volt a Tóni, aztán volt a kis suszter. Meg volt az a bajuszos ürge, nem tudom a nevét. Három összesen. Hányan élhetnek az utcában? Háromszázan? Inkább hatszázan, mint háromszázan. Legalább hatszázan! Szóval fél százalék, maximum, vagy annyi sem. Ha nem egyéneket nézünk … Van fogalmad róla, hogy egy középkori pestisjárvány …

– *Csakhogy azt baktériumok csinálták, pro primo. Pro secundo: a középkorban!*

– Baktériumok vagy nem baktériumok, mindegy. Nem kell olyan hetykének lenned, sem a fajtáddal, sem a századoddal, ennyi az egész. – Vagy nézzük a munkahelyemet. Múlt hét végéig számoltunk kettőt. És most Mayer néni. Háromszázhúsz főből. Hát egy százalék. Szóval fél, uszkve egy százalék az eredmény.

– *Katonás. És tulajdonképpen mennyit engedélyezel?*

– Te teljesen meg vagy kergülve, úgy látszik. Hát az eddigieket én engedélyeztem? Vagy holnap becsönget ide valaki, és megkérdezi, hogy hány százalékot engedélyezek?! Isten az atyám, nem vagy komplett. Te voltaképpen magadat illetően képtelen vagy bevenni, hogy kimaradj a történelemből. Állandóan azt álmodod, hogy itt tőled függ valami, nélküled rossz vágányra fut a vonat, vagy hogy egyáltalán *valahová, bárhová* fut nélküled! Én veled tovább nem vitatkozom.

– *És ha…*

– Semmi és ha, befejeztem. Kávét csak magadnak tégy fel, én nem kérek. És ne bagózz annyit, a jóistenit, mert meg kell itt fulladni, hát légy szíves, csakugyan, próbáld csak minden másodikat

elszívni! Ez ma az utolsó témám. Igazán jobb lett volna zenét hallgatni inkább, állat vagy ezekkel a tökfelesleges dumákkal, fél éjszaka, az isten áldjon meg! Juj, de utálom már az egészet, de elegem van! Figyelj ide! Figyelj rám. Hát megérted már végre, hogy itt egyetlen feladatod, és egyetlen lehetőséged is a saját életedet megtartani? A saját büdös életedet, a szakramentumát, azt igen, és semmi más nincs! Megőrizni, „jobb időkre”, ha úgy tetszik. Nem fogod fel, hogy itt nem babra megy már, itt nem szórakozhatsz elvi okfejtésekkel, hanem itt észnél kell lenni az utcán, minden idegszáladdal odafigyelni, az idegeidet csakis, csakis erre fordítani, a szabad idődet itthon tölteni, és kuksolni minél kitartóbban a fenekeden. Ez most a karrier iskolája. Mindent elmondtam. No. Beülsz szépen az ablakhoz, a függöny mögé, és kilesel, figyeled szépen a szürke ruhás denevérek nemi szerveit. Ez biztosan leköt majd. Kössön le. És csakugyan rekesszük be mára. Emberke, egyformák vagyunk! Hidd el. Egy a gondunk, és értelek én téged. De az tény, hogy én egy fejjel okosabban viselkedek nálad. Fegyelmezettebben. No. Hagyjuk. Nyomd el, és hajcsi. Nem hinném, hogy te halálra szánt ember lennél. Hogy úgy lenne megírva, hogy neked cl kell most marháskodnod a dolgokat, hogy kettőnk közül te … De akkor meg, az istenfáját, szedd össze magad egy kicsit! No. Szépen …

Fáradt volt, amikor megjött, már elég későn este. Jobb híján: fáradt.

– Fáradtnak látszol.

– *Pedig nem vagyok különösebben fáradt.*

– Most tulajdonképpen …

– *Volt még itthon egy doboz gyufa. Te raktad el? Vagy hol van a tied? Azt hittem, alszol már.*

– Ott van a kabátom zsebében. Vedd ki. Merre csatangoltál?

– *Nem értem, hogy voltaképpen miért érdekel, vagy helyesebben: hogyan érdekel ez most. Nem ait akarom mondani, hogy semmi közöd, hozzá, végül is nincs okom ... Csak hát... – Nem, nem tudom kifejezni magam, és különben is öreg este van. Fáradt vagyok.*

– Igen, fáradt vagy. Hát, ahogy gondolod. Egyszerűen csak – tudod – olyan furcsa nekem ez az egész. Szóval igen. Meg vagyok lepve.

– *Ostobaság. Aludj rá egyet, aztán ha nem elég, még egyet, meg még egyet, hetvenig. Kezdheted is.*

– Hát jó. De magamban azért gondolkozhatok még a dologról, nem? Hozzájárulsz, hogy így heverészve töprengjek rajta még egy órát?

– *Felőlem ... Gondolj, amit akarsz,. Eddig sem avatkoztam, a gondolataidba. Bár eddig inkább a fegyelmedről voltál híres, és csak kevésbé a bölcs vagy fennkölt gondolataidról.*

– Mégis, ha megengednéd, élénk érdeklődéssel spekulálnék, ma este például azon, hogy mit fog ehhez szólni – persze csak majd, később – a történelem, a történetírás. Hogy hová fogja tenni az egészet, hogyan fogja rekonstruálni az összefüggéseket, meg minden. Nem izgalmas probléma?

– *Frászkarika. Történetírás nincsen. Emlékszem egy öreg papra, aki valamikor tanárom volt: nahát, ő azt hitte, hogy tud valamit a harmincéves háborúról, amit ráadásul más senki nem tud. Hát most már pontosan értem, hogy halványlila sejtelme sem volt az öregnek a harmincéves háborúról. Hogy egyáltalán semmit sem tudott szegénykém, ajaj, semmit se. Kedves öregúr volt különben, mindig körteszagú volt a cellája – de talán éppen ez az. Na, jó éjszakát, én befejeztem. Nem érzem, hogy valami megbeszélnivalónk lenne ma éjjel. – És de nagyon odavagy hirtelen az összefüggésekért! Mintha bizony nem te hajtogattad volna mindeddig, hogy* én *hagyjam a nyavalyába az össze függéseket, mert azok most nem érdekesek. Ostobaság. Jó éjszakát! Fáradt vagyok. Alvás.*

– Igen, jól mondod. Még annyira meg vagyok lepve a fejleményektől, hogy alig tudok hirtelenjében visszakapcsolni a témába így, egy új szituban. Talán én is máshol állok már. Na de azért már ne haragudj: itt most mégis inkább rólad van szó! Te, aki még nemrégiben légpuskával indultál volna a denevérek ellen, ha vissza nem foglak…

– *És miért fogtál vissza? Ezen csakugyan gondolkozhatnál. De persze magadban csak. Engem már nem túlságosan érdekel. Szállj most le rólam, jó? Hiába határoztad el, hogy hõst lelkizni fogsz velem, hat nem. és kész, – Viszlát ...*

– Alszol?

– *Nem alszom.*

– Nem tudsz aludni?

– *De tudok aludni. Mi van? Röviden!*

– Függetlenül az előbbiektől, tényleg függetlenül. Végignéztem ma, ahogy egy asszony … szóval … Olyan kis szeplős, csúnyácska arcú volt … E-gyszóval, gyereket vitt, a kezében vitte, tele volt vele a keze. Mikor aztán észrevette magát, nem tudott mást csinálni, elhajította a gyereket, le az aszfaltra, úgy kapta maga elé a két kezét, és kiabálta, hogy – Ne, ne, ne! – És – érdekes volt … Amikor aztán már a testében volt a kés, mikor a mellében megérezte a kést, akkor úgy megváltozott. Mintha valami eszébe jutott volna, valami fontos. Először leeresztette a kezét a levegőből, elhallgatott, aztán kicsit oldalt fordult, és nyúlt a gyereke után. – Csakugyan függetlenül az előbbiektől, csak elmondtam, mert érdekes volt. Önmagában érdekes, téma, filmtéma.

– Hál ide figyelj! Nagyon, de nagyon tévedsz, érted? súlyosan? tévedsz, ha azt hiszed, hogy fel tudsz engem cukkolni, ha azt gondolod, hogy most majd látványosan bedilizek. Ide figyelsz?! Tudd meg: soha nem érdekeltek különösebben a szeplős, csúnyácska nők. Érted?! Sem az anyaság lélektanának részletkérdései. Ha azt hiszed, hogy ilyen giccsekkel…

– Persze már nem érte el …

– *Micsoda?*

– Mondom: persze már nem érte el a gyereket, csak fordult egy picit, és nyújtotta újra a kezét, most már a gyerek felé, de akkor a térdei … – Ide hallgass. Most te figyelj ide, énrám. Nem tűröm, hogy azt a szürke rongyot odadobjad, itt kint hagyjad, csak úgy, azt a szürke rongyot. Élted?! Nem tűröm!!

– *Nevetséges. És unalmas. Tessék! Ha zavar, kelj fel, tedd egy vállfára, és akaszd be a szekrénybe. Unalmas. Ásítanom kell. Ól Hát látod, látod. Nem értettél semmit, semmit az egészből. Vagy – mit tudom én. Rosszak voltak, a reflexeid. A tieid voltak, rosszak, lámcsak. Az én történelem is érdekes, igen, bizonyára – de a tiéd! Hiszen most egyáltalán nem találod magad! Igen, most sem értesz még semmit, valószínűleg. Semmit sem értetek. A te történeted ... De mindegy. Szerencsére nincs történetírás, nincs történelem. Csak. ma van. Tegnap nincs. Például az. az este, emlékszel, amikor a hadirokkantakról beszéltünk. Hát látod, már soha nem lesz az az este.*

– Igen. Jó. Lehet. Hát ahogy gondolod. Csak még ... – Mondd, ne tegyek fel kávét? Vagy valami zenét nem akarsz? Luxembourg?

– *Nem. Semmit. Aludjunk. Fáradt vagyok.*

– Még csak egyet. Meg kell mondanod, mert tudnom kell. Hogy értsem. Fontos tudnom. Most nem marni akarlak, komolyan, hidd el – hanem tudnom kell. Mondd: most, így – jobb?

– *Nem tudom. Talán. De nem tudom. Fáradt vagyok. Tulajdonképpen ... De mindegy, nem? Nem bizonyos, hogy ami bekövetkezik, az jó, az a jó, az jobb lesz, mint ami volt. Nem, csak. hát most ennek* kellett *jönni. Most ez van. Mit tudom én. Nem tudom. Fáradt vagyok. Tulajdonképpen ... Fáradt vagyok… .*

– És … ha már majd … nem leszel fáradt?

– *Hogyhogy?*

– Hát … Az ember pihen. Ha nem tudsz aludni, akkor is, véletlenül is elalszol, véletlenül is kipihened magad, felébredsz, és a szemedbe süt a nap, akárhogy is, kipihent vagy, nem vagy már fáradt, és …

– *Á, dehogyis. Fáradt vagyok,... És ebbe a lakásba nem is süt be egyáltalán a nap ...*

– De hidd el, igazán, ezzel a lehetőséggel kénytelen vagy számolni, ez megtörténhet, véletlenül is, igen, vigyázz!

– *Na jó. És akkor?*

– Na, igen! És akkor? Akkor is majd ebben a szürke ...?

– *Hát igen. Igen. Persze. Most már ... – De hallgass, az isten áldjon meg, hát hallgass már! Hát nem érted? Hát semmit nem látsz? Hogy itt most nem szabad már vitatkozni, nem szabad már beszélni, semmiről! Itt bizonyos dolgok megtörténtek már, és ezzel ... Az istenért! Érts a szóból! Legyen végre eszed! Csend legyen! Csend!! Vége, item érted?! Fáradt vagyok!! Befejeztem ...*

A HÁROM VÁNDORLÓ KIRÁLYFIÚRÓL SZÓLÓ SZÉPHISTÓRIA

Volt egyszer egy király, s annak három fia. Mikor az a három fiú felnevelkedett, feltarisznyáltak, hogy elmennek vándorolni, hogy világot próbáljanak, meglássanak hét országot. Sajnálta az apjuk, mert szép fiúk voltak és szerette őket, nem akarta hogy menjenek. De a királyfiak azt mondták rá: ők mégis elmennek. Mert kicsi is az ország három királynak, hát talán majd egyikük hazajut.

S mentek.

Ahogy elindultak, megfogadták egymásnak, hogy az útban minden éjjel más őrködik, rakja a tüzet s el nem alszik. Aki pedig ezt megszegné, elaludna vagy a tüzet hagyná, annak a másik kettő üsse le a fejét. Erősen megfogadták.

Első napon vándoroltak estig. Este egy nagy erdőben megálltak. A legnagyobb királyfi megrakta a tüzet, és leültek vacsorázni. Hát hirtelen az erdőből előlépett egy farkas, leült melléjük, s kért enni. Azt mondta a legkisebb királyfi: – Testvéreim, adjunk enni az állatnak, mert éhes.

És mivel a másik kettő beleegyezett, vetettek a farkasnak egy karéj kenyeret. Az megköszönte, és elment.

Avval a két kisebb lefeküdt aludni, a legnagyobb meg rakta a tüzet, őrködött. Hát, éjfélkor kiugrott az erdőből a farkas, ment rá a királyfira. A királyfi kihúzta a kardját, s nagy nehezen megküzdött vele, levágta a farkast. Lemetélte a körmei hegyét meg a nyelve csücskét, azt eltette, s elhúzta a dögöt az erdőbe. A tűz addig majdnem kialudt, de meg tudta még rakni a királyfi. Reggel felkeltette a testvéreit, s mentek tovább. A farkasról nem szólt semmit.

Második nap vándoroltak estig. Este egy nagy erdőben megálltak. A középső királyfi megrakta a tüzet, és leültek vacsorázni. Hát hirtelen az erdőből előlépett egy medve, ült melléjük, s kért enni. Azt mondta a legkisebb királyfi: – Testvéreim, adjunk enni az állatnak, mert éhes. – És mivel a másik kettő beleegyezett, vetettek a medvének három karéj kenyeret. Az megköszönte, és elment.

Avval a két királyfi lefeküdt aludni, a középső meg rakta a tüzet, őrködött. Hát, éjfélkor kiugrott az erdőből a medve, ment rá a királyfira. A királyfi kihúzta a kardját, nagy nehezen megküzdött vele,

levágta a medvét. Lemetélte a körmei hegyét meg a nyelve csücskét, s elhúzta a dögöt az erdőbe. A tűz addig majdnem kialudt, de meg tudta még rakni a királyfi. Reggel felkeltette a testvéreit, s mentek tovább. A medvéről nem szólt semmit.

Harmadik nap vándoroltak megint estig. Este egy nagy erdőben megálltak. A legkisebbik kis királyfi megrakta a tüzet, és leültek vacsorázni. Hát hirtelen az erdőből előlépett egy hétfejű sárkány, ült melléjük, s kért enni. Azt mondta a legkisebb királyfi: – Testvéreim, adjunk enni az állatnak, mert éhes. – És mivel a másik kettő beleegyezett, a kis királyfi vetett a hétfejű sárkánynak hét karéj kenyeret. Az megköszönte s elment.

Avval a két nagyobb lefeküdt aludni, a legkisebb meg rakta a tüzet, őrködött. Hát, éjfélkor kiugrott az erdőből a hétfejű sárkány, ment rá a királyfira. A királyfi kihúzta a kardját, nagy nehezen megküzdött vele. Levágta a hétfejű sárkányt. Lemetélte a körmei hegyét meg a hét nyelve csücskét, azt eltette, s elhúzta a dögöt az erdőbe.

De a tűz addig kialudt. Hiába keltegette már a kis királyfi, már hideg volt a hamu. Akkor ez a legkisebb királyfi, hogy megőrizze a fejét a bátyjaitól, elindult, hogy tüzet keressen reggelig.

Ment sokáig, de tüzet nem talált. Ment még, de nem látott fényt. Ment tovább, és akkor meglátott egy pirosat, egy tüzet. De nem mehetett közel hozzá, mert hét gyilkos óriás feküdt mellette. Csak a nyilával célzott a tűzre, belelőtt, s egy kicsi parázs kivágódott belőle. Futott érte a királyfi. De az óriások felébredtek, beérték és elfogták.

– Ki vagy, s hogy mersz lopni a tüzünkből?

– Jin vagyok a legkisebbik kis királyfi, s azért loptam a parazsat, hogy a testvéreim a fejem ne vegyék.

Akkor az óriások hozzáfogtak, hogy széjjelszaggassák a kis királyfit. De a vezérük mégis azt mondta:

– Nem bántjuk mi mégsem ezt az embert. Hanem ha olyan jó lövő, hát lője le az aranykakast.

Elvitték a királyfit egy várhoz. Már hét éve, hogy ostromolta a hét gyilkos óriás azt a várat, de nem győzték. Mert ha közel mentek, jelt adott az aranykakas. Most odamentek, megálltak az erdőszélen, s a legkisebbik kis királyfi a nyilával «í lelőtte az aranykakast a vár aranytornyának a tetejéről.

Akkor odamentek a várhoz, vájtak a fal alatt egy lyukat, és

bebocsátották rajta a kis királyfit: kémlelje ki a várat.

Aludt az egész város. Ment a királyfi, körbe az utcákon. Ment a palotához, lépett a király hálószobájába. Ott látta a királyt alva. Levette a király kardját a falról, s ment vissza a lyukhoz, szólt az óriásoknak: jöhetnek már, csendben, egyesével.

Indultak is az óriások, csendben, egyesével. De ahogyan beértek a lyukon, a legkisebbik kis királyfi mind leszelte a fejüket, csendben, egyesével, a király kardjával. Azután meg lecsípte a körmük hegyét meg a nyelvük csücskét, s eltette.

Vitte vissza a király kardját, dugta azon véresen a király vánkosa alá. Ment akkor tovább, nyitott a másik hálószobába. Hát ott feküdt a király lánya, gyönyörűszép királykisasszony. Aludt az ágyban. De olyan nagyon szép volt, hogy mindjárt megszerette a kis királyfi, egy életre beleszeretett. Nem költötte fel, csak megcsókolta, s cserélt vele gyűrűt. Nézte még egy darabig, s örült neki. S ment tovább.

Talált még egy hálószobára. Ott látott egy Sánta Vitézt, aludt az is az ágyban. Mellette volt a pipája, s szelencében acél, kova, tapló. A pipához nem nyúlt a kis királyfi, de a pikszist a tűz-szerszámmal magához vette. S ment vissza az er- dőbe.

Visszatért a két testvéréhez. Vette elő a szelencét, ütött szikrát, rakott új tüzet. S már jött is a reggel, ébresztette a bátyjait.

De a sárkányról s óriásokról nem szólt semmit se.

Mentek megint fél nap, a három vándor királyfi. Akkor elértek a várhoz.

Szép, nagy vár volt, gazdag várossal, csillogó aranytoronnyal. Szépen fellobogózva, ünnepre. Oda betért a három vándor királyfi, s vettek maguknak szállást egy fogadóban. Úgy tudakolták aztán, hogy mire a zászlók, mi volna az ünnep.

Elmondta a fogadós. Hogy ma van a király lányának a lakodalma. Mert hét éve ostromolja már a várat hét gyilkos óriás. És hét éve kéri már a király lányát a Sánta Vitéz. De a király nem szerette, hát nem adta neki eddig a gyönyörű szép királykisasszonyt. Hanem mégis megígérte, hogyha megöli a Sánta Vitéz a hét gyilkos óriást, hát megesküdhetnek, s az országa lesz a hozomány. És ma reggel levágta a Sánta Vitéz a hét gyilkos óriást. Levágta a körmüket, kivágta a nyelvüket, s vitte a királyhoz. így ma lakodalom lesz. – így mesélte a fogadós. – Még a kutya is fánkot kap!

No, a legkisebbik kis királyfi hamar tintát kér erre meg tollat, papirost. – Még nem késő – gondolja –, még estig nem késő. – Zúgtak szörnyen már a harangok, az esketés az már ment javába, zengett az egész város, de hát mindegyfene, az esketés még nem számít, éjfélig még nem késő. Üti hamar a kalamárisba a pennát a kis királyfi, s ír egy levelet a királynak, hogy – felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, ez s ez vagyunk, három vándorló királyfiak, akik elindultak világot próbálni, hét országot látni, és hát mivel most éppen ide tévelyedtünk, szeretnénk jelen lenni a király lányának a lakodalmán, ha meg nem sértenénk vele felségedet. Csak hogy emeljük mink is a pompa fényét. Tisztelettel – és aláírta. Meg a másik kettő is aláírta. Fogad hamar egy inast, odaadja neki a levelet, hogy – no, fussál hamar a felséges királyhoz, juttasd ezt a saját kezébe, de szaladjál nagyon!

Olvassa a király a levelet, és igen megörül. Milyen szerencse, úgyis olyan bosszús meg ideges ma egész nap, meg a menyasszony is csak sír, sír szakadatlan, hát talán majd a vándorló királyfiúk jót tesznek nekik. Küldi is értük a kocsit, azonnal. Mer úgy volt evvel ez a király, hogy örült is volna, hogy a gyilkos óriásoktól szabadult az ország, de viszont a folytatás már nem tetszett neki sehogy se. Mer nem bízott valahogy ebbe a Sánta Vitézbe. Csak hát ugye – most mit csináljon? No, küldte a kocsit a királyfiakér, mindenesetre.

Jön a három királyfi. Szállnak ki a hintóból. Szépek mind a hárman, egyik daliább, mint a másik, figyeli is a királykisasszony, már az ablakon át. De főként a legkisebbiket. Mer hogy az de szép! Hanem csak elfussa a királylány szemét a könny, erre is csak ríni tud.

Vezetik befelé a királyfiakat – erre tessék, ide, tessék helyet foglalni. – Csak egy kisebb terembe voltak, toronyszobába, nem a nagyterembe, mer nagyon nagy cécót nem akart a király, hogy ugye a vejét nem szívelte. Inkább csak a családi kör, meg az udvarból, aki már olyan nagyon kötelező, és csak kisterem, gyertyákkal bevilágítva. Szóval: nem túl nagy lakodalom.

Azér persze az új király, a Sánta Vitéz az aranyos trónust, azt csak bevonszolta már magának. Mer ugye, már ő a király. Meg mind a katonák is, akikkel a folyosók meg ajtók vannak kirakva: már mind őreá fölesketve, a Sánta Vitézre. A falra meg kiszögelve a jelvények: a hét óriásnyelv, a száznegyven köröm. Figyeli ám a kis királyfi, ahogy helyet foglal: Hát persze. Mind csonka az, a nyelvek, a körmök. Mer

mindnek a hegye az ő zsebébe! No, jól van!

Mer így történt ez az egész. Hogy amikor ez a Sánta Vitéz reggel már a poloskától nem alhatott, hát keresi a pipáját, veszi a szájába, gyújtana rá. De a tüzet nem leli. No, akkor nagy morogva kikel, előhalássza a papucsát, belelép, kicsoszog, hogy a dolgát végezné. Ahogy így kinn őgyeleg, helyet keres magának, hát letekint a falról, s hát mit lát? Ott lássa a hét gyilkos óriást, felaprítva. Azon papucsosan szalad a konyhára kést kérni, fut vissza, le a falhoz, piszkálgassa előbb az óriásdarabokat náddal, nem mozdulnak-e, meg nem harapnak-e – de hát hogyan mozdulnának, hetven részre szabva! meg a vér is alvadt már – no, akkor neki, vágja ki a nyelvüket, nyúzza le a körmüket, úgy nyargal vissza, még az egyik papucsát is lehagyta, úgy döngeti-rugdalja a király ajtaját: – Felség, felség! Lakodalom lesz máma! – Hát így történt ez!

No, jól van – gondolja magába a kis királyfi, ahogy ezt az egészet végigérti.

– Hát tessék akkor, szeljenek! – mer hozták már a levest. – Tessék, fogyasszanak, ne kínáltassák magukat! Te meg ne bőgj örökké – azt mondja az öreg király a lányának –, mer tisztára megbolondul már az ember. Ne ríjál már, hallod?! A fejem is fáj. Inkább kérjük meg a királyfiakat, hogy mesélnének valamit magukról. Vándorúton vannak, nagy földet bejártak, sokat tapasztaltak biztos.

– Hát, felség – így kezdi a legöregebb királyfi –, olyan sokat azér még nem tapasztaltunk. Hiszen még csak negyedik napja, hogy elhagytuk az atyánkat, hogy világot próbálni indultunk, hét országot látni. Hanem egy valamit azér mégis elmondanék, ha nem röstellik hallgatni.

– Mondja, mondja! Halljuk! – Biztassa a legöregebb királyfit. Az meg nekikezd.

– Amikor mink elindultunk onnan hazulról, kardot kötöttünk, íjat, nyilakat vettünk, tarisznyába szalonnát s kenyeret, meg egy bögrét parázssal. S tettünk egy nagy fogadást. Hogy amíg mi vándorlunk, minden éjjel más őrködik, rakja a tüzet és el nem alszik. Aki pedig ezt megszegné, elaludna, vagy a tüzet hagyná, annak másnap a másik kettő üsse le a fejét. Erősen megfogadtuk.

Szörnyülködnek erre mind a királyék, a lakodalmasok. Hogy micsoda kemény legények!

– No, azután – folytassa a legöregebb királyfi –, első napon vándoroltunk estig. Este egy nagy erdőbe megálltunk. Megraktam a tüzet, melléültünk vacsorázni. Hát ahogy ott vacsorázunk, hát hirtelen az erdőből előjön egy farkas. De nem dühös, nem vicsorít, nyugton leül mellénk, s csak a szemén látni: enni kér. Erre ez az öcsénk, mivel olyan jószívű, azt mondja nekünk: – Bátyáim, éhes ez a vadállat. Adhatnánk-e mi ennek egy karéj kenyeret? Hisz szépen kéri! – Mi meg mondjuk rá: – No, adjál csak. – Lökött is az öcsénk a farkasnak egy karéj kenyeret. Az meg avval odébbállt.

Akkor ez a két kisebb lefeküdt aludni. Én meg raktam a tüzet, őrködtem. Hát ahogy ott virrasztok, éjfélkor csörren az erdő, perdül elő a farkas, s jön nekem. Kinn van minden foga, kapna derékon.

Hát megrezdült a térdem, de azért próbáltam nem félni. Kihúztam a kardom, s összementünk. Téptük, gyűrtük egy darabig egymást, hanem aztán győztem. Amikor már nem mozdult a vadállat, kivágtam még a nyelvét meg a körmei hegyét, azt eltettem. A dögöt meg elhúztam arrébb, nehogy a két öcsém reggel megriadjon.

– Épp jókorra végeztem, rakni kellett a tüzet. Majd reggel lett, költöttem a testvéreim, früstököltünk, s indultunk. Én a farkasról ezeknek nem szóltam, féltem: megijednek. De a körmök meg a nyelv itt vannak – tessék, felség. Hát ennyi volt…

Nézik, csudálják: igaz! Ez vitéz! – No – mondja az öreg király a legnagyobbik királyfinak –, derék egy dolgot tettél! Jó katonám lennél. De jutalmat is érdemelsz, hát ez a színarany pohár, ami előtted van a bornak, hát ez legyen a tiéd!

Megköszöni szépen a poharat a legnagyobbik királyfi. S már következhet a középső, mer az öreg király ahogy lássa, hogy a lányának milyen jót tesz, hogy hallgassa, hogy nézi a királyfiakat, hát biztassa a középsőt is: meséljen már. Hátha vele is történt tán szóra érdemes dolog. Már akkor a káposztát ették, s készítették a sültet.

– Hát, felséges király – kezdi el a középső királyfi –, olyan túl nagy dolgok ha nem is, de egy valami rajtam is esett. Azt elbeszélném, ha nem unják hallgatni.

– Hogyne, tessék, halljuk! – És készülnek figyelni a második királyfit.

– Ahogy mink a vándorutunk másodnapján reggel elindultunk, mentünk megint estig. Este egy nagy erdőbe megálltunk. Megraktam a

tüzet, melléültünk szalonnázni. Hát ahogy ott vacsorálunk, hát hirtelen az erdőből előjön egy jó darab medve. De nem mérges, nem fúj, leül szépen mellénk. Csak a szeme majd kipattan, úgy kér vele, rimánkodik, hogy – éhes. Ez a jószívű meg, az öcsénk, csak kijárja ennek is a fejadagját, hogy – testvéreim – azt mondja –, nem csudát látni jött ez, hanem éhes bizony a szegény jószág. Hátha adnánk néki? – Jól van, etessed csak – mondjuk a gyereknek, s hát ez szel is neki három karéjjal, adja oda. S tisztul el a medve.

Akkor az én két testvérem ledőlt aludni. Én meg rakom a tüzet, őrizgetem őket. Hát, ahogy ott virrasztok, úgy éjfél körül hallom ám mögöttem: reccsen az erdő. Nézek oda, hát nagy csattogással ugrik ki a medve, s nekem! De úgy, hogy mindjárt felfal! Vagy hétszer volt erősebb egy farkasnál.

De megijedni is alig volt merszem. Csak ki a kardot, s mentünk össze. Nohát, jól megizzasztottuk egymást. Birkóztunk ott jó ideig, míg aztán csak sikerült levágnom. Amikor már nem mozdult a fenevad, levágtam a körmei hegyét meg a nyelve csücskét, azt eltettem, s kettévágtam, úgy vonszoltam cl a dögöt a bokrok alá, oly nagy volt. Mégse hagyom ott, még megrettennek a testvéreim, ha reggel meglássák.

Hanem a tűzzel majdnem megjártam, pedig az éltem volt rajta. Mer két mogyorócska parazsat alig találtam már a hamuba, úgy elhamvadt az, míg én medvéztem. Meglett mégis, megraktam, fújtam, lángot kapott. S reggel is lett már, költöttem a testvéreim, früstököltünk, s indultunk. Én a medvéről ezeknek nem szóltam. Féltem: megijednek. De a körmök meg a nyelv is itt vannak + tessék, felséges király! Hát ennyi volt … Nézik mind a jeleket: Igaz ez, és nem tréfa! Hős ez! – Hát csudálják s tisztelik érte, szörnyen. – Férfimunka volt – mondja az öreg király is –, ember vagy, fiam! Jó katonám lehetnél. De érdemelsz is jutalmat, hát ez a színarany pohár, amibe a bor van előtted, hát legyen ez a tiéd!

Köszöni szépen az ajándékot a középső királyfi – s no, hát akkor jöhetne a legkisebb.

De már avval úgy van addigra a királykisasszony, hogy nem is tudja, mit kívánjon annak a szép kis királylegénynek. Mer ha most ez is elősorolja, hogy ő is farkassal meg medvével küzdött, hát azt ki se bírná, el is ájulna, ha csak hallgassa – gondolja magába a

királykisasszony. De ha meg azt mondaná a kis királyfi, hogy – felség, hát énvelem nem volt semmi se: amíg én őrködtem, volt éppen valamicske nesz, de hogy odamentem, meglestem, hát látom: csak egy vakondok: más semmi se volt – hát ha most ez ezt mondaná, hát úgy se jó. Mer amazoknál legyen alábbvaló? – Hát izgult rettentően a kislány meg csitította magát, hogy – buta vagyok, hát látom hiszen, hogy itt ül előttem, meg nem ette semmi vadállat, minden csontja ép! Hát akkor mit tipródok úgy? Várjam ki a végét!

No, így kezdte mondani a legkisebb királyfi a magáét.

– Felséges királyatyám – így mondja –, ha szórakozást szerzek vele kegyelmednek s a kedves családjának, hát elbeszélhetem én is, amibe voltam. Habár nem olyan túlságosan nagy dolog tán …

– No, rajta csak, hallgassuk! – biztassa az öreg király, s tölt újra mindnek, mer mát* a rétesnél voltak akkorára, és poharaztak.

– Hát elkezdem.

Hát harmadnapja vándoroltunk már mink a két bátyámmal, s szép nagy utat megtettünk. Hogy az este reánk szállt, megint egy nagy fekete rengeteg ült rajtunk. Hát lepihentünk tarisznyát bontani, szállást kaparni magunknak, én meg, hogy a sor rajtam volt, veszem elő a parazsas bögrét, lobogtatok szép nagy tüzet. Ügy ülünk le szalonnázni, így szeldeljük magunkba az ételt s melegszünk – amikor egyszer nagyot robban az erdő. No, mi jő? Hát jő egy nagy temérdek sárkány, de akkora, hogy megáll bennünk a falat. Hét feje van, hordó nagyok, lúd nagyságú szemekkel. De ám nem bánt senkit ez a borzalom nagy barom, de még csak nem is moccan úgy, hogy tán valami szerénytelenséget lehetne várni tőle, hanem ül szelíden mellénk az ülepére, s ott marad veszteg, csak éppen úgy elkezdi nézni az ételünket, de olyan keserves kívánással, hogy majd könnybe nem lábad az a tizennégy bánatos lúdszeme. Nevetni kellett volna rajt, ha lett volna nevethetnénk.

No – mondom a bátyáimnak –, testvérek, hát ismét vendégünk van. Mit gondoltok – kérdem tőlük –, adok én ennek is, ne élhessen panasszal! Ne mondhassa, hogy mostohább amazoknál. --És adtam is neki, hét karéj kenyeret, mivel oly nagy test. Elláttam mindegyik fejét egy karéjjal, s meg is nyugszik a lelke ettől. Kel fel, s indul békével a hétfejű sárkány.

Faragcsáltuk még a szalonnabőrt, meg megolvastuk a morzsát,

aztán az én két bátyámat elnyomta az álom, mer elnehezedtek az úttól. Alusznak, szuszognak, én meg látok a tűzhöz, táplálom gallyal, húzom rá a tönköt, igazgatom, ég is szépen, lobogva. Virrasztok, telik az idő. Eljön már az éjfél is. Hát, egyszer mintha a föld hasadna .ketté s az ég összedőlne: odaterem a hétfejű sárkány. De úgy, hogy most mindjárt elnyel, a hét fejével egyszerre! Csak ránéztem, s elgyengültem, elment az erőm.

– Féltél? – kérdi a királylány súgva, s a királyfi lássa, hogy a kisírt szeme kétszer nagyobb s hétszer szebb, mint az előbb még.

– Féltem – mondja a királyfi, s lehajtsa a fejét.

– S győztél rajta? – kérdezi a király.

– Igen, felség, azér győztem – s néz föl megin a kis királyfi. – Hosszan vívtunk, megbirkóztunk erősen. Nem hittem, hogy győzöm, de győztem mégis. Ügy szedtem el egyenként a hét fejét. De mikor az első lenn volt, nem hittem, hogy a hathoz erőm lesz, s amikor már csak egy volt meg, nem hittem, még akkor se, hogy állom.

Hat fejével végeztem már, ahogy a tűzre nézek. Hát rémülök el, mer alig pillog a tűz már. Hát most etetni kéne már azt is, de a sárkány még erőbe! Hát nincs másképp, csak a sárkányt kell vágni. Mer inkább a bátyáim kezétől haljak reggel én, semhogy ez a barom itt mindhármunkat faljon. Küzdtem tovább. Vérbe-verejtékbe. S már az életem lemondtam rég, ahogy végre a sárkány hetedik fejét is a porba csaptam. Már csak holdvilágnál. Mer tapogatok a tűzhöz: hideg már a helye is.

Még lekörmöltem a sárkányt, még összekerestem a hét fejét a nyelvekér, még összemészároltam a szörnyeteg dögöt, hétfelé, hogy elcibáljam be az erdőbe, ne szörnyülködjenek a bátyáim reggel – avval kész lettem. S hát, nekivágtam a rengetegnek, keresnék tüzet valahol.

Csak mentem, de nem láttam semmi fényt, üres volt az erdő és sötét. Csönd volt, csak mentem, figyeltem. Akkor reszketést hallok s vacogást. Megállok, s hallgatom. – Ki vagy? – Valaki jön az erdőn, zörög s reszket. – Ki vagy?! – A Hajnal vagyok. És fázok. – No, lekapom a nadrágszíjam, megkötözöm a Hajnalt egy fához. – A legkisebbik királyfi vagyok – mondom neki –, és dolgom van még hajnalig. Maradjál, kérlek, s ne haragudj! – És megyek tovább.

Mentem megint, jó utat az erdőn, a csöndbe. Hát megin jár valaki, motoz az avarral a holdfénybe. S nyöszörög. – Ki vagy?! – Az Éjfél

vagyok – mondja az öreg –, de fázok. A Hajnalt várom, de már nagyon fázok. – Nem jön még – és kihúztam a gatyám kötőjét, megkötöztem az Éjfélt egy fához. – A legkisebbik kis királyfi vagyok, de kell nagyon az idő. Hát álljál itt, kérlek, majd kioldozlak. De ne haragudj.

Így mentem még nagy utat. De hogy tüzet nem láttam, felmásztam egy fára, onnan néztem szét. No, ott világít, messze, szikrázó piros tűz! – s másztam lefelé hamar, siettem arra. De megálltam távol még a tűztől, s odanőtt a lábam. Mer a tűznél hat nagy, gyilkos óriás feküdt, s egy hetedik őrködött. Hát ezektől nem kérhetek. Még közel se mehetek, hisz eltaposnak, vagy kitépik a lábamat, és úgy szórakoznak velem, mint egy szegény szöcskével! De mivel a tűz meg kellett, nem tudtam mást kigondolni, vettem az íjamat, választottam egy jó vesszőt, megcéloztam a tüzet. Találtam, a közepébe, kipattant egy parazsacska, s elrepült messze. Szaladva mentem, kerülővel. Megleltem a szikrácskát az avaron. Kaptam fel, s futottam, bújtam vele.

De hiába. Az óriások felrezzentek, észrevették, s ahogy a szikra világított, megtalálták. Hármat léptek, beértek, s a rabuk voltam. Felvettek a kezükbe, és úgy néztek : – Né, a tolvaj! Hát ez szöktette meg a parazsunkat! Hát mondjad, te kis micsoda, ezt hogy gondoltad? Hogy a bácsik tüzéből elcsensz magadnak?

Mondom nekik, hogy mire kellett nekem az a parázs. De csak röhögték. – Tudjátok, mit? – azt mondja az egyik. – Tegyük vízre, tud-e úszni?

– Nem – mondja a másik –, hanem húzassunk vele játékhajót! – Inkább tartsuk kalickába, tanítsuk meg viccekre, hogy a kalickából mondja fel a vicceket, ha szólítsuk! – Vagy tanítsuk repülni: lőjük föl csúzlin! – Azt se, hanem tegyük tűzbe, ugyan pattog-e, mint a szalonnabőr?

– Jó – mondja a hatodik –, de még előbb megnézzük, fiú-e vagy mi?

– Egyiket se – azt mondja akkor a vezérük, a legnagyobb óriás. – Mer gondoltam valamit. Nyíllal lőtted te azt a parazsat? – Nyíllal lőttem.

– Honnan lőtted? – Mutatom neki, hogy hol álltam, ahogy a vesszőt kilőttem. Szép – azt mondja –, értesz hozzá. Hát, fiúk – azt mondja –, ez a kisegér fogja nekünk lelőni az aranykakast!

Már akkor az öreg király meg a kis királylány meg a többi is, aki

csak ott van, úgy hallgassa a királyfi meséjét, olyan csöndbe, meglapult szívvel, hogy a gyertyákat lehet hallani sercegni, olyan figyelemmel.

Folytassa a kis királyfi.

– Akkor ez az óriásvezér elmondta nekem, mi volna ez az aranykakas. Hogy ők, óriások már hét éve ostromolnak egy várat. De erővel nem tudják megvenni, mer nagy, erős fala van. Fondorlattal meg szinte nem jutnak semmire, mer van a várba egy aranytorony, azon ül egy szép aranykakas, aki vigyáz, s hogyha ők csak közel mennek éjjel is a várhoz, hát az észreveszi, kukorékol, riasztja a népet. Ezer ezt az aranykakast én most majd lelövöm. Mer kicsi vagyok és jó nyilas. Úgy ők bejutnak a várba. Én meg ajándékot kapok meg parazsat is, s mehetek.

Hát nagy istentelenséget kívánnak ezek tőlem

– gondoltam magamban –, de talán majd fordíthattunk a dolgon. Egyebet nem tehettem, hisz a kezükbe voltam: vittek a várhoz, állítottak egy bokor mögé, adták a vesszőt – no lőjek! – Szép holdfény van, ott ragyog az aranykakas, az aranykupolán, látom jól, hát kihúzom az ideget, elszáll a nyíl – s a kis kakas lebukik a toronyról.

Inti az öreg király akkor az inasát, súgja neki:

– Szaladjál csak, fiam, az aranytoronyhoz, nézz utána az aranykakasnak, de lábujjhegyen! Elpárolog a kisinas, s már jön is vissza, súgja a király fülébe: – Felséges királyom, ott fekszik az aranykakas a torony alján, nyíllal átütve, halva. Észre se vettük eddig a nagy sürgésbe!

Csak bólintott az öreg király.

– No, örültek az óriások – mondja tovább a kis királyfi. – De nem eresztettek még el. – Eljössz velünk még be a várba. Onnan majd elküldünk ajándékkal meg parázssal! – s vittek magukkal a falhoz. Ott nekiestek, kivájtak a fal alatt egy aknát, egy barlangfolyosót, hogy azon bemenjenek. De amikor kész lettek, nem mertek indulni. – Küldjük az egeret – azt mondja a vezér –, majd az kiszimatolja, mi van odabenn. Ügyes is meg apró, nem feltűnő, ha valaki meglátja az utcán. – Avval belöktek, hogy járjak körbe, jöjjek vissza, s tegyek jelentést.

Szép, nagy vár volt. Nemcsak a fal volt jó erős, gazdag volt a város is. Szép, kedves utcák, lógtak végig a cégérek a kapukon, jó mestereket hirdettek, meg tiszta, söpört, nagy terek, ahol a piacokat

tartsák – de most aludtak az emberek, hold sütötte a köveket meg a tetők cserepét. Szép, nagy palota volt a vár közepén, csillogó aranytoronnyal, de katona se őrizte a palotát, pedig ott lakott a király – de hát a városba szeretetbe éltek, nem tartottak egymástól, kifelé meg vigyázott az aranykakas, míg megvolt. Bementem a palota nyitott kapuján, nem szólt hozzám senki. Nyitottam sorba a termeket, szép szőnyegeken jártam, drága bútorokat csudáltam, és félrehajtottam a bársonyfüggönyt, kitekintettem az erdők felé, amerre a bátyáim aludtak. Szép holdfény volt.

Benyitottam egy terembe, ott aludt a király. Gyertya égett mellette, láthattam az arcát. Láttam, fehér szakállú, mint apám. Még a horkolása is olyanforma. Néztem, hallgattam. Mentem tovább.

– Nem vittél el semmit? – kérdez bele a nagy csöndbe akkor a Sánta Vitéz.

– De igen! Ott lógott az aranynyelű ékköves kard a falon! Azt elvettem!

Keresi a Sánta Vitéz a szemével a kisinast, de az ott ül a küszöbön, s a szeme a királyfin.

– Megyek tovább. Lépek be a másik hálószobába. Ég a gyertya ott is. De aki ott alszik, hát gyönyörű szép. Állok, nézem. Sokáig nézem. S csak megcsókolom csendbe a vánkoson a haját.

Megcsendesedett a kicsi királyfi. Várt csak, nézett maga elé. Fáradtnak is érezte magát, most fáradtnak. Meg nem látta már jól a jövőt. Nyúlt a pohárér, emelte a szájához, ivott kicsit, szelíden.

– Mi lett aztán? – kérdezi a csendbe a király.

– Hát mi lett volna?! – fakad ki keservesen a királyfi. – Elpusztítottuk a várost! Visszamentem az óriásokhoz. Kikiáltottam nekik: – Jöhettek! – Beugráltak az óriások. Követ fogott mind, meg én is! Ahogy egy utcán végigment egy óriás, csak por maradt utána! Beleült egy térbe a seggével, s csak röhögött! Az aranytornyot csak megszorongatta a vezér, és mintha kásából lenne! Felgyújtanivaló is alig maradt a végén, meg a szaladozó népekből annyi se, hogy skatulyakocsiba meg játékhajóba fogni való vagy kalickalakó jutott volna, az utolját úgy fogdosták össze, mint a bolhát, csak pattogatták szét őket a körmükön! Csak még a királyi hálószobákat kellett mutatnom, mert az óriások úgy akarták, hogy a királlyal megpróbáljuk: ha tűzbe mártjuk, vinnyog-e, kunkorodik-e, mint a

szalonnabőr? Még ezt eljátszottuk, aztán mehettem. Adtak az óriások három aranypoharat a király készletéből, gyújthattam fáklyát a palota tüzénél, s indultam! Mentem. Megleltem az Éjfélt, feloldtam. Megleltem a Hajnalt, eleresztettem. Elértem a bátyáimhoz, gyújtottam új tüzet a fáklyáról, nagyot, ropogósát, és jött a hajnal! Keltettem a testvéreim: – Ébredni! – Ugrottak föl: – Hű, de hosszú éjjel volt! – Az volt, testvérek! No, nesztek itt van egy-egy aranypohár, királyi címerrel, egy vakondok adta az éjjel! És indulás! Gyerünk vándorolni! – Hát ez lett aztán!

– Nem igaz – mondja rekedten a király.

– Nem igaz – mondja sírva a királykisasszony. Meg utána a többi.

– Nem igaz – azt mondja szelíden a királyfi –, nem igaz. – Megint csendbe lett, hallgassa megin a gyertyákat, hogy sercegnek. Meg iszik.

– Visszamentem a falhoz, a lyukhoz. Kiszóltam halkan ezeknek, hogy csend van, próbáljanak vigyázva bemászni, óvatosan, egyesével. Tanakodtak még, hogy melyikük kezdje, aztán egy elindult négykézláb az aknába. Ahogy kiért, és állt volna fel, elvágtam a nyakát, a király kardjával.

Levágtam hamar a körmei hegyét meg a nyelve csücskét, a testet meg szétvágtam tízfelé, odébbvontam kissé, s szóltam, hogy jöhet a második.

És így a többit is. Mind a hetet. A körmeik meg a nyelvük hegye …

– Igen – azt mondja rá a király.

– Itt van a zsebembe.

– Igen – mondja a király.

– Akkor visszamentem a palotába. Vissza a király hálószobájába. Aludt még a király ugyanúgy, csak a másik oldalára fordult. Odaléptem vigyázva, és a kardját – úgy, véresen – bedugtam a párnája alá.

– Igen – mondja a király. Nem néz az inasra.

– Akkor kimentem a palota elé. A szökőkútnál lemosdottam magamról a vért. Úgy mentem vissza, a másik hálószobába. Még nem égett le ott se a gyertya. Leültem egy selyempárnára az ágy mellé, úgy néztem a gyertyát. Aztán odaléptem, mer gyűrűt láttam az ujján, le akartam húzni a gyűrűt. De megrettentem, mer az ujjai alig aludtak. Mégis lehúztam, meg lehúztam a magamét is, és megcseréltem a gyűrűket. Minálunk az a szokás, ha valaki nagyon megszereti a

másikat, és szeretné már haláláig mindig csak annak az arcát látni, hát akkor gyűrűt cserél vele. Megcseréltem a gyűrűket. És elmentem.

– Hát igen – azt mondja megint a király.

– No, igen! – mondja a Sánta Vitéz is. És fölálll, hogy töltse körbe a bort.

– Szép történet volt, kétségtelen.

– Hanem, te királyfi! – azt mondja a Sánta Vitéz. – Nagy kópé vagy azért te, hallod-e! Mert tudod, mi tűnt fel énnekem a te történetedben? No, figyelj csak. Mikor találkoztál az erdőben azzal a Hajnallal vagy kivel, hogy is mondtad? A nadrágszíjaddal kötötted a fához? Igen? Hát az Éjfélt? Azt meg, ugye, a gatyamadzagoddal, vagy nem? Látod, odafigyeltem, megjegyeztem én! Namármost. Amikor meg utána a hálószobákban csatangoltál, a királykisasszonyodnál – vagy nem az lett volna? mi? az, ugye? – akkor mi volt a nadrágoddal meg a gatyáddal, he? Te gyerek! Fogtad tán akkor a gatyádat, hogy gatya nélkül ne maradj? Vagy talán bizony – nem is fogtad?! Erre felelj énnekem, te golyhó! Nagy gengszter vagy te, fiú, én csak azt mondhatom! Megéred te a pénzed!

– No, jó – azt mondja a Sánta Vitéz, és ásít egy nagyot. – Hát csak viccelek, persze. Mert szép történet volt ez azért, derék történet, szó se róla. De igazán szép. Hanem – elhaladt az idő. Azt mondanám: igyuk ki még ezt, aztán – takarodó, ha senki nem ellenzi. Késő lett nagyon, éjfél felé tartunk, és hát sok minden volt máma, elfáradtunk, hát kíméljük meg az egészséget. No, hát – isten-isten! De töltsön már valaki a katonáimnak is, elvégre a lakodalmam van!

És körbe koccintott a katonáival.

– Nem rossz bor ez, meg az ereje is megvan. Az unokatestvérem termése, én kértem, hogy a mai szép estére ebből küldjön egy hordóval. Hatéves bor, nem túl öreg, de akárki akármit mond, én ezt az évjáratot becsülöm legtöbbre, pedig végigkóstoltam egypárat, ami itt a környék pincéiben van, azt igencsak mindet ismerem! Nem azt mondom, hogy értenék hozzá, vagy mi, de azért talán csakugyan más ez, mint amit a kereskedők összepancsolnak. Ezt mindjárt megérzi az ember, egy pohár után, mert ereje az van. Fejfájást viszont nem csinál! No, hát akkor – egészségünkre! És most tényleg gondoljunk a pihenésre. Nem sértődnek meg tán a vendégeink sem, hogy ezt mondom. Vagy igen? Mi? No. Csak tréfálok. Hát békés jó éjszakát,

kedves mindnyájunknak. No, gyere szépen – szól oda a királykisasszonynak is. – Gyere már szépen. És ne sírj örökké. Ja, igen. a királyfiaknak meg majd mutat az inas vendégszobát. Nem kell rossz hírünket költeni, hogy a fogadóba küldjük a vendéget! Majd a holmit reggel áthozatjuk. Hát szép álmokat! – Hát igen – mondja rá a király.

Reggel erős, friss nap tűzött be a zsalugáteren. Már hajnalban szekerek meg targoncák zötyögtek végig a palota előtt a macskaköves utcán, vitték a gyümölcsöt a piacokra, az istállókban meg dobogtak a királyi lovak, s harsogva ették a jó zabot. Ébredtek az emberek, lefetyeltek a kofák, zsivajogtak a gyerekek – kezdődött az új nap.

Még öltöztek csak a királyfiak, a csizmájukat bokszolták, meg beretválkoztak, s már jött, kopogott a Sánta Vitéz, az új király, frissen, mint a jó gazdához illik. – Jó reggelt! Szabad? No, nem volt kemény a derékalj? Ez jó szoba, nem túl meleg, csak talán reggel nagyon zajos, bejön az utcai lárma. Éber alvónak kellemetlen. No. Hát csak azért jöttem, mert jutott eszembe, hogy kellene nekem három ilyen derék kapitány a seregembe. Mit szólnátok hozzá? Nem sorolom az előnyeit, de nem járnátok vele rosszul. Nem kell azonnal felelni, mennem kell most úgyis az istállóra, míg megterítenek reggelihez, gondolkozzatok!

Elment, s gondolkoztak a királyfiak. A két idősebb megvitatta, hogy nem látszik ez rossz helynek, meg biztos helynek látszik. Ha meg másképp alakulna, hát fel lehet mondani.

A legkisebb kis királyfi azt mondta, hogy – hát ő nem.

Jön az öreg király is, kérdi, hogy – jó reggelt, no, mondta a vőm ezt a kapitánydolgot? Mit válaszoltok? – A két idősebb mondja rá, hogy – mi beállnánk kapitánynak, elfogadjuk.

A kicsi meg, hogy – hát ő nem.

– Hát igen – mondja rá a király.

Jön a Sánta Vitéz is vissza, hogy – no? -Mondja rá a két idősebb: – Felség, mi beállnánk, s köszönjük.

S mondja a kicsi, hogy ő továbbmegy. Mer úgy indult, hogy világot próbál, hét országot lát. Hát inkább azt teljesítené.

– De ez még nálam maradt – és nyújtsa át a pikszist az új királynak. Benne a tapló, kő s acél.

– Az ám, bizony – örül meg az új király –, az ám! Nem tudtam

pipálni, tegnap reggel óta! Úgy kellett a konyháról parazsat lopnom!

Elköszönt a kis királyfi a bátyjaitól: – Isten veletek. – Felkötötte a kardját, vállra vette az íját, a tarisznyát is a parazsas bögrével, s indult el.

Az udvaron érte utol az öreg király. – Fiam, egy szóra!

– Fiam, a pohár! – azt mondja az öreg király, ahogy beéri a királyfit. – Az aranypohár, amiből tegnap ittál! Elfelejtettem tegnap. Neked adom, hiszen érdemled.

S átadta a poharat a kedves öreg a legkisebbnek is.

Az megköszönte szépen: – Köszönöm.

Avval indul tovább a legkisebbik kis királyfi, vándorolni, világot próbálni.

Még hat országa hátravan.

TÖREDÉKEK MAGYAR NÉPMESÉKBŐL

Elindult világot próbálni

Reggel – nem korán – felkelt, felöltözött. Megkereste az apja öreg aktatáskáját, amiben az az ebédet hordta volt magával a munkába, leporolta, kézbe vette. Zsebre vágta a bicskáját. Bezárta a házat – a kiskaput nem, volt kulcsa. Elindult.

Az italboltnál megállt, bement. Leült egy asztalhoz, a táblákkal szembe: „Táncközbe lekérni tilos!” – „Tizenhat éven aluliak és egyenruhás ipari tanulók 8 óra után a helységben nem tartózkodhatnak!” – „Fogyasszon vitamindús gyümölcs levet!” Délelőtt volt, a cimbalmon huzat.

– Egy korsót kérek.

– Nincsen csapolt sör, hétfő van. Kinizsit tudok hozni.

– Hozzál egy kinizsit akkor.

Jöttek a szomszéd asztalhoz is. – No, mi újság van, Tiborkám? – Nincsen semmi, Tallós elvtárs. – No, az nem sok. – Jó reggelt, Tallós elvtárs! – Szerbusz, Terikém! No, mi újság van? – Semmi se, Tallós elvtárs. – Az nem sok, hallod-e. Cseresznyét hozzál nekünk, Terikém. Cseppentő elvtársat nem láttad még? – Nem volt még máma, Tallós elvtárs! Mi újság van? – Semmi, Tallós elvtárs. – Az nem sok, komám! Mit isztok? – Cseresznyét innánk, ha hoznák már. Mi van, Tibor? – Semmi se, Gusztikám – Aradi elvtárs?

– Nem tudom, nem jött még. No, üljetek le. Van valami újság, Terikém? – Semmi se, Sipos elvtárs.

– No, az nem sok. Cseresznyét hozzál minekünk is, Terikém.

„Kedves vendégünk! esetleges panaszával, észrevételével forduljon az ÜZLETVEZETŐHÖZ! Ha panasza ezúton sem nyer kielégítést, vegye Agénybe a panaszkönyvet! Felettes hatóságunk: „FMSZ megyei …”

Megitta a sört.

– Valami ennivalótok van-e?

– Májkrém.

– Kifli?

– Van, de szombati. Hozzam azért? De zárunk ám már, nem tudod megenni már. Kilenckor zárunk.

– Elviszem, nem itt eszem meg. Hozzál két májkrémet.

– Kiflit?

– Meg tíz kiflit.

Hozta a lány a két kis dobozt. Csúnya lány volt, csúnya lábakkal, Terike – ismerte, iskolatársa volt, osztálytársa.

– Mennyi?

– Huszonnégy húsz, a sörrel.

Kivárta a visszájánk, de még nem tette el. Ült még, nézte a kocsmát.

– Hé, Cseppentő elvtárs, ne szökjél el! Mi újság van? – Nincsen semmi, Tiborkám! Mit isztok? – Cseresznyét. Gyere, igyál te is. Terikém, hozzál még öt cseresznyét, jól van, szívem? – Hozom azonnal, Tollár elvtárs. – Mi újság van, Józsikám, meséljél már valamit! – Á, nincsen semmi, Paládi elvtárs. – Hát az nem sok. Kurva meleg lesz ma is, elhiszitek?

Felállt, kiment. A hülye öregasszony, aki a bicikliket őrizte, ott ült a lépcsőn. Odadobta neki az ötnyolcvan aprót.

Lement a járdáról, az országútra. Ott hevert egy üres májkrémes doboz a porban. Megrúgta, hogy elrepült – ronda bugással – az árokba.

– Az isten bassza meg! – mondta, középhangosan.

Állt még egy darabig, aztán elindult az országúton, világot próbálni.

Ha ezer lelked lenne

A tizenkét fejű sárkány mondja: – Kár volt tenéked megszületned, te Sándor! Még az anyád méhibe vótál, már akkor én tudtam, meg kell birkóznunk minekünk – de tudtam azt is már, hogy hányféle töröm majd a te csontodat. Hát jobb lett vóna tenéked ott maradni, Sándor, az anyád méhibe, inkább ott maradtál vóna, semhogy most énelébem gyere. Ha ezer lelked lenne, most úgyis meghalnál, Sándor!

M. Antal 43 *éves főkönyvelő (Kecskemét) mondja:*

– De hiszen ez roppant veszélyes!

G. József 28 éves rakodómunkás (Alsószentmártoni ÁG) mondja:

– Kedves komám, muszáj lenne csinálni valamit, legkivált a víz végett – hát köllene a víz. Szóval, ha tudnál valamit, az nagyon jó lenne. Az ugye a nehézség, hogy marha erős, hát tudom, nem könnyű dolog, az biztos. Viszont csak muszáj lenne mégis, a víz végett, meg a lányok végett, meg egyáltalán! Már okádásig vagyok a sörrel. Hát én

biztatlak, Sándor, meg kérlek is rá. Próbáld meg, ha te is úgy látod jónak.

Fanyüvő mondja : Kedves Sándor!

Kellemetlen, de azt hiszem, el nem hanyagolható kötelességem leülni most és írni neked. Kevés esélyem van rá, hogy megúszom a dolgot az ellenszenved kihívása nélkül, ezzel tisztában vagyok; mégsem tehetem meg, hogy most a szájamat befogva, ölbe tett kézzel várjam ki a fejleményeket, ha egyszer úgy tartom, barátok vagyunk. És gondold csak meg: mi más íratná velem ezt a levelet, ha nem ez a barátságérzés? De túl hosszú a bevezető, és túlságosan is mentegetődzöm. Csak hát – szeretném, ha komolyan vennél most, és nem féligolvasottan löknéd el magadtól ezt a papírt.

Ezek után már sejtheted a mondanivalómat: nem helyeslem ezt az ügyet, amibe kezdtél. Teljesen nyíltan és röviden: nem szeretném, hogy vasárnap kiállj.

Győztél már néhányszor életedben, hitted néhányszor, hogy győzöl, de talán valóban győztél is párszor – hiszen ott voltam magam is. De talán túlságosan is megszoktad a győzést. Azt hiszed talán, hogy mértanian szabályos grafikont rajzolhatsz a sorsodból, és az eddigi vonalból bemérhető a folytatás. Pedig nem így van ez; az ilyesféle grafikonok szabálytalanabbak, Sándor! A háromfejű legyőzése és a hétfejű legyőzése után könnyen következhet a *vereség* a tizenkét fejűtől, ha zavarja is a ritmusérzékedet!

Szidhatlak, hogy hiú vagy, hogy túl nagyra vágyói – no, nem szidlak, nem is lenne egészen őszinte dolog. Hiszen tudom, hogy klassz vagy. (Tudod is, hogy tudom.) Mégis, azon felül, hogy *nem akarlak* spenóttá aprítva látni (értsd meg! semmi kedvem ehhez a látványhoz!), azon felül is vannak elvi ellenvetéseim is azért. Nemcsak a vereséged és pusztulásod esetén siratlak, hanem a győzelmed esetén sem értek egyet veled.

Meséken nevelkedtünk – nem kenem rád! -mindketten. Legyőzhetetlen sárkányölőkön és Talpra magyaron, és ez rendben is volna, szép volt ez, csak hát – ezek mesék voltak. És a mese az mese. Arra való, amire való. És másra nem való.

Másfajta utakra kellene beállítanod magadat, Sándor, most már másakra, nem ezekre az álombeli győzelmekre! Goromba beszéd ez, tudom, mégis ki kell mondanom: feleslegesek most már ezek a

győzelmek nemcsak neked, de *mindenkinek feleslegesek.* Vedd észre, Sándor a felebarátaidat, akiknek bizony jobb a te gyönyörű kiállásod nélkül, hiszen már kitanulták az élet más, búvópatak-ösvényeit, és azokat járják. Vagy így is mondhatom: Hagyd *békében* az embereket, Sándor! Tiszteld a békéjüket! És gondolkodj rajta: lenne neked is helyed benne, ha akarnád! Légy bölcsebb, megértőbb az emberekkel. Kérlek! És hallgass rám, mert ők nem fognak erről nyíltan beszélni veled. Ők inkább szerencsésen lenyisszantják a fejed, és 'akkor nyugalom lesz. Hát ezt ne próbáld ki inkább.

Tudod rólam, hogy gyáva nem vagyok, bizonygatni nem akarom. Meg nem öregedtem, ilyen fiatalon, azt hiszem; vagy, ha az öregség bölcsességet jelent, akkor talán mégis? Sándor, ne bennem keresd a hibát, ne lepődj meg és ne botránkozz meg rajtam, inkább olvasd el háromszor ezt a levelet, és aludj rá egy nagyot.

Gyere fel valamelyik este a héten, van egy üveg igazi Cinzanóm. Bontatlan, de nem a gyászodra tartogatom, és nem is a győzelmed ünneplésére -hát nem. Hanem szépen megisszuk ketten, ha felmászol hozzám egy este, ahogyan már annyi üveg kövidinkát megittunk – bárcsak az üres üvegek meglennének, hogy beválthatnám őket! (Látod, aggkorára ilyen szerény lesz az ember!) Egyébként: Palival találkoztam, és mondta, hogy volna egy állás, egy kultúrotthon, októberben fog üresedni. Nem érdekel? Bővebbet szóban, nálam.

Hát csak ennyit bátorkodtam volna … Elég bátortalanul valóban, mert rühelleném, ha ezután most nem ismernél meg az utcán, ha a fejedbe vennéd, hogy az ellenfeled megbízásából firkálok itt Neked, vagy más hasonló ökörséggel reagálnál.

Újság nincs. Legfeljebb a Szabó Jenő esete. Múlt kedden ebédnél begurult, hogy nincsen hús a rizses húsban. Mérleget kért, lemérte az adagját, aztán még három adagot, és hát valóban, egy adagban volt 6 deka hús, a többiben 4 körül, az előírásos 8 dekából. A Jenő megistenült, az emberek meg az étkezőben sandán figyelték az arénát; tudta persze mindenki mérleg nélkül is, ez megy évek óta. No, aztán mi lőn? Hát az lőn, hogy tegnap ment volna át a Fónagy az összeszedett pénzzel, befizetni a következő heti ebédet, és barátságosan közölték vele odaát, miszerint sajnos, nem áll módjukban vállalni a továbbiakban az étkeztetésünket, mert roppantul túlterheltek a saját létszámukkal is. Most aztán mehetünk ebédelni a Gerlébe, oda-

vissza tizenöt perc, forinthússzal drágább, és ha lehet még szarabb, mint itt volt. Köszönhetjük az okos Szabó Jenőnek, rajta kívül negyvenhat ember.

No, nem untatlak tovább kisszerű hétköznapjaimmal. Ölellek, Sanyi, és várlak a fent említett Cinzanóval (z-vel írják? nem vagyok benne biztos). Szia.

Jött akkor az anyja is oda a Sándornak, és mondta neki :

– Sándor, Sándor – azt mondja neki az édesanyja –, Sándor, Sándor! Édes fiam, édes gyerekem!

De már akkor húzta a fejibe a Sándor a vas-sisakot. Megcsókolta az édesanyját, és *csak ennyit feledt neki, hogy*

– Vigyázzon kicsit arrább, édesanyám. Menjen kicsit amarrább, mert port csinálunk itt édesanyám.

MIUTÁN SÁNDOR A HÁROM SÁRKÁNYT MEGÖLTE

Úgy ebéd után gondolta Sándor, hogy ő most kilovagolna egy kissé, csak sétálni egyet. Felült a táltos lovára, és elporoszkáltak a virágos dombtetőig, ahol a levágott sárkányok csontja volt ölbe rakva. Hát látja ám a Sándor, hogy egy öreg-öreg ember ott szedegeti egy nagy ponyvába a sárkányok csontját, hogy elvinné magával. Hát bizony a sárkányok öregapja volt ez a vénember, és arra kellettek neki a csontok, hogy otthon összerakosgassa a fiait, meglocsolja őket az élők vízivel, hogy újra mozogjanak. De hát honnan tudhatta volna ezt a Sándor?

Másnap, hogy ez történt, mentem be mindjárt a megyére.

Persze tudta már mindenki a dolgot, nem kellett senkinek se mesélni. Látom már a folyosón az arcukon: no, ezek pontosan tudják, mi van -látom rajtuk, mer épp hogy köszönnek, szalad mind tovább, hogy ne kelljen velem szóllaniuk. Basszátok meg, hát csak szaladjatok – gondoltam –, ha kellemetlen, hát nem kell beszélgetni. De az elnökhöz bemegyek azér.

Megyek be az elnökhöz, hát – várjak. Most nem ér rá az elnök elvtárs. Sok a dolga az elnök elvtársnak. Jól van. Várok. No, akkor meg, hogy – nem tudnék-e később jönni? Máskor! – Hát nem tudnék – mondom. – Mer énnekem a három fiamról van mostan szó. Meg azonkívül: eddig ez nem volt, ha én jöttem valamiér ide, hát bemehettem az elnök elvtárshoz, ha dolga volt is, énnekem időt mindig adott. Hát akkor most is ki fogom várni.

Végre aztán beeresztettek hozzá. Mondom neki: – Pista, látom, bújsz előlem, de én viszont nem hagylak, mer én mostan hallani akarom, hogy mit szólsz. – Dehogyis bújok én, Sárkány bácsi – azt mondja az elnök –, már miért bújnék, nincsen okom énnekem arra, hogy bújjak. Mer nem vétettem én magának vagy a családjának semmit se! Vagy talán én csináltam ezt, azt gondolja? – Hát azt nem gondolom – mondom neki –, azt éppen nem gondolom. De viszont hallani akarom a véleményedet.

– Hát – azt mondja a Sós Pista, az elnök –, Sárkány bácsi, ha hallani akarja a véleményemet, hát én csak azt mondhatom: A maga fiai halottak. Én is csak ezt mondhatom.

– Hát – mondom neki –, Pista, én eztet nem fogadom el.

– Pedig ez így van – azt mondja. – Halottak. Tudja, Sárkány bácsi, hogy nem én akartam így, meg részem se volt benne, de hát így lett mégis. És jóisten én se vagyok – azt mondja.

– Nézzed, Pista, még visszatérünk majd erre -csak azt feleltem a Sós Pistának.

‚Megyek akkor meg a Szappanos Lajoshoz. Most elnökhelyettes, de volt ez már a mezőgazdasági osztályon is, meg elnök is volt már, jó embere volt ez mind a három fiamnak, nem is lenne sehol se az én fiaim nélkül, pedikűrös lenne még most is, meg vásári fagylaltos kerekes ládával, csöngővel a nyakába, de nem kulturális elnökhelyettes, az én fiaim nélkül, a Szappanos Lajos. Hát ezt még felkeresem – gondoltam.

– Aj – azt mondja a Szappanos –, de nagyon sajnálom én magát, Sárkány bácsi! Üljön le, Sárkány bácsi, de nagyon sajnálom! – Kevés ez itt, Lajcsi – mondom néki –, kevés az mostan hogy hát „sajnálom”! Azt mondanád meg inkább énnekem, hogy hogyan lehetséges ilyen? Ezerkilencszázhatvankilencbe! Ezt magyarázzad meg énnekem, Szappanos Lajcsi! Mit gondolsz mégis? – kérdezem tőle. – Mer azt tudod, ugye, hogy te még a tóba voltál, amikor én már csináltam a munkásmozgalmat?! Meg azt se felejtetted tán el, hogy tebelőled az én fiaim csináltak embert, vagy elfelejtetted mégis?!

– Nem, nem – azt mondja –, nem tagadja ö cl senki előtt most se, hogy komái voltak a Sárkány bácsi fiai, de hát nem ez itt most a kérdés. Hogy nem ilyen egyszerű kérdés ez, mer bonyolult dolog ez. – Most mit akarnak próbálni, Sárkány bácsi? – azt kérdezi éntőlem a Szappanos.

– Hát – mondom neki –, a feleségem kiment összeszedni a csontokat.

– Meg aztán – mondom –, én most kész vagyok ám mindenre! Én ám kész vagyok most elmenni akár egészen Kis elvtársig, ha kell! De el is megyek hozzá, úgy éljek! Csak hogy tudjál róla. Mer a Kis elvtárs, az meg fog hallgatni egy édesapát! Egy veteránt! Hiszed-e, hogy az meg fog hallgatni engemet?!

– Jó – azt mondja rá a Szappanos –, avval most nem kell sietni. Azt el lehet tenni még talonba. A csontok, az jó, az nagyon jó. De emezzel most lehet még várni.

– Nohát akkor – azt mondja aztán – hogyan van, Sárkány bácsi, csak így, gyalogosan? – így -mondom –, majd a háromórásival megyek haza. – Nem – azt feleli –, majd akkor inkább a Pobeda elviszi magát, Sárkány bácsi.

Telefonált, jött mindjár a Pobeda. Nyissa a Józsi az ajtót, a pilóta – tessék parancsolni, Sárkány elvtárs! – Jól van, no. Te is de sok körtepálinkát megittál kinn nálunk, mi? Hát tudod akkor az utat! No, jól van, gyerünk no!

AMIKOR SÁNDOR HAZATÉRT NEVELŐSZÜLEIHEZ

Már Ceglédtől folyvást csak vigyorogtam ki a vonatablakon a szárkúpokra. Feri bácsi, Julis néni. Göcögött a vonat, és én vigyorogtam, vigyorogtam.

Az állomáson beállok a libasorba ötven gumicsizmás paraszt közé, megérkezéstől vidámak mind, és indulunk befelé a főutcán. Csurognak az ereszek, süt a nap.

Meg sem lephettem őket, mert persze Juliska néni leste az ablakból, hogy kiket hozott a vonat. Észrevett, szaladt elém. – Aszittem, nem jól látok!! Sándor!

Cipp-cupp.

– Feri bácsi?

– Pszt. Az istállóba! Kiáltson csak rá egy nagyot! Gyűjjön csöndbe!

– Adjonisten! Takács Ferencet keresem!!

– Hő, ha! No, aj!! Naháááát!! Eejj!

Aztán csak áll meghatottan pillogva, míg az öregasszony egyre csak sipákol, Feri bácsi áll a ganyéban, a kezében egy rossz lószerszámmal, nem tudja hová lerakni. Míg aztán megáll a zavart szeme az új borjún.

– Na, hát lássa. Meglett a bornyú. Karácsony este pont. Üsző, de ugye szép? Ott a homlokán a csillag, akár az anyjának, szakasztott! Gyüjjön csak, szereti nagyon, ha a nyakát vakargassák!

– Dehogyis, apus, hát megbolondultál? A hornyút vakartatnád vele?! Most utazott, kifáradt, baszd meg a bornyúdat mostan! Gyüjjön hamar, pakolódjon le, teszek oda kávét, fűtőm be a szobáját!

És lett véres gyilkolás. Egy kakas. Egy nyúl. Egy pulyka. A hízott tulkot térden állva imádkoztam le az étlapról. Dunsztos, háromféle. - Nesze, apus, kevergessed! – krém a tortához, habos meggykrém. Hájas kifli. Istenharagja. – Az isten áldja meg, Juliska néni, hogy képzeli…

Este tízig beszélgettünk Feri bácsival. Lengyelországról, Comeniusról, Churchillről, József Attiláról, belterjes mezőgazdaságról és a sajtgyártás technológiájáról. Aztán a szobám, jó meleg, birs-almaszagú, bekészítve egy csupor jó bor és az öntött bronz hamutartó a versenylóval. Asztal a papírjaimnak és fehér ágy. Csak dolgozgassak.

Azt a hájas kiflit meg eszegessem közbe. De van olyan aprósütemény is, szárazsütemény, ha azt jobban kívánom. – Ó, bolond vagyok, minek kérdezem, hát behozom azt is!

Reggel napsütés. Csurognak az ereszek. Vasárnapi zene, Corelli. Reggelire nyúlmáj. – Ma vasárnap, nem dolgozik! De menjen át Annus nénihez, mer látta magát jönni a vonattól.

Boros Péter bácsi, Asztalos Kovácsék, Nevető Kovács Lajos bácsi, Jakabék. Sugár Anna néni bizony nagyon gyengén van már szegény. Délután Szűcs ügyvéd. Üldögéltem vele egy jó vasárnapit. Csodás könyvtára van, nem tud kimerülni, mindig talál benne az ember valami meglepőt. És gyönyörű disznói, úgyszintén. A nadrágja Szűcs ügyvédnek csupa dara, mert oda törli a kezét etetéskor, a slicce meg most már folyamatosan és végig kinyitva – öregszik, és racionalizál. Bamba képű, tohonya ember. Az apja magyar volt, anyja szerb. A magyar nagyszülei az anyja rác úristenit szidták, szerb nagyszülei a magyar apjával baszatták. Egyetemeit Kolozsváron, Belgrádban és Pesten végezte, ült román, szerb, magyar és német börtönben. Beszélgettünk, Móriczról, Negosról, Medgyessy Ferencről, Popáról és Camus-ról, Szókrátészről és szociológiáról. Elhoztam tőle hat könyvet. Szerdán nála vacsorázok.

Estefelé ródliztunk egy nagyot, Szűcs Zsuzsival meg Feri bácsi unokájával. Harmadikos elemisták. Estefelé már fagy, ropog a hó és sötétedik, feketednek a fák, a patak vize mint a varjú tolla, az ég búzakék és piros. Holdvilág lesz. A Magyarfalu és a Szerbfalu közt a patakvölgy, visítva repülnek le a lányok a ródlin, és három csillag lepotyog ijedtében a sikolytól, mikor felbukfenceznek lent a hídnál.

– FIó, lükék! (Milyen klassz, tiszta visszhang vat itt!) Lükéééék! Amelyik még egyszer belekormányoz a lukba, azt megmosdatom! Vissza!

– Nem lehet kikerülni a lu ... – kifullad a nevetéstől –, kikerülni a lukat, Sanyi bácsi! Tessék kipróbálni!

Kipróbálom. Tényeg nem lehet kikerülni.

Hazahúzom a lányaimat. Megvadultan vihognak, és harsányan szavalják a holdas égre, két-szólamra:

– Tél éjben száncsengő!

– Csing ling ling száncsengő!

Én is piros lettem, mint a lányok. Este beszélgetés Feri bácsival.

Belgiumról, kenderáztatásról, Bartókról, arról, hogy milyen ételeket lehet kukoricából készíteni, Adyról és az emigráns orosz tábornokról, aki paraszt lett a szomszéd faluban, és sarlóval aratta az árpát, hogy otthon érezze magát. Juliska néni tisztelettel hallgat minket, míg el nem alszik ültében. „Sándor szobája" meleg, bekészítve csupor bor, aprósütemény, a párna tolla felrázva.

És kimenvén vizelni Sándor látta, hogy milyen nagyon szép a holdfényben ez a ropogós, téli falu, amely immáron az övé. Megörült, hogy meggyógyult. Megörült, hogy az emberek mégis sok-sok dologban ugyanolyanok, mint ő, és ő meg ugyanolyan, mint a többi ember. Nagyon megörült, hogy lám, mennyire hajlamosak mégis a – szóval: mindenfélére. Megörült a disznóól és a színecske hóval betakart, kézzel fogható formájának, és felkiáltott benne a vágy, hogy szeretettel hozzányúlván újraformálja őket, kezeivel. Megörült a felismert évszak minden lemeztelenedett örömeinek és a maga örömökben ébredt erejének. És örömében ezt gondolta:

A fene egye meg. Mégis, mégis, és mégiscsak úgy lesz minden, ahogyan legtisztább álmainkban láttuk.

ORBIS SENSUALIUM PICTUS

a' vagv a' Látható Világ a'mellyet összeállétott először Johannes Amos Comenius Sáros Patakon 1658 most pedig újólag a' változott dolgokhoz igazéttatott serdültebb ifijaknak, magyarul, Pesten 1966

A' Világnak mi-voltáról az égi Testekkel Mind-ez, mit környül láthatsz, de meg-vagyon látásod nélkül is: a' Világ. A' látható Világ tellyességének mivolta pedig felsorolhatatlan.

Felyülről tekéntve a' Világ nagy golyó, 's rajta van mind-azon látható és meg-tudható dolgoknak sokassága, a'mellyek szerény lisztában következnek majd tovább.

Kívüle pedig vannak számlálhatatlan népességben egyéb Világok, más nagy és kis golyók, égi Testek, Napok, Holdak 's Tsillagok, okos rendbe összeszerkesztve, úgy a'miként minden kitsiny világi dolog is láthatatlanul apró portzikákból, Atomokból szerkesztve vagyon. Közbül él az Ember. Emez túl kitsiny, az túl messzi Világ, értelmünk 's vágyunk el-téved benne. Az égi Testek messzisége mérhető, de fel nem fogható; mégis te számoljál e messzeségekkel.

Színeiről

Vágynak pedig a' Világnak minden előtt színei, örömedre.

Vagyon a' Piros (Veres); keresd a' tűzben, véredben, kovátsnak üllején 's az érett gyümöltsön.

Vagyon a' Kék, az Ég-boltozatnak 's lassú vizeknek színe, különb-különb Virágoknak ékessége.

Zöld a' Tavaszba öltözködött erdő, a' nedves, kövér mező 's az Élet friss vetése.

Sárga a' le-tört tengerinek színe a' Nap-Fénbe 's a' tzitromnak; lepkének szárnya mintázata, a' gólya-hír Virága mind Sárga.

'S vagyon még számos egyéb szín 's ezeknek szépséges vegyülékei, fogadjad őket szemeidbe: Fekete, Narantsszín, Lila 's Szürke, hiszen mindeneknek e' Világon színök vagyon.

Tedd hozzá a' hó-szín Fehéret.

Élő Lényekről a' különb-féle Tsillagokban.

Az, hogy vannak-e, nem tudhatni.

A' Növényekről 's Jószágokról A' Világnak golyója kőzetekből, értzekből, homokból, lágy föld-párnából 's vízből vagyon 's élettelen

életet él, mozgása nem magáért vagyon. De felső színét buzgó sokasságban nevekvő 's törekvő, szaporaságokban magokat ismétlő, eleven élő Lények növik, lakják 's repdesik be. Fajaik számolhatatlanok. Számtalanságokban lehetnek Növények, gyökerekkel táplálkozók, levelekkel lélekzők, a'vagy Jószágok (Állatok), kik lábakon járnak, szárnyakkal közlekednek 's harapva falják táplálékukat.

Sokan igen szépek közöttük. Úgy mint: a' Fenyő, melly a Zöldnek példája, a' jámbor Tehén, 'ki füvet harap, a' ragadozó Oroszlány 's a' többi.

A' különb féle élő Lényeknek élhetéséről és törekvéseikről, 's az Emberről

Az élő Lények egy-mástól különbözők és hasonlatosak egy-máshoz. Egy-másba fűzött törekvéseik egy-másért 's egy-más ellen vágynak. Tápul, mások lakásul is használják egy-más testét, több jámborsággal, ekként születve, bár Jót nem ismer, mások vérre szomjazva, ordason. Törekvésök egyként az élhetés, mert élniök jó.

Egy köztük az Ember, te magad is. Az Ember él hasonló vonzásoktól vezetve, mint a' többi, de Értelmével, építő Tudásával 's szép Tzéljaival különb amazoknál 's kiválik azzal is, hogy többet érhet a' Szépben.

Haladottabb, gazdagabb a' többinél, 's különbözteti még, hogy mind között a' legtöbb kínban fogan, születik 's a' legnehezebben hagyatik élnie.

Az Embernek Testéről Vagyon pedig az Embernek először Teste. És vannak a' Testnek a' következő részei : Elsőbb a' Fej, benne az agy-velő, a'melly a' gondolatoknak széke, a Fejen pedig kívül az Ortza az érzékekkel, úgy mint a' két szem a' látásra, két fül hangok hallására, két orr-lik a' szagok fel-vételére 's a' szájban a' nyelv az ízek érezésére. Mind-ezen érzékek a' Jó és a' Rossz széllyelválasztására rendeltettek, megjegyezzed. A' Fejen vagyon a' száj is, mellyel ételt 's italt eszünk, iszunk 's Szót szólunk, hazugat 's igazat.

A' Fejet kaptsolja a' törzshöz a' nyak, azon alul vagyon a' törzs a' belőle ágazó karokkal 's kezekkel és lábakkal. Mind-ezek állnak legbelyül csontok vázlatából, a' Testet mozgató izmokból és leg-kívül bőrbül. Az izmok közepette erekben közlekedik a' vér. A' természet ruhája képpen bőrödet némelly helyeken, a' Fejen 's a' szemérmes

részeken szőr, haj fedi.

A' törzs pedig részleten ként a' következő: vállak, melly, és asszonynál ezen a' keblek, hát, far vagy seggek, elöl a' has, annak allyán pedig a' nemző szervek, ismerjed meg ezeket is: Embernek vesszeje, véle a monynak két golyója (tökök), az asszonynak pedig Testében rejtve azon barlangüreg, a'mellynek tiszteletlen nevezetét nem szükség emlétened és a'melly a' férfiú Test be-fogadására van, azon belyül is a' méh, a' magzatnak (tsetsemő-tsirának) érlelő rejteke.

A' hasnak üregében és a' mellynek kosarában vágynak a' sigerek, sorjában: a' tüdő a' légnek légzésére, a' szív a' vérnek hajtására, a' gyomor 's a' belek útjai az élés fel-vevésére 's visszaadására, azonképpen mások is mint: vesék, máj, lép, vak-bél.

Az Embernek le-írt Teste pedig lakás a' Léleknek (Szellemnek). Bötsüljed és ápoljad, mert szükséges az Életre, és helyes gyönyörködésre is alkotva vagyon.

A' Testnek működésiről

Ha az ép Test semmiben szükséget nem szenved, a' tüdő léget, a' gyomor tápláló anyagokat és a' Szellem elegendő Fent kap, a' Test működik, mint jó gép, okos akaratod szerént. Úgy mint:

Lábaid mozgatásával járni (menni) tudsz, helyeket tserélni a' Föld száraz részein szükségedhez és válogatásodhoz képest. Lábaidnak és karjaidnak össze-hangzó mozgatásával úszni tudsz a' tavakon, folyó vizeken és Tavaszon rétek fölött, a' folyónak széles el-terülésein. Kezeidnek mozgatásával Munkákat (Dolgokat) mívelhetsz, Míveket készíthetsz, mellyeknek sora végtelen, Munkádon kívül pedig Játékokat játszhatsz kezeiddel. Agyvelőd új 's új gondolatokat készíthet szüntelen lábaid járatásához vagy kezeid alá Munka, Alkotás és Játék képpen. 'S ide tartozik, hogy egészséges Testednek 's egészséges Szellemednek dítséretes működése a' Szerelem is.

Egészségről 's Betegségről

Az Ember-Test minden része épsége: neveztetik Egészségnek. Az Egészség alkalom a' tellycs Életre. Az Egészségnek tsorbája pedig valamelly rész hiánya a'vagy fogyatkozása, az Ember különb-különb féle nyavalyája (betegségi).

Vágynak kik fogyatkozással vagy bomlott renddel születnek: összenőve kettős testvérükkel, hátukon púppal, elégtelen elmével

a'vagy valamelly tagnak hiányával. Vágynak ismét, a'kik későbbi életökben szenvednek fogyatkozást kezüknek, lábuknak vagy szemök látásának el-veszítésével 's a' többi. Vágynak az-után a' betegségek, a'mely-lyek meg-kénozzák 's mcg-sartzolják az Ember-testet, taszétván gyakran vég-romlás és Halál felé is: tüdőnek, szívnek, gyomornak, májnak, agy-velőnek, húsnak, tsontnak és bőrnek számos ártalmai és különb félék, mellyeknek eredete sem tudható; ragályok mint himlő, hagymáz és más ezekhez hasonlók. Vágynak végezetül a' Testben lakozó Léleknek is nyomorodásai: háborodások, a' tiszta gondolat és akarat el-veszítései.

A' betegedett Embert át-visgállya az arra tanult Doctor (Orvos), hogy megkísérelné nyavalyáját el-oszlatva az Egészséghez vissza-fordétani, azok pedig, kik szeretik őt, ellátják a' szükségesekkel és ápollyák betegségében, mind addig míg lehetség szerént újból Egészségre tér, a Vagy békés Halált nyer.

Mind ezen szomorúságokat elé kelle sorolni, hogy az Egészséget megérthessed és Életed tellyességét ezekhez képest szemléllyed helyesen.

A' Halálról

Test vagy Lélek Egészségének végső megbomlása meg-szegi az Életet. A' legszükségesebb dolgoknak hiányával az Ember nem élhet. Az Élet vége Halál. Ha nem nyavalyától vagy erőszaktól, elér a' Halál az aggságtól is: száznál több telet kevesen érnek, kikről a' Históriákat tanulod, mind Földbe tértek már. Kinek-kinek az Élete ajándék és hosszát előre nem számolhatod. Ezt e'képpen vegyed.

A' Holtat elássák.

A' Házasságról

A'mikor a' gyermek felnevekszik, neveztetik Ifijúnak a'vagy Hajadonnak, neme szerént. Ekkor pedig szól hozzája egy tanétás : Válassz magad mellé valakit a' másik nemből, fogadjál néki örök hűséget, és úgy élhettek egy-mással. Sokan követik e' parantsot, tsapnak vígasságot és lépnek Frigyre (Házasságra) egy-mással. Annak utána a' fogadást meg-szegik, és széllyelválnak, vagy megszegik, és nem válnak széllyel, a'vagy meg sem szegik. Mások vígasság és fogadás nélkül próbálnak élni egymással; ezeknek és fiaiknak sorsa fölötte nehéz. Mivel ki Hajadonnal, más Asszonyával a'vagy valamelly

Állat nőstényével nősz, neveztetik a' hasonlók által paráznának.

A' Gyermek

A' Gyermeket az Anya az Apától foganja, kihordja teherbe, majd kilentz hónapra méhéből a' Szabadra hozza (szüli). A' születő Gyermek (Tsetsemő, Kis-ded) ré (sír, pityog), majd az Anya Emlőkbül (Tsetsekbül) szopott Tejjel és egyéb féle táplálékokkal (enni valókkal) nevekedni kezd hogy Ember legyen és Szüléit (Apját és Anyját) kövesse. Mind-ez pedig keserves fájdalom de hasonlatos az Évek és Év-szakok körbe forgásához.

Az Utazásokról

Meg-születik (Világra jön) az Ember valamelly helységben (faluban a'vagy Városon) az-után végigéli az ő Életét ugyan-ott, vagy pedig utazni (vándorolni) megyén. Teheti ezt gyalogos szerrel mint szegény legény, vagy nagyobb kényelemben kotsin a'vagy egyéb gépezeten, maga vagy küldője költségén. Utazhatni kereskedésből nyereségért, a'vagy a' Bujaság keresésében, a'vagy éppen a' Lélek és Értelem gyarapítása vágyától. Azok megengedett, emez dítséretes és kévánatos ügy.

Az Utazás tárja ki a' hazájába született Ember előtt, miképpen gondolnak 's tselekszenek más Városok, Országok lakói, kik más nyelveket értenek, egyéb féle szokásokat tartanak, de épp úgy a' Nap heve alatt élnek, a' Kenyeret és a dolgok valóságát kutatják, a'miképpen mink.

Az Utakról külön is

Utak vágynak Ösvények (kisded tsapások mezőn, búza vetésen a'vagy erdőn átal vivők), Szekér Utak, és azoknál is nagyobbak, Ország Utak. Mind-ezek szerte ágazók és egy-mást keresztezők; más mivoltjokban természetesek a'vagy emberi tsinálmányok; ugyan így lehetnek jók a'vagy rosszak (gonoszak, alkalmatlanok), őszön az Utak feláznak (el-kátyúsodnak), és járásra alig-ha alkalmatosak.

És az Utak örömei sok-félék.

Az Évszakokról, mellyekben Élted forog

Az Idő vonala (dimensiója) osztatik a' Napnak fordulásai szerént Évekre és az Évek Évszakokra, minden Év négyre, úgy mint:

Tavasznak neveztetik az Évszak, mellyben a Tél hidege felszáll, elmegy, mert a' Nap kikél reménségben, és megmutatja mindeneknek az ő Fényét. Vizek áradoznak, magok és rügyek bomolnak, a' madarak tojást hagynak és az állatok nősznek, fiakat ellenek, mert reménkednek.

Nyárnak nevezzük az Évszakot, mellyben a' Nap heve gabonát érlel, hogy legyen Kenyér. Ember és barom tikkad a' hévségben, és harmatot kéván.

Õsz a' következő Év-szaknak nevezete, a'mellyben újra feldagadnak a' folyó vizek, a' juhar levele sárga, a' dió fáé barna, a' vadkörte levele vér-színt vesz, 's bevégezvén munkáját minden levél a' Földre hull. Betakarodik minden iparkodás gyümöltse 's a' Bor, és megemlékezünk a' holtakról.

A' Télbe álomra nyugosznak a' teremtett Lények és az Embernek törekvései. A' pusztává szegényedett Föld a' hó takarója alá vonja magát, Ember és Jószág hidegtől 's szükségtől szenved.

Mindenik Évszak tellyes a' maga valósságában. De te tudjad, hogy a' téli Év-szakot ismét Tavasz követi.

A' Borulásokról

Az Esztendőnek egy része, minden Év-szakban szép Nap-fénnyel vagyon. Hanem a'mellett sok rajta úgy-szintén a' Borulás.

A' Borulás harag az Ég alatt dolgozónak, úton járónak 's megpróbálja lelkünket, melly Fent kéván. Ha-nem te tudjad, hogy szükség a' Borulás az esőért, melly belőle fakad és magot szöktet búzává, Életet hozván csak úgy, mint a' Fény. Szükség és jeles erény te-néked a' Borulásban is tsendes türelemmel lenned, alázatos várással elvárakoznod a' pertzig, míg ismét Fén süt kezedre.

Borulás nélkül mező, barom 's Ember nem él-hçt. Borulás és Fén egy-mást egészítve, egy-ként teszi az Életet.

A' Földről

A' Föld míves (paraszt) ekéje jó kéztől vezetve a' Földet feltöri. A, lágy, jó szagú Földbe mag vettetik, baronával béfedettetik, 's a' hóval bétakartatik. Tavasz jővén a' terhes Földet meleg szelek fújják, bő esők öntözik, a' vetett mag ágyából kikél, zöld mezőbe hajt. A' Föld míves magába örül. A' Nap hevétől a' zöld sárgába fordul, a' szár kalászt ereszt, 's aratásra kelvén a' paraszt sokszoros termést takar be, hogy

asszonya süssön kenyeret 's a' jó Földbe új mag kerüljön.

Ezeknél böltsebb szót e' Világ dolgairól szólni nem lehet.

Ki 's mivel dolgozik?

Ki Földet mivel, ökröket igáz ekéje elébe szántani, baronát húzat, aratni sarlót log 's a' termést szekérrel tsürbe hordja. Pék teknőben dagaszt tésztát, lapáton kemencébe veti, hogy legyen Kenyér. Az Áts szekertzével farag gerendát szál-fa törzsből 's tsapol Házat, Háznak tetőt. Kapás kapával fárad, hogy teremjen szőlő, legyen Bor, Pintér fűrészt, fúrót, esztergát 's tsinvágót használ ügyesen, kádat 's hordót készítvén a' Bornak lakásul. Szabónak ollója, Kalmárnak helyes mértéke, Kovátsnak üllője 's kalapátsa vagyon, hogy a' Világ tellyes legyen és az iparkodások egésszé egészítsék egy-mást.

A' Deáknak pennája vagyon 's igyekezete, hogy az ő iparkodása pennájával olyan munka legyen, mint a' Föld mívesnek a' Föld mívelése ökrök vonta jól vasalt ekéjével.

Még a' Mesterségekről

Vannak tovább a' Mesterségek (iparkodások), számosan. Úgy mint: Molnárság, Tsizmadiaság, Képírás, Szakátsság, Gyermekek oktatása, bútorok tsinálása (Asztalosság) és sok egyéb félék. Legszebb pedig ezek között az Építés, Házak és más igaz Emlék-Művek alkotása. Ez is, mi-ként a' többi, űzethetik pénzért (meg-élhetésből), kénszerűségből (rabságbul), a'vagy a' jó vér parantsolására.

A' Városokról

Vágynak a' mezők (nyílt Terek különb féle növényekkel) és bennök helyek, mellyek Emberek lakásául szolgálnak; tanyák 's faluk, hol Föld mívelők laknak, de kiváló képpen a' Városok (várral övezettek), kő épületekkel valók, tanulságos és ki-váló látványokkal ékeskedők, tzifraságokkal hivalkodók. És e' Világnak Városai számlálatlanok és be-járhatatlanok. Falaik színesek vagy falaik messze fénlő fejérek, Napfénben fürdőzők a'vagy olyanok, a'kiknek köveit ködök mosogatják.

A' Városok Épületei pedig szolgálhatják ki-ki lakását, szolgálhatják a' közös elé-haladást a' Tudományban, Mívességbcn és Hitben, a'vagy egyéb féléket. Ne felejtsed a' hidakat se.

A' Városok sok félék nagyságra, gazdagságra, erőre, törvényre,

erkölcsre, hitre és szertelenül sokassak.

És vannak igazi Városok.

A' Rendekről

Első Rend a' Polgár. Kinek vagyon valamije (ruházatja, élés-tára, lakhatása a' hozzá valókkal és biztonsága ön-magának folytatásában), neveztetik Polgárnak. És a' Polgár az ő javainak megtartására törekszik.

Vagyon az-után, második Rend képpen, követve az előbbit, a' Proletár. A'kinek nintsen semmije, neveztetik Proletárnak. És a' Proletár törekszik lenni Polgárrá.

Vagyon pedig a' Rendekből jőve a' Rendeken kívül a' Forradalmár, a'ki hegyekbe megyén fegyverrel vagy a' Város utcáján épít torlaszokat, és azt akarja, hog} a' Szavak azt jelentsék, a'mit jelentenek.

A' Nagyokról és a' Hatalomról

Vágynak a' köz rendűek között és fölött általában a' Nagyok és azok fölött is Legnagyobbak, a' koronás Fők (Királyok vagy Fejedelmek). A' köz rendű vágya pedig, hogy tisztelje a' Nagyokat és a' Fejedelmet, a'kik lettek nagyokká az Isten akaratjából, a' magok vagy mások, a'vagy a' Község igyekezetéből. A' Nagyok akarata a' Hatalom, a'melly törvént szab és ítéletet oszt. A' Hatalom pedig hirdeti, hogy ő más Hatalom volna, mint az előtte valók és hogy jó. De hogy jó-e a'vagy rossz azt ebből nem tudhatni.

Lehetnek a' Nagyokból kitsik és a' kitsinyekből Nagyok is.

A' Hartzokról 's Háborúságokról

Ha két ember, egy-másnak atyja fia más akaraton vagyon, és Értelme, Jóra hajlása a'vagy gyávasága egyiknek sem elegendő, egy-más ellen Fegyvert: elébb szavakat, majd botot, végezetül lövő Fegyvert (puskát, pisztolyt) fordet, 's leszen közöttök Hartz. A' Hartzban pedig leszen egyikök erősebb, ügyesebb, bátrabb a'vagy szerentsésebb, ez válik Győzővé és a' másik legyőzötté. A' Győző a' legyőzöttnek elveszi Életét, maga pedig gyilkossá leszen; a'vagy elveszi a le-győzöttnek akaratját, jogát, emberségét, hamisságnak nevezi el annak igazát, maga pedig a ragadott pénzen fényességet vásárol, belé öltözködik, 's leszen sanyargatóvá.

Ha Hatalmas kél Hartzra Hatalmas atyja fiával, kitsinyeknek sokasságát küldi parantssal Hartzra, 's leszen Háborúság, kitsinyeknek sokassága leszen le-gyilkolttá a'vagy gyilkossá, gyermekeik hulla fosztóvá vagy hulla tagadóvá. A'mi Termés termett és Épület épült, fölég, elpusztul és minden Reménség elenyész. Az e' mívekben való jártasság pedig neveztetik Hon-fiúságnak és Hadi Tudománynak.

De vannak ezen fölyül jó Hartzok 's Háborúk is, ha kevesebbek is az előbbenieknél. Úgy mint: 'árvákért és el-esettekért, igaztalan lántzokban vergődőkért, méltatlanságban sínlődözőkért hartzolt jó Hartzok, rablók ellen, gonosz Hatalmak ellen, kufárok, Élettel kereskedők ellen, vér szopó herék és minden gyalázatosok ellen fel-támadó tiszta Háborúk. Ezekben bízvást és kötelességgel tündökölhetel bátor férfiúsággal, egészen a' tisztaságig, a'míg bennök a' Jó győzelmét, nem a' vért 's a' ' magad fényeskedését keresed. Bé ne szennyezzed ezeket.

A' Törvényekről, Parantsokról, a' Boldogságról 's a' Szabadságról

Szükség, hogy az élő Embernek puszta Létén kívül Tzéljai legyenek, 's Létét ezek szerént kormányozza. A'vagy pedig, ha nintsenek, él az illem, szokások és a' Törvények szerént.

Ha nemes Értelmed 's szép Tzéljaid vannak, Törvényekkel bírsz magad számára, és ezeket kövessed. Szerentsés, ki a' maga Törvényét az idegen Törvényekkel egy úton követheti, mivel a' Hatalom tömletzre veti, ki Törvényének a' magáéval ellene mond.

Vagyon, ki a maga gonosz Törvényét éli a' jobb közös Törvények ellen, 's jut bilintsbe, a'vagy fondorsággal meg is menekszik. Vagyon, ki a' saját jó Törvényét, félvén a' tömletzet, el-hagyja, 's a' rosszabb idegen Törvényt követi. 'S vagyon ismét, ki Hartzra száll a' Hatalommal, hogy a' maga jó Törvényei legyenek minden-ki jobb Törvényeivé.

A' Hatalom Törvényt 's Parantsot oszt, nem ismervén más Törvényt a' magáén kívül. De te különítsd magadat ezzel is az oktalan állattól, hogy idegen Parantsot jó Törvényed ellen nem fogadsz. Mert útadról magad felelsz magadnak.

Boldogságnak neveztetik, ha az Ember Létének sikerén felyül jó Tzéljainak sikerén is örvendezhet. A' magad jó Törvényének követésében 's gonosz Parantsot nem ismerve neveztetel Szabadnak.

Jóról és Rosszról

Az ökör, ki ekébe fogva húz, jó. Jó a' gonddal vasalt eke, melly nemzi a' Földet 's a' mag, melly Tavaszt érezvén tsírát vet. Jó a' Föld míves keze, melly elrendezi ökör, eke 's mag sorsát, hogy legyen Kenyér. E' Jó dolgokban legyen tenéked bizodalmad.

De lássad a' Rosszat is, hogy útadat messzi vigyed tőle. A' légy rossz, melly a jó ökör vérző sebét éli. Van rossz paraszt, ki a' legyet el nem űzi jószága fájó sebéről. Van rosszul vasalt, haszontalan eke 's rossz mag, ki meg-tsalja az Életet, tsírát nem ismer.

Eként kanyarog majd minden utad Jó 's Rossz között, mert Jó 's Rossz keverve van e' Földön. Tudjad természetjöket, értelemmel megismerjed okét 's kövessed mindig a' Jót.

Á' Rossz Rosszat szül. A' Rosszat legyőzheti az ellene fordétott Jó.

A' Bűnről

Külön is megfontoljad a' Bűnnek mi-voltát, hogy ismereted is őrizzen tőle.

Bűnnek neveztetik a' más Ember ellen tselekedett Rossz, úgy mint: Testének, Lelkének öldö-sése, Mívének 's örömének tönkre tétele, sebek és bánat okozása. És mivel en magad is másoknak Míve és Öröme vagy, Bűn a' magadnak rombolása is.

E' dolgokat ne tselekedjed, hanem helyettök magad is éljél, nemzzél és szüljél Életet, alkoss Míveket és örülj. Mivel ez a' Bűnnek mint víz tűznek 's tűz víznek ellen tétele.

Bűn az alkuban két fenyegetés közül a' nagyobbat választani. Hanem te inkább ne is alkudjál, ha-nem alkuvás nélkül kövessed a' Jót.

A' Szépségről

Vagyon pedig a' Szépség és válasszad cl azt a' Rútságtól (nem Széptől). És a' Szépség lehet sok fajta, úgy mint: a' repülő madároknak Napba tsillogó tollazatja, a' Nő Testnek Szépsége, a'vagy a' Férfiúnak az ő alkotásai szorgos munkájából. Ezek mindnyájan egymásból vesznek példát és törekvést.

A' Tisztaságról

Éltedet sok féle szennyek övedzik (környezik), a'mellyek elkísérnek a' pólya ruhától a' koporsódra hulló rögekig (sár tsomókig). Jól jegyezzed meg, hogy az Embernek minden nyomorúsága a'

szennyektől vagyon. A' te munkád, hogy e' szennyektől magadat és tiéidet megőrizzed és lehetőséggel megtisztétsad. Legyen pedig a' te Ünnep napod a'mikor ha e' szennyektől magadat tisztának mondhatod és biztonsággal nyúlhatsz mindenekhez, fertezet nélkül, fejér ingbe. Tudjad, hogy az Ünnep nap fejér gyoltsára törekedned habár munkálkodásod törődéséből is nem vétek és dítséretes igyekezet.

E' tanétás oktasson az Ünnep nap mi-voltára is.

Artzodnak szép Tisztaságát pedig őrizzed.

A' Haladásról 's hátra menésről

A' fa éli a' Föld nedvét, el-múlván, 's visszaadván ugyanazt a' rothadásban, emléke vész. Hanem te többet adjál vissza 's tovább, mint vettél, hogy az utánad jövő gazdagabb legyen mint te voltál: elé haladjon.

Többet mívelsz-é, mint a'mennyit fel-élsz? Magasabb tornyot építesz-é mint atyád a'vagy alatsonyabbal éred bé? Több van-e Épület építő mint romboló? E' kérdések teszik a' Világnak elé haladását a'vagy hátra menését.

A' gonosz Ember nem örvendez a' Tsillagok Magasságának, mivel gondolja gonoszságában: ez a' Magasság nékem el nem érhető. 'S hazug szóval kisebbéti inkább a Tsillagok Magasságát, gonoszul. Te örvendezzél e' helyett, mondván: oda fogok majd, azon Magasságba el-jutni én is és fiam! És kíséreljed meg, el-jutni a' Tsillagok Magasságába, így fog ezzel el-jutni majd az Ember, a' gonosznak fia is egyre oda, remén szerént. Eljut majd a' gonosznak fia is, a' te munkádon 's bízásodon átal. Mert a' Jó a' Jót szolgálja, a' gonosz en magát.

Hogy valóba eljut-e Ember a' Tsillagok Magasságába: nem tudhatni.

A' Hitről

A' parasztnak Hite van a' magban, Hite van az Év-szakoknak fordulási közt, hogy vetett magja fagytól megmenekedve, jó esővel Terméssé érhet, 's Hite vagyon magában, hogy győzi a'mit győznie kell, a' Termésért. A' kő-mívesnek 's átsnak Hitje van a' Házban, mellyet en magában rajzolva látott, hogy felépíthesse ollyanra, 's lakni legyen alkalmatos a' Ház a' hajléktalannak. Tsak a' toportyán féregnek nintsen Hite, mert az ő atsarkodásihoz nem Hit, ha-nem hitetlenség

szükségeltetik.

Bizonyos-é a' Föld mívesnek a' vetett mag kelése, nevekedése, oltalma, érése? Bizonyos-é faragott kőnek 's fának jó találkozása, ár-vízzel 's viharral szembe 's a' tornyot építőknek versenye a' futó Évekkel? Tudjad jól, hogy nem bizonyos. Mert bizonyos tsak a' toportyán féregnek az ő gonoszsága. Ha-nem te-néked még-is Hited legyen minden magad választotta Utadban, a'miképpen a' várandós Anyának magzatában Hite vagyon.

Az Örömről

És végezetül vagyon az Öröm és az Öröm vagyon. És mindenek fölött vagyon az Öröm. És te tudjad, hogy az Öröm vagyon.

Bérekesztés

A' Látható Világ dolgai sok félék. Hogy közzülök mi mitsoda, és minek mitsodás következése vagyon, arra tanétson e' tanétó Könyv.

A' madárok között vágynak tsillogó tollúak és dögre szállók, színekben pompázok és ragadozók, magvakat pusztétók és fészek építők. De te kiismerjed magadat köztök!

A' Házak között vágynak béputzoltak és bé nem putzoltak, községnek szolgálók és polgárok nyereségéből valók, putrik Földből rakva és hímes homlokú Paloták, időt ki-álló régiek és ollyanok, kik hamar össze-omlásra ítéltettek. Te megismerjed őket.

Az Emberek között vágynak szolgák és szolgálat viselők, nagy és kitsiny rabok, szeretsenyek, soldosok és kufárok, szabadok és szököttek. Ismerjed magad köztök!

Ismerjed a' köveket, keményeket és porlókat, hogy építésben hasznodra legyenek, ismerjed a' Virágok artzán virétó színeket, hogy gyönyörködésedre legyenek, és ismerjed meg az Igazat a hazugtól, derekat a' rosszat forralótól, építőt a' haszon keresőtől és Szépségest a' rúttól. Mert kö-zöttök kell helyet lelned magadnak és az eljövendőnek.

Törekvésed legyen, hogy a' Dolgok összetartozzanak és egymással meg-érthetők légynek, Város a' mezőtül, Hit a' Szükségtül, Tudás a' Jótul el ne szakadhasson. És törekvésed legyen: hogy a' Dolgokat minden-kor el-válasszad egymástul, össze nem tartozókat megkérlelhetetlen ítélettel. Megértsed, hogy minek-minek a' Jósága mire Jó és minden Jóságot tévedés nélkül meg-ismerjél, de semmi rosszra semmi féle akarattal rá ne mondjad, hogy Jó volna.

Sok meg-ismerés és a' Lélek Tisztasága igazétson el mind ezekben.

Hány féle a' bogár és a' víznek fodra? a' Tsillagok és azok állásai? a' szerszámok az ezer féle mívességben? Ez már más Könyvekben vagyon összesorolva, de te keressed e' Könyveket és kutassad folyvást a' Világ Dolgait, mert Földön és Égen magadnak kell el-igazodást találnod 's erre mindeneket ismerned. Mert tudakolhatod a' te Útadat a' veled haladóktúl, de útmutatásokbul és Útakbul választanod még-is magadnak kell majd a' Jót.

És munkálkodjál szünhetetlenül. Mert minden Műv az Alkotásbul fogan.

TARTALOM

Felelős kiadó a Magvető Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő Bor Ambrus
Műszaki vezető Beck Péter
Sorozattervező Bezúr Györgyi
Védőborító-tervező Bogdán István
Betűtípus Lino Garamond
Kiadványszám 1708
Megjelent 1971-ben, 8,2 (A5) ív terjedelemben, 2900 példányban
MSZ 5601-59 és 5602-55 MA 2101-I-7173
Győr-Sopron megyei Nyomdavállalat 71.K-130
Felelős nyomdavezető: Mentler Endre igazgató